

INTEGRATIONSVERKET

Upplevelser av etnisk diskriminering hos utrikes födda personer i Sverige 2005

**Första delrapporten från diskrimineringsundersökningen
2006**

*Upplevelser av etnisk diskriminering hos utrikes födda personer i Sverige
2005*

@ Integrationsverket

ISSN 1651-5676

Integrationsverket
Box 633
601 14 Norrköping
www.Integrationsverket.se

Grafisk produktion och tryck: Elanders AB 2006

Innehållsförteckning

Förord	5
Sammanfattning	7
Urval och datainsamling	7
Upplevelser av etnisk diskriminering på arbetsplatser	7
Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen	8
Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med arbetsförmedlingen	9
Upplevelser av etnisk diskriminering när man handlar i affärer	10
Upplevelser av etnisk diskriminering på en restaurang eller krog	10
Upplevelser av etnisk diskriminering när man åker tunnelbana, buss eller tåg	11
Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med polisen	12
Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med vårdcentralen och sjukhus	13
Upplevelser av diskriminering vid kontakt med bostadsföretag och mäklare	13
Övergripande analys av diskrimineringsupplevelser	14
English summary	17
Experience of ethnic discrimination among foreign-born people in Sweden – First progress report from the Discrimination survey 2006	17
Sample and data gathering	17
First progress report from the Discrimination Survey 2006	17
What is meant by “Perceived discrimination”?	18
The term – “situation exposure”	18
The indicator that is used	19
Summary of results	19
1 Inledning	27
1.1 Syfte	28
1.2 Att beskriva etnisk diskriminering	28
1.3 Hur omfattande är diskrimineringen?	29
1.4 Data och metod	30
1.5 Resultatredovisning – korstabulering och övergripande beskrivningar	31
1.6 Disposition	32
1.7 Begrepp, förklaringar och förtydliganden	32
2 Upplevelser av diskriminering under 2005	37
2.1 Upplevelser av etnisk diskriminering på arbetsplatserna	39
2.2 Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen	44
2.3 Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med arbetsförmedlingen	48
2.4 Upplevelser av etnisk diskriminering när man handlar i affärer	52
2.5 Upplevelser av etnisk diskriminering på en restaurang eller krog	55
2.6 Upplevelser av etnisk diskriminering när man åker tunnelbana, buss eller tåg	58
2.7 Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med polisen	61

2.8	Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med vårdcentral och sjukhus	65
2.9	Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med bostadsföretag och mäklare	68
3	Övergripande analys av diskrimineringsupplevelser	73
3.1	Övergripande beskrivning av alla diskrimineringsupplevelser	73
3.2	Övergripande analys med CHAID-metoden	75
3.3	Beskrivande analys med hjälp av logistisk regression	77
	Litteratur	81
	BILAGOR	83
	Bilaga 1 Fältarbete, population och urval	85
	Bilaga 2 Länder som ingår i de olika regionsgrupperna	91
	Bilaga 3 Bakgrundsvariabler som ingår i analysen (ovägda mått)	92
	Bilaga 4 Upplevd diskriminering: erfarenheter och bedömningar från Sveriges antidiskrimineringsverksamheter	94

Förord

Denna delrapport är den första redovisningen av en aktuell undersökning som avser att bidra med aktuell kunskap när det gäller att beskriva erfarenheter av etnisk diskriminering i det svenska samhället. Bakgrunden till rapporten är ett uppdrag som Integrationsverket fått av regeringen 2005; avsikten är att utveckla metoder och instrument för att kartlägga förekomst och omfattning av upplevd etnisk och religiös diskriminering bland personer med utländsk bakgrund inom olika områden i samhället, t.ex. rättsväsende, arbetsmarknad, arbetsliv och socialtjänst.

I föreliggande delrapport redovisas en beskrivning av diskrimineringsupplevelser hos utrikes födda personer i åldrarna 16–68 år. Underlaget för denna redovisning är en undersökning som SCB har gjort på uppdrag av Integrationsverket under våren 2006. Beskrivningen syftar till att ge en nationell bild av hur personer med annan etnisk bakgrund upplever diskriminering i dagens Sverige.

Integrationsverket tackar SCB/DIH Intervju för gott samarbete vid datainsamlingen och samråd kring olika metodfrågor. Konsultföretaget Statisticon har bidragit med statistiska beräkningar och rådgivande expertis. På Integrationsverket har handläggaren Johan Andersson ansvarat för samordning och uppföljning av arbetet med detta uppdrag.

Integrationsverkets experter och statistikansvarige Monir Dasterri har lämnat synpunkter till analysdelarna. Forskningsledare Jose Alberto Diaz har varit ansvarig för uppdraget och författat rapporten.

Norrköping i oktober 2006

Lena Bernström
Ställföreträdande
Generaldirektör

Abdullahi Aress
Chef för analysavdelningen

Sammanfattning

Huvudsyftet med denna rapport är att bidra till Integrationsverkets arbete med att utveckla metoder för att beskriva och analysera förekomsten av etnisk diskriminering i Sverige. Mer konkret handlar det om att bidra till att ta fram mätinstrument för att kartlägga förekomst och omfattning av upplevd etnisk och religiös diskriminering bland personer med utländsk bakgrund inom olika områden i samhället, t.ex. rättsväsende, arbetsmarknad, arbetsliv, socialtjänst och bostadsmarknad. Rapporten beskriver hur ett riksrepresentativt urval av utrikes födda personer upplever etnisk diskriminering i nio bestämda situationer.

Urval och datainsamling

Undersökningspopulationen utgörs av personer i åldern 16–68 år, vilka invandrat till Sverige under perioden 1975–2002 från någon av regiongrupperna Östeuropa, Mellanöstern, Afrika, Latinamerika eller Asien. Från moderpopulationen drogs 2 024 personer med urvalsmetoden stratifierat obundet slumpmässigt urval. Kort sammanfattat kan storleken på de stratifierade urvalsgrupperna beskrivas som följer; födda i »gamla Östeuropa« (europeiska länder utanför EU15 plus Ryssland, Ukraina, se bilaga 2) 557, i Mellanöstern 552, i Afrika 299, i Latinamerika 306 och i Asien 310. På uppdrag av Integrationsverket har SCB ansvarat för datainsamlingen som ägde rum under perioden 1 februari och 30 maj 2006. SCB har över förväntan lyckats med datainsamlingen för detta stratifierade urval, vilket avspeglas i att svarsandelen uppgick till 57,1 procent.

Upplevelser av etnisk diskriminering på arbetsplatser

Diskriminering i arbetslivet riskerar att drabba personer med annan etnisk bakgrund. Hur upplever personer födda i andra länder avsaknaden av lika möjligheter och rättigheter på arbetsmarknaden? Hur många upplever diskriminering på svenska arbetsplatser?

Resultaten efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort andelen intervjuade som svarar att det »Ej varit aktuellt att arbeta«, visar att sammanlagt 22 procent av utrikes födda erfar diskriminering en gång eller flera gånger på svenska arbetsplatser under 2005. De som uppger att de inte arbetat det året är 27 procent av de intervjuade. En majoritet på 78 procent av de utrikes födda uppger att de »aldrig« upplever arbetsplatsdiskriminering.

När det gäller intensiteten, dvs. hur många gånger de svarande upplevt diskriminering, är svaren ganska jämnt fördelade mellan de tre svarsalternativen 1 gång, 2–3, eller 4 eller fler gånger. Svartsfördelningen efter kön visar att det inte förekommer statistiskt signifikanta skillnader vid upplevelser av arbetsplatsdiskriminering. En beräkning av alla diskrimine-

ringsupplevelser visar att sammantaget 24 procent av männen och 20 procent av kvinnorna drabbas.

När man räknar totalmättet på alla gånger man upplever diskriminering efter regionbakgrund visar det sig att det är 29 procent bland personer födda i Afrika och 26 procent bland Asienfödda som upplever diskriminering på arbetsplatserna. Detta kan jämföras med 17 procent bland personer födda i Östeuropa.

Åldern har samband med upplevelser av arbetsplatsdiskriminering. Resultaten visar att 40- och 50-åringar upplever mer diskriminering än andra åldersgrupper. Det föreligger dock inget signifikant samband när det gäller antal utbildningsår i Sverige. Totalmättet på alla diskrimineringsupplevelser efter utbildning visar att 3 av 10 drabbas bland personer med den minsta utbildningsinvesteringen (1–2 år), vilket kan jämföras med 19 procent bland dem som har den högsta utbildningsinvesteringen.

Det finns inget statistiskt samband mellan upplevd diskriminering och antal år med svenskt medborgarskap och religionstillhörighet. Samma resultat uppstår när det gäller relationen mellan fyra socioekonomiska faktorer (sysselsättning, årsinkomst, bostadsägande och socialbidrag) och arbetsplatsdiskriminering. En beräkning av totalmättet för alla upplevelser av diskriminering visar exempelvis att bland personer med anställning rapporterar 22 procent att de drabbas och 28 procent bland arbetsökande och personer i åtgärd. Bland dem som studerar är samma andel 18 procent.

Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen

Ett första institutionellt sammanhang där upplevelser av etnisk diskriminering beskrivs, avser kontakter med sociala myndigheter på kommunal nivå. Kontakter med sociala myndigheter kan ske på flera olika grunder: det kan gälla frågor kring familj, barn och skola liksom samhällsstöd av olika slag.

Denna undersökning visar att när man tar hänsyn till situationsexponering, dvs. när man tagit bort personer som svarar »Ej varit aktuellt att ta kontakt med sociala myndigheter« är det sammantaget 13 procent av utrikes födda som upplever diskriminering vid kontakt med sociala myndigheter en gång eller flera gånger under 2005. De som uppger att de inte varit i kontakt med denna myndighet under det året är 45 procent av de intervjuade. Bland männen drabbas 15 procent och bland kvinnorna 11 procent. Så många som 86 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering.

Det förekommer inga statistiskt relevanta skillnader mellan kvinnor och män när det gäller upplevd diskriminering. Inte heller finns det signifikanta skillnader när man granskat hur en bakgrund i fem födelseregioner är associerad med upplevd diskriminering.

En beräkning av alla upplevelser av diskriminering (s.k. »totalmättet«) för varje ursprungsregion visar att bland personer födda i Afrika finns en totalandel av 18 procent drabbade, medan samma andel bland dem som är födda i Asien är 7 procent. De andra ursprungsregionerna finns i en mellanposition.

Varken ålder eller utbildning särskiljer signifikant upplevd diskriminering. Räknar man totalmättet på alla upplevelser av diskriminering efter ålder är

det 16 procent bland 40-åringar som drabbas, vilket kan jämföras med 8 procent bland 50-åringar och 12 procent bland yngre än 30 år.

När det gäller religionstillhörighet dokumenteras ett statistiskt samband som innebär att muslimer och kristna upplever mer upprepad diskriminering och att avvikelserna är starkare för muslimer.

Resultaten ger visst stöd för tanken att en svagare socioekonomisk ställning ger större sårbarhet. Det finns ett statistiskt samband mellan upplevd diskriminering och två socioekonomiska faktorer, bostadsägande och socialbidrag. Personer som inte äger sitt boende och de som fått socialbidrag upplever mer diskriminering.

Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med arbetsförmedlingen

En av de största statliga institutionerna är verksam inom arbetsmarknadsområdet. Huvudsyftet med denna institutionella uppbyggnad, vars viktigaste operativa gren är arbetsförmedlingen (Af), är att förmedla lediga arbeten och även erbjuda stöd i form av tillfälliga åtgärder samt yrkesutbildning. Även om effektiviteten i detta samhällssystem ifrågasätts, uppfyller det en roll för att stödja många utrikes födda som saknar andra former av stöd och skyddsnät.

Resultaten efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort personer som svarar »Ej varit aktuellt att ta kontakt med arbetsförmedlingen«, visar att 11 procent av utrikes födda sammantaget erfar diskriminering en gång eller flera gånger i denna typ av myndighetskontakter under 2005. De som uppger att de inte varit i kontakt med Af under det året är nästan 50 procent av de intervjuade. Dessa upplevelser är också jämnt fördelade på de tre intensitetsnivåer som undersökts i denna fråga. En majoritet på 87 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering.

Svarsfördelningen efter kön och födelseregion visar att det inte finns ett statistiskt samband med upplevd diskriminering vid kontakt med Af. Beräkningen av totalmättet för alla erfarenheter av diskriminering ger 14 procent för män och 7 för kvinnor. Vidare är totalandelen som upplever diskriminering bland personer födda i Afrika och Asien 16–17 procent och 8–10 procent för dem som är födda i Latinamerika respektive Östeuropa.

Varken ålder eller svensk utbildning särskiljer diskrimineringskänslor. I båda fallen finns inget statistiskt samband med upplevd diskriminering. En beräkning av totalmättet för varje åldersgrupp visar att bland 40-åringarna upplever 15 procent diskriminering, vilket kan jämföras med totalandelen 10–11 procent för alla andra åldersgrupper.

När det gäller *religionstillhörighet* visar analysen att det förekommer ett statistiskt samband med diskrimineringsupplevelser. Muslimer upplever mer diskriminering och motsatsen gäller för kristna.

När det gäller sysselsättning finns det en signifikant skillnad som berör personer som är utanför arbetslivet och söker jobb eller är i åtgärd, dvs. befinner sig i en direkt och aktiv roll som brukare av Af:s service. Det handlar om en grupp av personer med klart socioekonomisk sårbarhet och med en särskilt hög grad av situationsexponering när det gäller risk för diskriminering i den typen av myndighetskontakter.

Upplevelser av etnisk diskriminering när man handlar i affärer

Att som konsument handla i olika typer av affärer är en viktig del av alla människors vardag. Genom handlingar kopplade till anskaffandet av olika varor och tjänster deltar många utrikes födda i ett socialt samspel med andra människor, både infödda och invandrade. I detta samspel uppstår en social exponering där det kan finnas risk för att bli bemött på ett sätt som ibland kan upplevas som negativt och diskriminerande.

Denna undersökning visar att 15 procent av alla utrikes födda sammantaget rapporterar upplevelser av diskriminering en eller flera gånger när de handlat i affärer under 2005. Så många som 84 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering.

När det gäller etniskt och kulturellt ursprung är det statistiskt säkerställt att personer födda i Östeuropa i mindre utsträckning upplever upprepad diskriminering (dvs. 2 eller flera gånger). Å andra sidan visar summan av alla upplevelser att personer födda i Asien och Latinamerika rapporterar en högre totalandel av »konsumentdiskriminering« (totalt 19–21 procent). Bland personer födda i »gamla Östeuropa« är det mindre än hälften så många som rapporterar diskriminering.

De som har högst antal *utbildningsår* i Sverige rapporterar en högre grad av upprepad diskriminering (4 gånger eller fler). Personer i lägre utbildningsklass uppger en lägre grad av diskriminering. Resultaten visar att det inte föreligger något samband mellan upplevd konsumentdiskriminering och förvärvandet av svenskt medborgarskap samt religionstillhörighet. Beräkningen av totalmättet som omfattar samtliga diskrimineringsupplevelser visar endast på marginella skillnader mellan förekomsten av lång- eller kortvarig naturalisering.

När det gäller socioekonomiska faktorer föreligger endast delvis ett samband med upplevelser av konsumentdiskriminering. Detta samband berör årsinkomst och innebär att personerna i den näst högsta inkomstgruppen upplever upprepad diskriminering i högre grad än andra. När man beräknar alla gånger som intervjuade upplevt diskriminering, visar det sig att sammantaget förekommer högst andel bland personer med anställning och bland arbetsökande och personer i åtgärder (17–18 procent). När det gäller inkomstklasser visar det sig att det totalt sett inte är de svagare som upplever högst grad av diskriminering – utan tvärtom. I den näst högsta inkomstgruppen är erfarenheter av upprepad diskriminering överrepresenterade. Frekvensfördelningen visar att den lägsta totalandelen diskriminerade (13 procent) finns i den lägsta inkomstgruppen och att den största totalandelen (19 procent) återfinns i den näst högsta inkomstgruppen.

Upplevelser av etnisk diskriminering på en restaurang eller krog

Restaurang- och krogbesök är för de flesta förknippade med positiva upplevelser – men inte för alla. Det finns många vittnesmål om hur personer med utländsk bakgrund, främst i storstadsmiljöer, otillbörligt hindras från att få komma in i sådana lokaler.

I denna undersökning är det totalt 11 procent av alla intervjuade utrikes födda som en gång eller flera gånger rapporterar upplevelser av diskriminering på en restaurang eller krog under 2005. Så många som 87 procent uppger att de »aldrig« upplevt »krogdiskriminering«.

Det föreligger ett statistiskt samband med kön som innebär att män drabbas i klart större utsträckning än kvinnor. När det gäller regionbakgrund finns ett statistiskt samband som innebär att i första hand personer födda i Afrika, men även de födda i Latinamerika, upplever »krogdiskriminering« upprepade gånger i större utsträckning än andra. Motsatsen gäller för födda i gamla Östeuropa.

Det finns ett statistiskt samband när det gäller ålder, men inte när det gäller antal utbildningsår i Sverige. Personer yngre än 30 år upplever krogdiskriminering i större utsträckning än andra. En klart större andel yngre har upprepade gånger (4 gånger eller fler) upplevt ett diskriminerande bemötande. När det gäller socioekonomiska faktorer finns ett statistiskt samband endast när det gäller bostadsägande. Personer som hyr sitt boende, vilket i denna studie tolkas som mått på en svagare ekonomisk ställning, upplever en högre grad av diskriminering. Upplevelser av »krogdiskriminering« inträffar ungefär på samma nivå, oavsett om man har anställning, är företagare, arbetslös, har låg eller hög inkomst, har fått eller inte fått socialbidrag.

Upplevelser av etnisk diskriminering när man åker tunnelbana, buss eller tåg

Beroendet av kollektivtrafik är kanske större för många med rötter i andra länder därför att de flesta bor i stadsmiljöer med god tillgång till kollektivtrafik. Social exponering vid brukande av kollektivtrafik medför att man riskerar att bli bemött på ett sätt som ibland kan upplevas som negativt och diskriminerande.

Totalt för hela undersökningspopulationen är det under 2005 sammantaget 11 procent som upplever diskriminering en gång eller flera gånger när man reser kollektivt. En majoritet på 88 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering.

Personer födda i Afrika och Asien redovisar i högre grad än andra upprepade erfarenheter av »bussdiskriminering«. Motsatsen gäller för personer födda i gamla Östeuropa. Även personer med rötter i Latinamerika rapporterar signifikant högre diskriminering vid enstaka upplevelser.

När det gäller ålder finns en underrepresentation av äldre än 50 år som upplever diskriminering en enstaka gång. En beräkning av alla upplevelser av diskriminering för varje åldersgrupp visar också att yngre personer än 30 år sammantaget upplever högre grad av diskriminering: bland yngre är det 14 procent som upplever diskriminering, vilket kan jämföras med 8 procent för personer äldre än 50 år.

Upplevelser av diskriminering skiljer sig åt i samband med tre av de fyra analyserade socioekonomiska faktorerna. När det gäller sysselsättning uppger de som studerar i högre grad än andra upprepade erfarenheter av diskriminering. Personer med en anställning erfar i mindre utsträckning enstaka diskrimineringsupplevelser. Vad gäller inkomster visar det sig att personer i den lägsta inkomstgruppen uppger att de upplever mer diskrimi-

nering »en gång«. Motsatsen gäller för personer i högre inkomstgrupper, med undantag för dem i den näst högsta inkomstklassen som oftare upplever upprepad diskriminering (4 gånger eller mer) under 2005. Uppbärandet av socialbidrag är associerat med upplevelser av diskriminering på samma sätt som i tidigare beskrivningar. Sårbara personer upplever oftare diskriminering i de miljöer som berörs av kollektivtrafiken.

Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med polisen

Ett annat viktigt institutionellt sammanhang där det finns föreställningar om förekomsten av etnisk diskriminering gäller polismyndigheterna. Med jämna mellanrum förekommer det uppgifter i medierna om att polisen agerar fördomsfullt mot personer med annan etnisk bakgrund.

En redovisning av indikatorn efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svarsalternativet »Ej varit aktuellt att ta kontakt med polisen«, visar att sammantaget 13 procent av utrikes födda erfar diskriminering en gång eller flera gånger vid kontakt med polisen under 2005. De som uppger att de inte varit i kontakt med polisen under det året är 58 procent av de intervjuade. Totalt sett finns det en koncentration av erfarenheter vid enstaka tillfällen. En majoritet på 87 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering vid kontakt med polisen.

Män är statistiskt överrepresenterade när det gäller erfarenheter av polisdiskriminering. Nästan dubbelt så många män som kvinnor drabbas, vilket kan ha att göra med en större social exponering för män.

Det förekommer också ett statistiskt samband med födelseregion, då personer från Latinamerika mer frekvent rapporterar att de upplever diskriminering. Motsatsen gäller för personer födda i Östeuropa. De undkommer mer sällan känslor av diskriminerande behandling vid kontakt med polisen.

Även ålder och utbildning har ett samband med polisdiskriminering. De som är yngre än 29 år uppger att de upplever diskriminering i större utsträckning än andra. Det kan bero på att yngre personer oftare än äldre rör sig i offentliga miljöer som idrottsarrangemang, på diskotek eller fester, där man i högre grad kan bli utsatt för polisens granskning. Motsatsen gäller för 30-åringar som rapporterar mindre upplevd diskriminering. En beräkning av totalmättet för alla upplevelser av diskriminering visar att nästan 30 procent av personer yngre än 29 år uppger att de drabbas av diskriminering, vilket kan jämföras med 5 procent bland 30-åringarna och 8 procent av de som är 50+.

Mer utbildningstid i Sverige är signifikant associerad med fler upplevelser av »polisdiskriminering«. De som saknar svensk utbildning eller har 1–2 års utbildning upplever i mindre utsträckning »polisdiskriminering«. Personer med längre utbildningsinvestering (7 års utbildning eller längre) är särskilt utsatta. Totalmättet visar att 28 procent av dem som har den högsta utbildningstiden erfar diskriminering, vilket kan jämföras med 4–7 procent bland dem som saknar eller har mycket låg utbildning i Sverige. Här finns det stöd för föreställningen att ju fler utbildningsår, desto fler kränkande upplevelser vid kontakt med polisen.

Medan varken medborgarskap eller religion särskiljer upplevd diskriminering, finns ett signifikant samband vad gäller inkomster. Personer med de

lägsta inkomsterna vittnar om en signifikant upprepad »polisdiskriminering«. Motsatsen gäller för den näst lägsta inkomstgruppen som i mindre utsträckning erfar diskriminering.

Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med vårdcentralen och sjukhus

Ett annat viktigt institutionellt område där det är relevant att undersöka erfarenheter av ett rättvist bemötande är samhällets sjukvårdssystem. Förekommer det fler upplevelser av orättvist eller kränkande bemötande i detta institutionella system än i möten med andra myndighetsorgan?

Resultatet efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svarsalternativet »Ej varit aktuellt att ta kontakt med vårdcentralen och sjukhus» innebär att sammantaget erfar 6 procent av utrikes födda diskriminering en gång eller flera gånger under 2005. De som uppger att de inte varit i kontakt med sjukvårdssystemet är 8 procent av alla intervjuade. Det är en jämn fördelning mellan de olika intensitetsgraderna 1 gång, 2–3 eller 4 eller fler gånger. Så många som 93 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering vid kontakt med sjukvårdssystemet.

Inga signifikanta skillnader som avser kön eller ursprungsregion förekommer. Inte heller finns det signifikanta skillnader för ålders- eller utbildningsgrupper. Personer med längre utbildning i Sverige är varken under- eller överrepresenterade vad gäller enstaka eller upprepade upplevelser av diskriminering på bostadsmarknaden.

Svarsfördelningen efter religion uppvisar inte signifikanta skillnader för olika religiösa bakgrunder. Om man beräknar »totalmättet« ligger alla upplevelserna av diskriminering på en jämn nivå av cirka 7 procent för samtliga religionsgrupper, med undantag för personer som anger att de har en »annan« religion (4 procent).

Resultaten visar inget stöd för föreställningen att det finns ett samband mellan de 4 socioekonomiska faktorerna och »sjukvårdsdiskriminering«. Det föreligger ingen signifikant skillnad mellan att tillhöra någon av sysselsättnings- eller inkomstgrupperna och upplevd diskriminering vid kontakt med sjukvårdssystemet.

Upplevelser av diskriminering vid kontakt med bostadsföretag och mäklare

En omfattande etnisk bostadssegregering har dokumenterats i flera studier, något som på olika sätt skapar sämre förutsättningar för personer med minoritetsbakgrund, t.ex. när det gäller skola samt tillgång till samhällsservice. Aktuella studier pekar på att den svenska bostadsmarknaden är etniskt segregerad delvis som en effekt av diskriminerande förfaranden från bostadsföretagens och fastighetsmäklarnas sida.

Undersökningsresultaten efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svarsalternativet »Ej varit aktuellt att ta kontakt med bostadsföretag eller mäklare«, visar att det sammantaget är 13 procent av utrikes födda som

erfar diskriminering en gång eller flera gånger under 2005. De som inte varit i kontakt med bostadsmarknaden är 39 procent av de intervjuade. Svaren visar en ganska jämn fördelning när det gäller hur många gånger (1 gång, 2–3 eller 4 eller flera gånger) diskriminering anses förekomma. En majoritet på 84 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering på bostadsmarknaden.

Det föreligger inga statistiska könsrelaterade skillnader, men svaren skiljer sig signifikant efter födelseregion. Det senare innebär att födda i Mellanöstern och i Afrika upplever diskriminering i högre grad än andra, och att motsatsen gäller för personer födda i gamla Östeuropa.

Å andra sidan är erfarenheter av diskriminering på bostadsmarknaden inte beroende av ålder och utbildning. Äldre och yngre, personer med längre eller kortare svenska utbildningar upplever diskriminering i ungefär samma omfattning under 2005. Om man räknar »totalmättet« på alla upplevelser av diskriminering för varje åldersgrupp under 2005, visar det sig att bland yngre än 30 år drabbas 16 procent, 15 procent bland 40-åringar och endast 10 procent bland 50+. Religion uppvisar ett något svårtolkat samband med upplevd diskriminering, som innebär att icke religiösa personer upplever diskriminering i större utsträckning än religiösa personer. En beräkning av totalmättet för alla upplevelser av diskriminering för varje religionsgrupp visar att av de icke religiösa rapporterar sammantaget 25 procent diskriminering, vilket är en högre grad än den totalandel som känner sig drabbad i de grupper som uppger en kristen och muslimsk tillhörighet (11–13 procent).

Undersökningen ger delvis stöd för tanken att en svagare socioekonomisk ställning gör utrikes födda mer sårbara på bostadsmarknaden. Det finns inga signifikanta avvikelser när det gäller sysselsättnings- eller inkomstgrupperna. För två av de fyra ekonomiska faktorerna finns dock ett statistiskt samband som innebär att personer som fått socialbidrag och de som hyr sitt boende upplever mer diskriminering. Motsatsen gäller för dem som äger sitt boende.

Övergripande analys av diskrimineringsupplevelser

I syfte att ge en mer övergripande bild av datamaterialet görs en sammanställning av alla frågor som rapporterar upplevelser av diskriminering. Resultaten visar att nästan 40 procent av alla intervjuade upplevt etnisk diskriminering under 2005 – i någon av de nio situationer som omfattas av undersökningen. Tio procent uppger att de upplevt diskriminering i två situationer och 5 procent att de erfårit diskriminering i tre situationer. Slutsatsen är att diskrimineringsupplevelser i huvudsak sker i form av subjektiva erfarenheter kopplade till en bestämd situation. Detta gäller för hälften av det antal personer som rapporterar diskriminering. Endast en minoritet uppger mer omfattande erfarenheter av diskriminering som de fått inom olika situationer eller samhällsområden. Exempelvis erfår endast 6 procent diskriminering i fyra eller flera situationer/områden. Bland männen och i Afrika födda är denna andel markant högre.

Ett annat steg i den översiktiga beskrivningen är att genomföra en *segmenteringsanalys med hjälp av CHAID-metoden*. Genom en mängd snabba korstabuleringar möjliggör denna metod identifieringen av de kännetecken som bäst förutsäger vilken typ av egenskaper som kan relateras till personer

som upplever diskriminering. Analysen som beskriver effekten av bakgrundsfaktorerna till alla upplevelser av diskriminering i nio situationer visar att den mest signifikanta skillnaden hittas i relation till födelseregion. Etnisk bakgrund kopplad till att man är född i en bestämd ursprungsregion är den mest relevanta faktorn när det gäller att identifiera grupperingar med största andelen erfarenhet av diskriminering. Svaren splittras i personer födda i Östeuropa i en grupp och alla personer födda i de andra 4 utomeuropeiska regionerna i en annan grupp. I den senare grupperingen är det nästan hälften som upplever diskriminering, vilket kan jämföras med 32 procent av drabbade som återfinns i gruppen i Östeuropa födda.

Efter födelseregion ger variabeln ålder den mest relevanta möjligheten att hitta signifikanta skillnader i materialet. Mer än hälften (52 procent) av alla 30- och 40-åringar födda i utomeuropeiska regioner upplever diskriminering. För den yngsta och äldsta gruppen från samma regioner ligger upplevelserna av diskriminering på en lägre nivå (42 procent). När det gäller i Östeuropa födda identifieras de mest relevanta skillnaderna när det gäller upplevelser av diskriminering i relation till religion. Analysen visar att bland *muslimer födda i Östeuropa* (troligen bosnier och albaner) erfar 46 procent diskriminering, vilket kan jämföras med 23 procent bland kristna eller personer utan religionstillhörighet. I den senare grupperingen återfinns den mest påfallande skillnaden i relation till kön. Det är männen bland kristna och i Östeuropa födda icke-religiösa som i högst grad drabbas av diskrimineringsupplevelser än kvinnor med samma regionbakgrund.

Denna analys bekräftar bilden av att personer som kommer från länder i »gamla Östeuropa« är signifikant minst drabbade av känslor av diskriminering i de nio situationerna som analysen omfattar. De mest sårbara är personer som kommer från de utomeuropeiska regionerna. När det gäller födda i Östeuropa visar analysen att personer med muslimsk bakgrund är de mest sårbara i den regiongruppen.

Ett tredje steg i den övergripande analysen genomförs med hjälp av *logistisk regression*, som tillåter oss att granska effekten av en bakgrundsvariabel till diskrimineringsupplevelser när andra effekter hålls under kontroll. En stegvis urvalsmetod väljer som mest relevanta tre variabler av de tio som ursprungligen inkluderas i analysen: födelseregion, ålder samt religionstillhörighet.

Resultaten visar att oddset för en person från Afrika att uppleva diskriminering är 24 procent högre än för personer från Asien (referensgruppen). Däremot är oddset för i gamla Östeuropa födda 42 procent lägre. När det gäller oddskvoten för åldern är 40-åringarna den grupp som riskerar att bli mest diskriminerade. Oddset att uppleva diskriminering om man tillhör den åldersgruppen är 76 procent högre. För den yngsta gruppen är oddset 39 procent högre.

När det gäller religionstillhörigheten är oddskvoten för muslimer och även för icke religiösa högre än för kristna. För muslimer är oddset att uppleva diskriminering 22 procent högre än för andra (referensgruppen är de som har en »annan religion«). Oddset är något högre för dem som inte är religiösa (24 procent). Oddset för kristna att uppleva diskriminering är 26 procent lägre.

English summary

Experience of ethnic discrimination among foreign-born people in Sweden – First progress report from the Discrimination survey 2006

This progress report is the first account of a current survey whose purpose is to contribute with current knowledge that relates to describing experiences of ethnic discrimination in Swedish society.

The background to the report is an assignment that the Swedish Integration Board was given by the government in 2005. Its purpose is to develop methods and instruments for identifying the occurrence and scope of ethnic and religious discrimination experienced among people with a foreign background within different areas of society such as the legal system, the labour market, working life and social services.

The aim of this report is to contribute to the Swedish Integration Board's work of developing methods for describing and analysing the occurrence of ethnic discrimination in Sweden. To be more specific, it is a matter of contributing to and developing measurement instruments for charting the occurrence and scope of perceived ethnic and religious discrimination among people with a foreign background within different sectors of society such as the legal system, the labour market, social services and the housing market. The report describes how a nationally-representative selection of foreign-born persons experience ethnic discrimination in 9 particular situations.

Sample and data gathering

The survey population comprises persons between the ages of 16–68 who have emigrated to Sweden during the period 1975–2002 from one of the regional groups of Eastern Europe, the Middle East, Africa, Latin America or Asia. 2024 people were selected from the parent population using the *stratified random sample* method. In brief, the size of the stratified selection groups can be described as follows: born in “the old Eastern Europe” (European countries outside the EU 15 plus other countries such as Russia and Ukraine) 557, born in the Middle East 552, born in Africa 299, born in Latin America 306, and born in Asia, 310.

The Swedish Integration Board commissioned SCB (Statistics Sweden) to collect the data during the period between 1 February and 30 May 2006. SCB has exceeded expectations in the collection of data for this stratified sample. This is reflected in the response rate that amounted to *57.1 per cent*.

First progress report from the Discrimination Survey 2006

The discrimination survey 2006 comprises not only the area of ethnic discrimination but also several other areas that impact on the integration

process such as inclusion, work, identity and social relations. The analysis of the survey data will be reported in several progress studies. This present progress report, which will be the first in the series, focuses on the experience of discrimination in 9 distinct situations.

The *second progress report* that will not be compiled until the autumn describes other dimensions that complement the description of discrimination's different forms of expression and effects as well as potential for individual action. In more concrete terms, this second report will describe the following aspects of the discrimination problem from the immigrated minorities' perspective: Self-awareness of the effects of discrimination, witnessing ethnic discrimination, knowledge of legislation against ethnic discrimination, inclination to act in opposing discrimination, attitudes towards ethnic discrimination.

What is meant by “Perceived discrimination”?

Discrimination means negative discriminatory treatment that either directly or indirectly unfairly treats, offends and/or limits the individual's choices and which also violates the individual's personal integrity. Ethnic discrimination is considered to be negative discriminatory treatment that is based on ethnic background or affiliation. The term “perceived discrimination” can be related to “objectively-occurred” (or proven) discrimination. In the latter case it can be assumed that discrimination occurs irrespective of whether anybody has perceived it or not. Perceived discrimination is a subjective feeling that does not necessarily mean that discrimination has occurred in an objective sense. Perceived discrimination refers to the individual's own interpretation of being subjected to negative discriminatory treatment that unfairly treats, offends and/or limits the person's choices. This definition is in line with that which professor Anders Lange (at Stockholms University) used in earlier discrimination studies.

The term – “situation exposure”

This study uses the term “situation exposure” to describe whether or not those interviewed have experienced from contacts or interaction in the nine situations where the occurrence of discrimination experiences have been examined. The exposure of people born abroad to these particular situations differs according to factors such as age, vocational or family status. For example, not all those concerned are in employment and are therefore not exposed to the risk of being subjected to discriminatory action at the workplace. Those who have not been in contact with an employment office have not been situation-exposed in this institutional context and do not therefore run the risk of experiencing discriminatory treatment. For the purpose of checking how situation exposure functions in 6 of the 9 experience questions posed in this survey the response option “There has been no need to...” is included. In other words, they have not found themselves in a situation such as this. Those interviewed were thus given the opportunity of responding, for example, that “there has been no need to contact an employment office”.

The indicator that is used

The questionnaire comprises the following questions which, in turn, comprise 9 sub-questions. *“Do you have any personal experience of being discriminated against in 2005 as a consequence of your foreign background within the following areas”*: This is followed by sub-questions with the focus on 9 situational and institutional contexts:

At the workplace?

When in contact with the social authorities in the community?

When in contact with the employment office?

When in contact with the health care centre/hospital?

When in contact with the police?

When out shopping?

When at a restaurant or pub?

When they travel on the underground, bus or train?

When in contact with a housing company or estate agent?

The respondents' replies were stated as 5 options: 1) never experienced discrimination, 2) experienced once, 3) 2–3 times, 4) 4 times or more, 5) “There has been no need to...”.

Summary of results

Experience of ethnic discrimination at the workplace

The first issue approached in this report is how many people with a foreign background have experiences of discrimination at the workplace. In total, when taking situation exposure into account (i.e. when we exclude the response option ‘There has been no need to work’). 22 percent have experienced discrimination while 27 percent state that they have never worked. There are no significant differences between women and men in terms of discrimination being experienced in this area. Almost a fifth of both sexes have experienced discrimination one time or more.

Concerning ethnic background, the results show that 29 percent of the African respondents and 26 percent of the Asian respondents have experienced discrimination at workplaces. This could be compared with 17 percent among respondents from the old Eastern Europe.

An estimate of all experiences of discrimination for four age group shows that people older than 40 years experience more discrimination than other age groups. On the other hand the total estimate of all experiences of discrimination when education length is concerned show that 30 percent of people with shorter education investment experience discrimination, which could be compared with 19 percent for people with the longest education investment.

There is no statistical difference between experienced discrimination and Swedish citizenship or religious affiliation. A similar picture could be seen concerning the relationship between the four socioeconomic factors and experiences of the discrimination at work place

Experiences of ethnic discrimination when in contact with social authorities in the municipality

The first institutional context where experience of ethnic discrimination is described refers to contacts with the social authorities at a municipal level. Contacts with social authorities can take place against different backgrounds – this can concern issues associated with the family, children and schools as well as societal support of different types.

This report show when taking situation exposure into account (i.e. if we exclude the answers ”have not had the occasion to contact social authorities”) that 13 percent of the foreign born experience discrimination one time or more. Almost 50 percent of the respondents have never been in contact with the social authorities. As many as 86 percent state that they have never experienced discrimination.

There are no significant differences between women and men in terms of discrimination being experienced in this area. The same absence of significant differences can be seen when we concern region of origin. An estimate of all experiences of discrimination for each region of origin shows that among African born persons 18 percent experience discrimination, which could be compared with 7 per cent among people, born in Asia. The other regions are positioned between African and Asian born persons.

When you estimate all the experiences of discrimination concerning age, 16 percent of people older than 40 experience discrimination which could be compared with 8 percent among people older than 50 and 12 percent among people younger than 30.

Where religious affiliation is concerned there is one statistical difference. Muslims experience more frequent discrimination than Christians. The result partly supports the idea that a weaker socioeconomic position creates a higher degree of vulnerability. There is one statistical difference between experiences of discrimination and the housing market and social allowance. Persons who do not own their apartment and those have received social allowance experience more discrimination.

Experience of ethnic discrimination when in contact with an employment office

One of the largest state institutions is active in the labour market. The main purpose of this institutional structure, whose most important operative branch is the Employment Office, is to disseminate information on job vacancies and also offer support in the form of temporary measures and vocational training. Even though the effectiveness of this societal system is questioned, it fulfils the role of supporting many people born abroad who lack other forms of support and safety nets.

This report show when taking situation exposure into account (i.e. if we exclude the answers ”have not had the occasion to contact employment office”) that 11 percent of the foreign born experience discrimination one time or more. Almost 50 percent of the respondents have not had any contact with the employment office. A majority of 87 percent state that they have never experienced discrimination.

The experiences of discrimination do not differ significantly in terms of gender, region of birth and age. An estimation of experiences of discrimination show that 14 percent of the men experience discrimination, which could be compared with 7 percent for women. Further 16–17 percent of the African and the Asian experience discrimination. This could be

compared with persons born in Latin America and the old Eastern Europe (8–10 per cent).

There are no statistical differences when we concern age and Swedish education. An estimation of all experiences of discrimination concerning age indicates that among persons older than 40, 15 percent experience discrimination, which could be compared with the total estimate for all other age groups that is 10–15 percent. Where religious affiliation is concerned there is one statistical difference. Muslims experience more frequent discriminations than Christians

Moreover, the results show that unemployed persons experience more discrimination. Hence, this concern persons with an obvious socioeconomic vulnerability and high degree of situation exposure in relation to experience discrimination in contact with the employment office and other similar authorities.

Experience of ethnic discrimination when shopping

Shopping in different types of store is an important part of a person's everyday life. Through actions associated with the procurements of different goods and services, many people born abroad participate in social interaction with other people, both nationals and immigrants. This interaction gives rise to social exposure where there could be the risk of being met in a way that can sometimes be felt as being negative and discriminatory.

This survey shows that a total of 15 percent of all people born abroad who responded report incidents of discrimination when they went shopping in stores during 2005.

Where ethnic and cultural origin is concerned, it is confirmed statistically that persons born in Eastern Europe experienced a lesser degree of repeated discrimination (i.e. 2 times or more). On the other hand, the total of all experiences shows that persons born in Asia and Latin America report a high total proportion of "consumer discrimination" (total 18–22 per cent). Among those born in "the old Eastern Europe), fewer than half report discrimination. Those who have the greatest number of *education years* in Sweden report a higher degree of repeated discrimination (4 times or more). People in a lower education/training class report a lesser degree of discrimination. The results show that there is no link between consumer discrimination experienced and the acquisition of Swedish citizenship and religious affiliation. The estimation of the total that comprises all discrimination experiences shows only marginal differences between the occurrence of long and short-term naturalisation.

Experience of ethnic discrimination at a restaurant or pub

For most people a visit to a restaurant or pub is associated with positive experiences -but not for all. There are many witness accounts of how people with a foreign background, primarily in city environments, are unjustifiably prevented from entering such premises.

This survey shows that a total of 11 percent of all those interviewed and who were born abroad experienced occurrences of "pub discrimination".

There is a statistical relationship between gender which indicates that men are discriminated against to a greater degree than women. Where regional background is concerned, there is a statistical relationship which means that people born primarily in Africa and even in Latin America experience

repeated “pub discrimination” to a greater extent than others. The opposite applies to those born in the old Eastern Europe.

There is a statistical relationship where *age* is concerned but not where the number of years of education/training in Sweden is concerned. People younger than 30 experience “pub discrimination” to a greater extent than others. A clearly greater number of young people have repeatedly experienced discriminatory behaviour (4 times or more).

Experience of ethnic discrimination when travelling on the underground, bus or train

Dependence on public transport is probably greater among those with roots in other countries because most live in urban environments with good access to public transport. Social exposure through the use of public transport means that people run the risk of being met in a way that is sometimes felt to be negative and discriminatory.

The total for the entire survey population shows that 11 percent experienced discrimination when travelling on public transport in 2005.

People born in Africa and Asia report a higher degree than others of repeated “bus discrimination”. The opposite applies to those born in the old Eastern Europe. Even people with roots in Latin America report significantly higher discrimination on odd occasions.

Where age is concerned, there is an under-representation of people older than 50 who experience discrimination on odd occasions. An estimate of all experiences of discrimination for each age group also shows that people younger than 30 on the whole experience a higher degree of discrimination. Among young people, 14 percent experience discrimination and this can be compared to 8 percent for people older than 50.

Experience of ethnic discrimination when in contact with the police

Another important institutional context where there are conceptions of the occurrence of ethnic discrimination is police authorities. At regular intervals there are reports in the press about the police acting in a prejudicial manner towards people with a different ethnic background.

This report show when taking situation exposure into account (i.e. if we exclude the answers ‘have not had the occasion to contact with the police’) that 13 percent has experienced discrimination during 2005. Almost 60 percent of the respondents have not had any contact with the police authority of 87 per cent state that they have never experienced discrimination.

Men experience “police discrimination” to a greater extent than women. This probably depends on greater exposure to many social situations where police contact occurs. Where the region of birth is concerned, there is a statistical relationship which means that people from Latin America report more often that they have experienced discrimination. Persons born in the old Eastern Europe experience more frequently that they have “never” experienced discriminatory treatment.

There is a statistical relationship between age and “police discrimination” which means that people younger than 29 are over-represented on both individual and repeated occasions. The age group 30–39 more often avoid the experience of discrimination when in contact with the police. An estimation of all experiences of discrimination show that 30 percent of persons younger than 30 experience discrimination one or more times, which

could be compared with 5 percent among persons older than 30 and 8 percent of those above 50 years.

Where the Swedish education is concerned persons who lack education report to a higher degree that they experience less discrimination. Particularly vulnerable are people with 7 years or more of education/training who, more often than others, experience repeated occasions of discrimination. An estimation of all experiences of discrimination shows that 28 percent experience discrimination one or more times, which could be compared with 4–7 percent among those that have no or little education.

Experience of discrimination when in contact with health care centre and hospital

Another important institutional area that is relevant when examining experience of rightful treatment is society's health care system. Is there a greater frequency of experiencing an unjust or offensive attitude in this institutional system than in encounters with other public bodies?

This report show when taking situation exposure into account that 6 percent experienced discrimination during 2005. 8 percent of the respondents have not had any contact with the health care centre or hospital. A majority of 93 percent state that they have never experienced discrimination.

Where ethnic background in terms of region of birth is included in the analysis, no statistical deviation was found in the distribution of responses concerning discrimination experience. Neither can any statistical deviation be found concerning age and education. The same pattern occurs when we look at religion, citizenship and different socioeconomic factors.

Experience of discrimination during contacts with housing companies

Extensive ethnic housing segregation has been documented in several studies. This is something, which, in different ways, creates poorer prospects for people with a minority background such as in schools and access to society's services. Current studies indicate that the Swedish housing market is ethnically segregated as a consequence of discriminatory procedures by housing companies and estate agents.

This report shows, when taking situation exposure into account (i.e. if we exclude the answers "have not been in contact with housing companies) that 13 percent experienced discrimination one time or more. Almost 4 of 10 of the respondents have never had contact with the employment office. A majority of 84 percent state that they have never experienced discrimination.

Where gender is included in the analysis, no statistical deviation was found in the distribution of discrimination experiences. However statistical differences are found concerning region of birth. Persons born in Middle east and Africa experience discrimination to a greater extent than others. The opposite applies to those born in old Eastern Europe.

Experiences of discrimination are significant in relation to age and education. An estimation of all experiences of discrimination show that among persons older than 30, 16 percent experience discrimination, 15 percent among people older than 40 years and only 10 percent among persons older than 50 years.

Where religious affiliation is concerned non-religious persons experience more discrimination than other groups. An estimation of all experiences of

discrimination shows that 25 percent among the non-religious persons experience discrimination, which is a higher number, compared with Christians and Muslims (11–13 percent).

The report supports partly the idea that a weaker socioeconomic position makes foreign-born persons more vulnerable on the housing market. There are no statistical deviations when we concern different employment and income groups. Persons who receive social allowances and rent their apartment experience more discrimination than other groups.

Overall analysis of discrimination experience

A summary of all 9 questions that report experience of discrimination is made for the purpose of providing a more general picture of the data material. The results show that almost 40 percent of all those interviewed have experienced ethnic discrimination in 2005 in one or more of the 9 situations covered by the survey. Ten percent state that they have experienced discrimination in two situations and 5 percent state that they have experienced discrimination in 3 situations. The conclusion is that discrimination experience takes place mainly in the form of subjective experience linked to *one* particular situation. This applies to half the percentage of people who report discrimination in one or more of the 9 situations covered by the survey (40 percent). Only a minority indicate more extensive experience of discrimination they have felt in different situations or areas of society. For example, only 6 percent experience discrimination in 4 or more situations. This proportion is markedly higher among men and those born in Africa.

Another step in the general description is to conduct a *segmentation analysis with the help of the CHAID method*. By using a large quantity of quick cross tabulations, this method facilitates identification of the characteristics that best predict which type of characteristic can be related to persons who experience discrimination. The analysis that describes the effect of background factors on all experiences of discrimination in 9 situations shows that the most significant difference is found in relation to the region of origin. Ethnic background linked to a person being born in a particular region of origin is the most relevant factor when identifying groupings with the greatest proportion of experience of discrimination. The responses are split according to the persons born in ‘old Eastern Europe’ and all persons born in the other four non-European regions in another group. In the latter grouping, almost a half experience discrimination. This can be compared with the 32 percent of those affected that are found in the group born in Eastern Europe.

This analysis confirms the picture that persons who come from countries in ‘old Eastern Europe’ who are significantly least affected by feelings of discrimination in the nine situations covered by the analysis. The most vulnerable people are those who come from non-European regions. Where those born in Eastern Europe are concerned, the analysis shows that persons with a Muslim background (probably Bosnians and Albanians) are the most vulnerable in the European group.

A third stage in the general analysis is performed with the help of *logistic regression* which allows us to look at the effect of a background variable for the discrimination experience when other effects are under control. A step-wise selection method selects the three most relevant variable out of the ten that were originally included in the system: region of origin, age and religious affiliation.

The results show that the odds of a person from Africa experiencing discrimination is 24 percent higher than for persons from Asia (reference group). On the other hand, the odds for a person born in the old Eastern Europe are 42 percent lower. Where the odds ratio for age are concerned, the 40 year-old group is the one that risks being most discriminated. The odds of experiencing discrimination if a person belongs to this age group are 76 percent higher. In the case of the youngest group, the odds are 39 percent higher.

Where religious affiliation is concerned, the odds for Muslims and even non-religious people are higher than for Christians. In the case of Muslims, the odds of experiencing discrimination are 22 percent higher than for others (the reference group is those who have “another religion”). The odds are somewhat higher for those who are not religious (24 per cent). The odds of Christians experiencing discrimination are 26 percent lower.

1 Inledning

Denna delrapport avser att bidra med aktuell och systematisk kunskap till en beskrivning av erfarenheter av etnisk diskriminering i det svenska samhället. Metodansatsen är att beskriva förekomsten av diskriminering med hjälp av datauppgifter om subjektiva upplevelser som personer med etnisk minoritetsbakgrund rapporterar i en intervjuundersökning som Integrationsverket gett SCB i uppdrag att genomföra under våren 2006.

Bakgrunden till denna undersökning är ett uppdrag som Integrationsverket fått av regeringen, och som avser att utveckla metoder och instrument för att kartlägga förekomst och omfattning av upplevd etnisk och religiös diskriminering bland personer med utländsk bakgrund inom olika områden i samhället, t.ex. rättsväsende, arbetsmarknad, arbetsliv och socialtjänst. Kartläggningen skall utformas så att en nationell bild kan erhållas, men också att studierna kan upprepas för att möjliggöra jämförelser över tid.

I arbetet med detta uppdrag skall Integrationsverket inhämta erfarenheter från lokala och nationella undersökningar som antidiskrimineringsbyråerna har genomfört om förekomsten av upplevd diskriminering. I bilaga 4 redovisar Integrationsverket en sammanfattning av den kartläggning som gjordes för att redovisa denna typ av erfarenheter och bedömningar.

Föreställningen om att det förekommer negativ särbehandling som direkt eller indirekt missgynnar, kränker och begränsar valmöjligheterna för personer med icke-svensk etnisk bakgrund delas av många i dagens Sverige. Konsistenta resultat från Integrationsbarometer (IB) de senaste åren visar att mer än 80 procent av allmänheten anser att det förekommer diskriminering av invandrare. Det finns således en hög grad av medvetandet i det svenska samhället om att etnisk diskriminering förekommer i dagens mångetniska samhälle. IB visar också att det finns ett stort stöd hos allmänheten i Sverige för principen om lika rättigheter för alla oavsett etnisk bakgrund. Samma rapport visar också att en majoritet ställer sig bakom samhällets och statens ambition att förebygga och motverka etnisk diskriminering.

Men det är mindre klart hur ofta och i hur stor utsträckning etnisk diskriminering faktiskt förekommer i Sverige inom olika samhällsområden. Hur många personer med annan etnisk bakgrund har upplevelser av etnisk diskriminering i ett antal bestämda situationer? Hur många rapporterar erfarenheter av att ha blivit missgynnade i arbetslivet på grund av sin etniska bakgrund? Hur många har kunskaper om hur lagstiftning mot etnisk diskriminering fungerar?

Denna rapport avser att bidra till att öka vår kunskap om dessa frågor genom att inhämta statistiskt representativa datauppgifter från minoriteterna själva. På så sätt bidrar rapporten med en värdefull och oundgänglig kunskapsresurs i sin strävan att beskriva hur etnisk diskriminering förekommer och verkar i dagens samhälle.

Första delrapport från Diskrimineringsundersökningen 2006

Analysarbetet med denna stora intervjuundersökning kommer att redovisas i flera delrapporter som tas fram med början under hösten 2006. Denna föreliggande rapport, som blir den första i serien, fokuserar på upplevelser av diskriminering hos utrikes födda i 9 bestämda situationer.

Den *andra delrapporten*, som tas fram under hösten, beskriver andra dimensioner som kompletterar beskrivningen av diskrimineringens olika uttrycksformer och effekter samt individuella handlingspotentialer för individuellt agerande. Mer konkret kommer denna andra delrapport att beskriva följande aspekter av diskrimineringsproblematiken från de invandrade minoriteternas perspektiv:

- a) Självuppfattning om effekter av diskriminering.
- b) Bevitnande av etnisk diskriminering.
- c) Kunskaper om lagstiftning mot etnisk diskriminering.
- d) Benägenhet att agera för att motverka diskriminering.
- e) Attityder till etnisk diskriminering.

1.1 Syfte

Huvudsyftet med denna rapport är att bidra till Integrationsverkets arbete med att utveckla metoder för att beskriva och analysera förekomsten av etnisk diskriminering i Sverige. Mer konkret handlar det om att bidra till att ta fram mätinstrument för att kartlägga förekomst och omfattning av upplevd etnisk och religiös diskriminering bland personer med utländsk bakgrund inom olika områden i samhället, t.ex. rättsväsendet, arbetsmarknad, arbetsliv, socialtjänst samt bostadsmarknaden. Rapporten kommer att beskriva hur utrikes födda personer upplever etnisk diskriminering i 9 bestämda situationer.

Rapporten redovisar denna kartläggning med målet att en nationell bild kan erhållas samt att studierna kan upprepas för att möjliggöra jämförelser över tid varför en lämplig urvalsdesign tagits fram som i möjligaste mån ökar undersökningspopulationens representativitet.

1.2 Att beskriva etnisk diskriminering

Diskriminering innebär negativ särbehandling som direkt eller indirekt missgynnar, kränker och/eller begränsar individens valmöjligheter och som också kränker individens personliga integritet. Med etnisk diskriminering menas att negativ särbehandling grundas på etnisk bakgrund eller tillhörighet. Den svenska integrationspolitiken, som bygger på en grundläggande värdering om respekt för alla människors lika värde, slår fast att etnisk diskriminering är ett hinder för integration. Denna föreställning har stöd i både forskningen och den allmänna debatten. Under de senaste åren har olika typer av studier redovisat starka indicier på förekomsten av olika former av diskriminering som hindrar integrationsprocessen. Andra studier visar motsatsen. Samtidigt är den systematiska kunskapen om den etniska diskrimineringens konkreta uttrycksformer och faktiska omfattning fortfarande begränsad.

Det är viktigt att kunskapsunderlaget om den faktiska förekomsten av etnisk diskriminering ökar och blir bättre inom flera områden. Olika metodkällor kan bidra till detta ändamål. Detta är en grundläggande förutsättning för att motivera och legitimera åtgärder som syftar till att motverka sådan diskriminering. Viktigt är också att öka kunskaperna om de föreställningar, attityder och värderingar som finns i samhället när det gäller diskriminering och att belysa samhällets behov av att bekämpa negativ särbehandling och kränkningar som beror på en icke-svensk etnisk bakgrund.

Beskrivning av de intervjuades föreställningar om diskriminering – inte bedömningar i lagens mening

En metodfråga som är aktuell i denna beskrivning är vilken uppfattning om diskriminering som de intervjuade tillämpar i sina svar på de frågor som undersökningen ställer. I denna undersökning utgår vi från att flertalet människor delar en allmän uppfattning om diskriminering i betydelsen negativ särbehandling som på olika sätt missgynnar, kränker och/eller begränsar individens handlingsutrymme och valmöjligheter, och med »etnisk diskriminering« görs antagandet att många respondenter delar en föreställning om att den negativa särbehandlingen grundas på etnisk bakgrund eller tillhörighet. Det handlar om de intervjuade utrikes föddas föreställningar om diskriminering – inte bedömningar i lagens mening.

1.3 Hur omfattande är diskrimineringen?

Föreställningen om att det förekommer negativ särbehandling som direkt eller indirekt missgynnar, kränker och begränsar valmöjligheterna för personer med icke-svensk etnisk bakgrund delas av många i dagens Sverige. Men det är mindre klart hur ofta och i hur stor utsträckning etnisk diskriminering faktiskt förekommer i Sverige inom olika samhällsområden.

Konsistenta resultat från IB de senaste åren visar att mer än 80 procent av andelen personer i åldern 16–78 år anser att det förekommer diskriminering av invandrare.

För samhällets strävan att motverka etnisk diskriminering är det positivt att det finns en bred och stark uppfattning både hos allmänheten och de ledande institutionerna i samhället, om att diskriminering är en verklighet i dagens Sverige. Detta är en förutsättning för att effektiva antidiskrimineringsinsatser från samhällsinstitutionernas sida ska kunna genomföras.

Det är dock viktigt att samhällets agerande legitimeras och vägleds av ett systematiskt kunskapsunderlag som ger vetenskapligt belägg för föreställningen att diskriminering verkligen förekommer. Det finns i dag ingen systematisk metod eller datakälla som gör det möjligt att följa utvecklingen av etnisk diskriminering i det svenska samhället eller som belägger empiriskt hur diskriminering går till på arbetsmarknaden eller på olika nivåer i samhället. Det är svårt att motivera och legitimera åtgärder som syftar till att motverka diskriminering när det saknas tillräckligt kunskapsunderlag.

Vilka empiriska mått beskriver faktisk diskriminering?

Det är en svår fråga att avgöra vilka kvantitativa indikatorer som hjälper oss att beskriva i vilken omfattning personer med utländsk bakgrund diskrimineras. Händer det ofta eller inträffar det mer sällan? Drabbar det många personer eller ett mindre antal? Hur omfattande den etniska diskrimineringen är i det svenska samhället totalt sett och inom olika samhällsområden kan man knappast utläsa ur analyser av de många registeruppgifter som redovisas i det stora antalet rapporter som syftar till att analysera etnisk diskriminering.

En traditionell datakälla är kunskap om människors bevitnande och egna upplevelser av etnisk diskriminering. Bevitnandet av diskriminering avser ett antal specifika situationer där det är vanligt att det förekommer personer med utländsk bakgrund vilket gör det sannolikt att allmänheten kan bevitna om dessa utsätts för diskriminerande handlingar. IB har de senaste åren utvecklat frågor som kartlägger om allmänheten har bevitnat etnisk diskrimi-

nering under ett visst år, och i så fall hur många gånger (Integrationsverket 2006a).

Upplevelse av diskriminering

En utgångspunkt i föreliggande studie är att en beskrivning av förekomsten av etnisk diskriminering inte kan bortse från de utsattas subjektiva känslor av att ha blivit kränkta och negativt särbehandlade. En viktig datakälla för att beskriva förekomsten av diskriminering är statistiskt representativa uppgifter från de personer som drabbas av diskriminering. Det handlar om att beskriva och kartlägga upplevelser av diskriminering i bestämda potentiellt utsatta grupper. Även om sådana beskrivningar inte är något bevis för att diskriminering verkligen har förekommit, bör upplevelser av diskriminering ses som en indirekt datakälla – och en värdefull sådan – för att analysera förekomsten av diskriminering.

En analys som visar på att det finns en bred och hög förekomst av diskrimineringsupplevelser bör tolkas som att en viss grad av faktisk diskriminering förekommer. Mot bakgrund av massmediala vittnesmål och den kunskap som föreligger om invandrarnas situation inom flera samhällsområden och i linje med professor Anders Lange, som gjorde flera studier av diskrimineringsupplevelser under 90-talet, är det rimligt att anta att merparten av de rapporterade fallen av diskriminering »bottnar i faktiska upplevelser och merparten av dessa upplevelser [bottnar] i faktisk diskriminering« (Ceifo, 1995). Det är dock viktigt att andra vetenskapliga metoder då kan ta vid för att fördjupa analysen av diskriminering utifrån andra perspektiv och mätningmetoder.

Upplevelsebeskrivning av religiös diskriminering

I denna analys görs ett försök att närma sig en beskrivning av diskrimineringsupplevelser som omfattar en dimension av religion. I den nedan redovisade analysen beskrivs sambandet mellan indikatorer för upplevd diskriminering och religionstillhörighet. Resultaten visar att i vissa fall föreligger ett statistiskt samband, och i andra inte.

Mot bakgrund av aktuella tendenser i dagens Sverige som visar misstro mot muslimer är det en relevant hypotes att personer som är muslimer (enligt en självdeklarerad intervjuuppgift) upplever mer diskriminering än personer som bekänner sig till en annan religion eller trosuppfattning. Frågan om huruvida en religiös bakgrund gör sig synlig för en social omgivning, t.ex. för arbets- eller bostadsmarknadens aktörer är inte enkel att besvara. Man kan föreställa sig två förhållanden, som gör frågeställning om upplevelser av diskriminering med religiösa förtecken rimlig att belysa i denna analys. Dels kan det vara fråga om bemötande i en omgivning som identifierar etniska yttre markörer som namn, utseende eller klädsel. Dels kan det vara fråga om en subjektiv känsla som yttrar sig i termer av en psykologisk sårbarhet som kan vara större hos personer med muslimsk tro.

1.4 Data och metod

Denna analys bygger på individdata insamlade i en undersökning som till stora delar är personliga intervjuer, men som också omfattar ett mindre antal enkätsvar. Med hjälp av dessa intervjudata avses att kartlägga förekomsten

av upplevd etnisk och religiös diskriminering bland personer med utländsk bakgrund inom ett antal bestämda situationer.

Undersökningspopulationen utgörs av personer i åldern 16–68 år, som invandrat till Sverige under perioden 1975–2002 från någon av regionsgrupperna Östeuropa, Mellanöstern, Afrika, Latinamerika eller Asien. Från moderpopulationen drogs 2 024 personer med urvalsmetoden stratifierat obundet slumpmässigt urval. Tabell A1 i Bilaga 1 redovisar storlek på delpopulationer och de stratifierade urvalsgrupperna som omfattas.

Tabell A nedan redovisar utfallet av fältarbetets resultat utan hänsyn till strata och olika designvikter. Från tabellen kan utläsas att undersökningen omfattar 1 155 svarande. Eftersom 74 personer utgörs av övertäckning uppgår antalet valida observationer till 1 081. Denna tabell redovisar ett *ovägt* mått över det totala bortfallet. Dvs., det beaktas inte att urvalspersonerna har olika designvikter. Det ovägda bortfallet ger information om hur väl SCB har lyckats med datainsamlingen för detta speciella urval. Som Tabell A redovisar uppgick *svarsandelen till 57,1 procent*. Svansfrekvensen på denna nivå bör betraktas som ett tillfredsställande resultat. Erfarenheter från aktuella och jämförbara undersökningar är att svarsfrekvensen ligger mellan 55 och 60 procent.

Tabell A. Resultat av fältarbetet – en översikt (ovägd mått)		
Kategori	Antal	Procent
Svar	1 155	57,1
därav övertäckning	74	3,7
Bortfall	869	42,9
Därav		
Ej anträffade	442	21,8
Vägrare	297	14,7
Övrigt bortfall	130	6,4
Summa	2 024	100,0

I en urvalsundersökning är alltid skattningarna behäftade med *urvalsfel* beroende på att endast en delmängd (urval) av populationen studeras. Ett annat fel, *bortfallsfel*, uppkommer p.g.a. att de som inte medverkar (bortfall) avviker från de svarande beträffande det ämne undersökningen handlar om. Både urvalsfelet och bortfallsfelet reduceras genom att använda ett effektivt viktning förfarande (i Bilaga 1 redovisas hur detta görs i denna undersökning).

I Bilaga 1 redovisas tabell A3 som redogör för ett ovägt mått över svar/bortfall fördelat på regioner. Dvs. här beaktas inte att urvalspersonerna har olika designvikter. De ovägda svarsandelarna och motsvarande bortfall visar stora skillnader mellan regionerna, där östeuropéer svarat i störst utsträckning och har anträffats i högst utsträckning, medan motsatsen gäller för personer från Afrika.

1.5 Resultatredovisning – korstabulering och övergripande beskrivningar

Redovisningen av dataresultat genomförs i tre steg.

a) *Korstabuleringar*. Det första steget innebär en individuell redovisning av upplevd diskriminering i 9 enskilda bestämda situationer. Dessa empiriska mått kan betecknas som »Situationsindikatorer«. Korstabulering är en teknik som används här för att redovisa resultaten. Denna korstabulering görs mot tio bakgrundsvariabler som exempelvis kön, 5 födelseregioner, ålder m.m.

Bakgrundsvariablerna ger en informativ beskrivning av de många tydliga skillnader som framträder i nästan alla situationer mellan olika undergrupper. Dessutom har ett statistiskt test genomförts för att bedöma den statistiska relevansen av korstabuleringen.

b) *Segmentering*. Nästa steg i redovisningen innebär en översiktlig analys av upplevd diskriminering och genomförs med hjälp av CHAID-metoden som ingår i det statistiska programmet Answer Tree. Denna metod möjliggör genom en mängd snabba korstabuleringar en identifiering av de kännetecken som bäst förutsäger vilken typ av egenskaper som kan relateras till dem som upplever diskriminering i en bestämd situation. Denna analys, som redovisas i form av trädidiagram, omfattar den sammanslagna variabeln »Alla upplevelser av diskriminering i nio situationer«, samt »Upplevelser av diskriminering vid kontakt med myndigheter«.

c) *Regression*. Det tredje steget i analysen utgör en redovisning av en logistisk regression som har ett beskrivande syfte.

1.6 Disposition

Denna rapport börjar med en inledning där bakgrund, syfte, metod och andra generella aspekter som berörs i analysen redovisas. Efter detta inledande avsnitt redovisas i nio avsnitt de frågor i diskrimineringsundersökningen som beskriver upplevelser av etnisk diskriminering i lika många bestämda situationer.

Rapporten inkluderar fyra bilagor. Den första bilaga redogör för en mer detaljerad beskrivning av fältarbetet och urvalet. Den andra redovisar de länder som omfattas av de fem ursprungsregioner som det representativa och stratifierade urvalet bygger på. Bilaga 3 redovisar en detaljerad beskrivning av de bakgrundfrågor som används i analysen. Sist omfattar bilaga 4 en sammanfattning av den kartläggning som Integrationsverket har gjort för att inhämta erfarenheter och bedömningar från antidiskrimineringsbyråerna angående förekomsten av upplevd diskriminering.

1.7 Begrepp, förklaringar och förtydliganden

Här följer en kort beskrivning av några termer och definitioner som spelar en viktig roll i denna redovisning.

a) *Vad menas med »Upplevd diskriminering?«*

Diskriminering innebär negativ särbehandling som direkt eller indirekt missgynnar, kränker och/eller begränsar individens valmöjligheter och som också kränker individens personliga integritet. Med etnisk diskriminering menas att negativ särbehandling grundas på etnisk bakgrund eller tillhörighet. Termen »upplevd diskriminering« kan ställas mot »objektivt inträffad« (eller fastställd) diskriminering. I det senare fallet kan antas att diskriminering inträffar oberoende av om någon har upplevt det eller inte. Upplevd diskriminering är en subjektiv känsla som inte nödvändigtvis innebär att diskriminering har inträffat i någon objektiv mening. Upplevd diskriminering avser individens egen tolkning av att ha blivit utsatt för en negativ särbehandling som missgynnar, kränker och/eller begränsar hans eller hennes valmöjligheter. Denna definition ligger i linje med den som professor Anders Lange använt i sina diskrimineringsstudier som

genomfördes på uppdrag av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering under 90-talet (Ceifo, 1995).

b) Termen »totalmått« används när man beskriver upplevd diskriminering i tabeller

Denna uppgift är en beräkning som motsvarar summan av alla upplevelser av diskriminering (en eller flera gånger) som rapporteras av en bestämd undergrupp i tabellerna, t.ex. yngre än 30 år, arbetssökande, i Afrika födda, etc. Gruppen kan jämföras med andra undergrupper inom samma variabel. Denna statistiska uppgift underkastas inte ett statistiskt test.

c) Bakgrundsvariablerna som ingår i analysen

Ett tiotal bakgrundsvariabler redovisas i tabelldelen och ingår i analysen. En lista som omfattar en detaljerad beskrivning av alla dessa variabler finns i Bilaga 2. En del av dessa bakgrundsvariabler bygger på de intervjuades *självdeklarerade* uppgifter om utbildning, religionstillhörighet, sysselsättning, socialbidrag och bostadsägande. Ett antal andra variabler bygger på registeruppgifter, vilket är fallet med ålder, kön, medborgarskap och inkomster. Den senare datauppgiften avser individuell, disponibel årsinkomst för 2004.

d) »Födelseregioner« – urvalets regionbaserade fördelning

Urvalet i denna undersökning är stratifierat efter de intervjuades ursprung i världsdelar eller regioner. De utrikes födda som ingår i urvalet representerar fem »födelseregioner«, och en detaljerad beskrivning av alla enskilda länder som ingår i varje region finns i Bilaga 3.

e) Termen »gamla Östeuropa«

Det är på sin plats att kort motivera användandet av termen »gamla Östeuropa« för att kategorisera en av de regioner som representeras i urvalet. Även om termen av flera skäl är både gammalmodig och missriktad är det svårt att finna ett kort och effektivt terminologiskt alternativ för att karakterisera de länder som omfattas. Som beskrivs i Bilaga 3 inbegrips i denna term de europeiska länderna utanför EU15 och andra som Ryssland och Ukraina.

f) Termen »situationsexponering«

I denna studie används termen »situationsexponering« för att beskriva att de intervjuade har erfarenheter av kontakter eller medverkan i de nio situationerna där förekomsten av diskrimineringsupplevelser granskas. De utrikes föddas exponering i dessa bestämda situationer skiljer sig åt beroende på bl.a. ålder, yrkes- eller familjestatus. T.ex. är det inte alla som yrkesarbetar och därför är inte alla situationsexponerade när det gäller risken att utsättas för diskriminerande behandling på arbetsplatser. De som inte varit i kontakt med arbetsförmedlingen har inte situationsexponerats i denna institutionella kontext och riskerar därför inte att uppleva diskriminerande bemötande. I syfte att kontrollera hur situationsexponering fungerar i 6 av de 9 upplevelsefrågor som ställs i denna undersökning inkluderas svarsalternativet »Har inte varit aktuellt...«, dvs. de har inte hamnat i en sådan situation. De intervjuade ges alltså möjligheten att t.ex. svara att det »inte varit aktuellt att ta kontakt med arbetsförmedling« (mer om detta svarsalternativ under kapitel 2).

g) *Angående redovisning av svaret »Ej varit aktuellt att ...«*

Angående tabellredovisningen inställer sig frågan om hur uppgiften om situationsexponering bör hanteras i 6 av de 9 frågorna om diskrimineringsupplevelse. Här finns det två vägar att gå.

i) En *full redovisning* av materialet som innebär att alla svaren redovisas, även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att ...«.

ii) En *sektiv redovisning* av materialet, där man tagit bort svaren från intervjuade som uppger att det »Ej varit aktuellt att ...«. I detta fall redovisas endast de s.k. »situationsexponerade svaren«.

Det finns både fördelar och nackdelar med båda redovisningsformerna.

Om man väljer en full dataredovisning kan man *maximera information* till läsaren om hur hela populationen svarar (och hur alla dessa svar fördelar sig efter bakgrundsfaktorer). Det har sin betydelse när populationssegmentet som inte är situationsexponerat är relativt stort i tre frågor. Nackdelen är att denna redovisning underskattar upplevelser av diskriminering. I samband med det senare har en redovisning av all information också fördelen att den möjliggör (för intresserade brukare av denna statistik) databearbetningar för att beräkna faktisk upplevelse med hänsyn till situationsexponering. Om man väljer en selektiv redovisning kommer man närmare en pålitlig skattning av omfattningen av diskrimineringsupplevelser, där man tar hänsyn till situationsexponering. En nackdel med denna dataredovisning är att man inte vet hur många ej situationsexponerade som faller bort och hur dessa svaranden fördelar sig efter t.ex. ålder, utbildning, religion m.m.

I denna rapport hade vi i en första framställning valt att redovisa både en full och selektiv redovisning av de 6 upplevelsefrågor som berörs av situationsexponering. Detta sätt att redovisa ger både en maximering av information och redovisar den faktiska upplevelsenivån, samtidigt som den ger möjlighet att jämföra hur olika undergrupper (efter bakgrundsfaktorer) kan beskrivas både med och utan situationsexponering. Men denna dubbla redovisning blir alltför omfattande och leder till att rapportredovisningen förlorar fokus.

I det som följer redovisas de 9 upplevelsefrågorna enligt följande:

- När det gäller de 3 upplevelsefrågor som inte påverkas av situationsexponering – dvs. där det inte finns svarsalternativet »Ej varit aktuellt att ...« – görs en *full redovisning* av alla svaren.
- I de 6 frågor där situationsexponeringsproblemet finns, görs en *sektiv redovisning* endast av de svar som påverkas av situationsexponering. Detta innebär att denna redovisning har ett internt bortfall, vilket i tre frågor är omfattande.
- Till de senare 6 frågorna finns i separata tabeller en *full redovisning avgränsad* till svaren efter kön och födelseregion. I dessa tabeller kan man bl.a. ta reda på hur många som uppger att det »Ej varit aktuellt att ...», efter kön och vilken region man kommer ifrån.

h) *Varför blir totalsumman för procentsatserna i tabellkolumnerna inte alltid 100 procent?*

Summan av procentsatserna i tabellcellerna kan ibland avvika från 100 procent. Detta är inte ovanligt i denna typ av datakörningar, eftersom tabellcellerna har avrundats till heltal (inga decimaler). I en sådan beräkning med

ett statistikprogram (Spss används för denna databearbetning) blir summan alltid 100 procent, även om summan av de ingående cellvärdena kan bli 99 eller 101. Orsaken är att cellernas värden är avrundade till heltal. Två exempel kan ges. Exempel 1: Cellvärden, heltal som finns i tabellen är 33 procent + 33 procent + 33 procent = 99 procent, men de sanna värdena utan avrundning är $33,3333.. + 33,3333.. + 33,3333.. = 100$ procent. Exempel 2: Cellvärden, heltal som finns i tabellen är 33 procent + 34 procent + 34 procent = 101 procent, men de sanna värdena utan avrundning är $32,6666.. + 33,6666.. + 33,6666.. = 100$ procent.

2 Upplevelser av diskriminering under 2005

Vilka kvantitativa indikatorer hjälper oss att beskriva hur omfattande det är att personer med utländsk bakgrund diskrimineras? Händer det ofta eller inträffar det mera sällan? Drabbas många personer eller ett mindre antal?

Hur omfattande den etniska diskrimineringen är i det svenska samhället totalt sett och inom olika samhällsområden kan knappast utläsas ur analyser av de många registeruppgifter som redovisas i ett stort antal aktuella rapporter med syftet att analysera etnisk diskriminering.

Samtidigt är den systematiska kunskapen om den etniska diskrimineringens konkreta uttrycksformer och omfattning mycket begränsad. En viktig datakälla för att beskriva förekomsten av diskriminering är statistiskt representativa uppgifter från de personer som drabbas av diskriminering. Det handlar om att beskriva och kartlägga upplevelser av diskriminering i bestämda potentiellt utsatta grupper. Även om sådana beskrivningar inte är något bevis för att diskriminering verkligen har förekommit, bör upplevelser av diskriminering ses som en indirekt datakälla, och en värdefull sådan, för att analysera förekomsten av diskriminering. En analys som visar på att det finns en bred och omfattande nivå av diskrimineringsupplevelser bör tolkas som att en viss grad av faktisk diskriminering förekommer. Andra vetenskapliga metoder kan då ta vid för att på ett annat sätt fördjupa analysen.

En beskrivning av förekomsten av etnisk diskriminering kan inte bortse från de utsattas subjektiva känslor av att ha blivit kränkta och negativt särbehandlade.

Indikatorn som används

För att beskriva upplevelser av etnisk diskriminering används nio frågor som syftar till att beskriva upplevelser av diskriminering inom nio situationer och kontakter med institutioner. Huvudfrågan inleds med följande formulering: *Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund inom följande områden:*

Därefter följer delfrågor med fokus på 9 situationer och institutioner:

1. På arbetsplatsen?
2. Vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen?
3. Vid kontakt med arbetsförmedlingen?
4. Vid kontakt med vårdcentralen/sjukhus?
5. Vid kontakt med polisen?
6. När du handlar i affärer?
7. På en restaurang eller krog?
8. När du åker tunnelbana, buss eller tåg?
9. Vid kontakt med bostadsföretag eller mäklare?

Respondenternas svar ges med 5 svarsalternativ:

- a) aldrig upplevt diskriminering,
- b) upplevt 1 gång,
- c) 2–3 gånger,
- d) 4 gånger eller flera,
- e) »Ej varit aktuellt att ...«

Det sista svarsalternativet avspeglar svaret från personer som uppger att det »inte varit aktuellt« att vara med i eller medverka i den situation som frågan fokuserar på. T.ex. att det inte varit aktuellt att arbeta på en arbetsplats, att ta kontakt med sociala myndigheter, arbetsförmedling, polis etc. Detta svarsalternativ finns inte i de frågor som rör situationer som man på goda grunder kan anta att de allra flesta intervjupersoner har erfarenheter av, t.ex. att handla i affärer och använda kollektivtrafiken.

I det följande redovisas de ovannämnda 9 diskrimineringsfrågorna. Beskrivningen börjar med en redovisning av upplevelser av diskriminering på arbetsplatsen och avslutas med erfarenheter av diskriminering på bostadsmarknaden.

2.1 Upplevelser av etnisk diskriminering på arbetsplatserna

I arbetslivet riskerar olika former av diskriminering att drabba personer med annan etnisk bakgrund. I forskningen finns olika beteckningar för diskrimineringens uttrycksformer som kan tillämpas inom arbetslivsområdet: direkt eller indirekt diskriminering, strukturell eller institutionell diskriminering. Vissa analyser fokuserar på rekrytering och inträde i arbetslivet och beskriver arbetsgivarnas föreställningar och rutiner i bedömning av kompetenskrav som faktorer som påverkar (se t.ex. Integrationsverket, 2004). Kanske kan samma typ av faktorer ge upphov till diskriminering för dem som redan kommit in i arbetslivet.

I detta avsnitt redovisas empirisk kunskap om hur personer som är födda i andra länder upplever att lika möjligheter och rättigheter på arbetsmarknaden gäller också för dem. Hur många utrikes födda upplever diskriminering på svenska arbetsplatser?

22 procent upplever diskriminering på arbetsplatser

Tabell 1a redovisar svarsfördelningen efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svarsalternativet »Ej varit aktuellt att arbeta« (27 procent av de intervjuade). *Tar man hänsyn till situationsexponering är det sammantaget 22 procent av utrikes födda som erfar diskriminering en gång eller flera gånger på svenska arbetsplatser under 2005. Så många som 78 procent svarar att de »aldrig« upplever diskriminering.*

Tabell 1a i) redovisar svaren för hela urvalspopulationen, även de som svarar »Ej varit aktuellt att arbeta«, efter kön och de fem födelseregionerna. Enligt detta mått är det 17 procent av alla intervjuade utrikes födda som rapporterar diskriminering en gång eller flera gånger på arbetsplatser under 2005. När det gäller intensiteten, dvs. hur många gånger de upplevt diskriminering, är svaren ganska jämnt fördelade mellan de tre svarsalternativen en gång eller flera gånger.

Tabell 1a: »Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – på arbetsplatsen?« (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte arbetat under 2005 tas bort) (%) .								
	Alla	Kön		Födelseregion				
		Man	Kvinna	Mellan- östern	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	78	76	79	75	80	83	73	69
1 gång	8	9	7	7	4	7	9	16
2–3 gånger	8	7	8	9	8	5	11	7
4 gånger eller fler	6	8	5	8	7	5	6	6
Vet ej	0	0	1	0	1	0	1	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	810	407	403	205	152	237	113	103

Inga könsskillnader vid upplevelser av arbetsplatsdiskriminering

Svarsfördelningen efter kön visar i tabell 1a att det inte förekommer signifikanta könsrelaterade skillnader. En beräkning av totalmättet för upplevd diskriminering visar att sammantaget 24 procent av männen och 20 procent av kvinnorna upplever diskriminering på arbetsplatser.

Tabell 1a i): Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – på arbetsplatsen? (Alla svarande omfattas) (%).								
	Alla	Kön (*)		Födelseregion (*)				
		Man	Kvinna	Mellan- östern	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	56	59	54	54	+66	58	+54	54
1 gång	6	7	5	5	4	5	7	++13
2–3 gånger	6	6	6	7	6	-3	9	5
4 gånger eller fler	5	6	3	6	5	3	4	5
Ej varit aktuellt att arbeta	27	-23	+31	28	-18	30	26	22
Vet ej	0	0	1	0	1	0	1	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1074	512	562	285	179	330	150	130

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat; - lägre värde än förväntat.

Tabell 1a i) som redovisar alla svaren visar en signifikant skillnad; de som svarar att det inte varit aktuellt att vara aktiv på en arbetsplats visar på ett signifikant samband mellan kön och upplevd diskriminering. Det är nämligen fler kvinnor än män som uppger detta. En faktor som rimligtvis påverkar förekomsten av diskrimineringsupplevelser är att graden av situationsexponering på arbetsplatserna är lägre för utrikes födda kvinnor beroende på att de är mindre aktiva på arbetsmarknaden än män. Aktuell registerstatistik visar att 67,5 procent av antalet utrikes födda män är sysselsatta mot 61 procent av utrikes födda kvinnor (Integrationsverket, 2006c).

Har en etnisk och kulturell bakgrund med koppling till ursprungsregioner ett samband med upplevd arbetsplatsdiskriminering?

Tabell 1a visar att det inte föreligger ett samband mellan upplevd arbetsplatsdiskriminering och födelseregion. Erfarenheter av diskriminering är ganska jämnt fördelade efter en bakgrund i någon av de fem födelseregioner som ingår i undersökningen. När man räknar totalmättet på alla gånger man upplever diskriminering blir det 29 procent bland personer födda i Afrika och 26 procent bland födda i Asien som upplever diskriminering på arbetsplatserna. Detta kan jämföras med 17 procent bland personer födda i Östeuropa.

Om man tittar på svarsfördelningen på alla svaren i Tabell 1a i) visar det sig att ett signifikant samband finns i hela datamaterialet. Av dem som svarat att de upplevt diskriminering en gång är den högsta andelen födda i Afrika, och av dem som svarat att de upplevt diskriminering 2–3 gånger är lägst andel födda i gamla Östeuropa. Den högsta andelen av personer som aldrig upplever diskriminering finns bland dem födda i Latinamerika och den minsta hos dem födda i Asien.

Tabell 1b redovisar svarsfördelningen efter ålder och utbildningstiden (antal år) i Sverige. Inget signifikant samband föreligger när det gäller utbildning. Totalmättet på alla diskrimineringsupplevelser efter varje utbildningsgrupp visar att 3 av 10 upplever diskriminering bland personer med den minsta utbildningsinvesteringen (1–2 år), vilket kan jämföras med 19 procent bland dem som har den högsta utbildningsinvesteringen.

Tabell 1b: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – på arbetsplatsen? (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte arbetat under 2005 <i>tas bort</i>) (%).										
	Alla	Ålder (**)				Antal utbildningsår i Sverige				
		-29	30-39	40-49	50-	Inga	1-2	3-6	7-9	10-
Aldrig	78	83	80	71	78	81	71	78	76	81
1 gång	8	7	4	++13	5	9	6	9	10	7
2-3 gånger	8	5	8	+10	7	6	11	6	9	8
4 gånger eller fler	6	4	7	6	+10	4	12	6	5	4
Vet ej	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	810	176	212	234	188	199	175	228	81	125

Åldern har samband med upplevelser av arbetsplatsdiskriminering

Tabell 1b visar att 40- och 50-åringar upplever mer diskriminering än andra åldersgrupper. En signifikant skillnad för dessa undergrupper visar att äldre personer drabbas mer av diskrimineringsupplevelser än andra.

Om totalmättet för alla upplevelser beräknas, bekräftas bilden att personer i åldrarna 40–49 och 50+ upplever mest diskriminering (29 procent respektive 22 procent), samtidigt som minst diskriminering upplevs av personer yngre än 29 år (16 procent). I en mellanposition hamnar 30-åringar.

När man testar för skillnader i hela materialet visar det sig att en signifikant skillnad finns för yngre än 29 år, vilka rapporterar färre fall av upprepade diskriminering (2–3 gånger). Samtidigt redovisar denna undergrupp en signifikant större andel personer som inte varit aktiva på en arbetsplats, vilket är logiskt med tanke på att många i denna åldersgrupp utbildar sig eller ännu inte kommit in i arbetslivet.

Långvarigt naturaliserade upplever inte mindre diskriminering

Tabell 1c redovisar hur svaren fördelar sig efter förvärvandet av svenskt medborgarskap samt efter religionstillhörighet. I båda fallen saknas ett statistiskt samband med upplevd arbetsplatsdiskriminering. Personer med längre naturalisering redovisar inte en mindre nivå av diskriminering, vilket kanske kunde förväntas. Och motsatsen: icke svenska medborgare redovisar inte en signifikant högre nivå av upplevd arbetsplatsdiskriminering.

Tabell 1c: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – på arbetsplatsen? (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte arbetat under 2005 <i>tas bort</i>) (%).										
	Alla	Antal år som svensk medborgare					Trosbekännelse/Religion			
		Ej medb.	1-3	4-6	7-15	16-	Ingen	Kristen	Muslim	Annan
Aldrig	77	83	74	77	73	83	71	84	75	71
1 gång	8	8	11	10	7	5	6	7	11	7
2-3 gånger	8	4	9	10	10	6	12	5	7	10
4 gånger eller fler	7	5	5	3	10	6	11	4	7	11
Vet ej	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	755	156	114	87	265	133	143	354	234	73

En beräkning av totalmättet för alla upplevelser i varje undergrupp efter antal år som svensk medborgare visar dock det något överraskande resultatet att bland personer med långvarig naturalisering (7–15 år) uppger 27 procent

att de upplever diskriminering på arbetsplatserna. Endast 17 procent av icke svenska medborgare erfar diskriminering.

När man testar för *signifikanta skillnader i hela materialet*, dvs. när de som svarar »Ej varit aktuellt att arbeta« inkluderas (ingen tabell om detta redovisas), finns ett statistiskt samband med arbetsplatsdiskriminering. Personer med längre naturalisering (7–15 år) redovisar högre nivå av upprepad diskriminering och icke svenska medborgare redovisar en lägre nivå. Kanske är det något överraskande att personer som är naturaliserade svenskar sedan många år upplever mer diskriminering än andra, jämfört t.ex. med dem som inte är svenska medborgare.

En förklaring till det senare resultatet ligger kanske i att långvarigt naturaliserade som bött i landet i många år har lång erfarenhet av hur mellanmiska relationer fungerar och kan tolkas. De kan språket bättre och kan tolka diskriminerande signaler och koder. En längre vistelsetid ger både bättre ställning och förutsättningar för att slippa bli diskriminerad, men även större kognitiv förmåga att tolka diskriminerande signaler när de inträffar. En annan faktor kan vara högre förväntningar från långvarigt naturaliserade svenskar och att de har striktare krav på omgivningen när det gäller lika möjligheter.

Tabell 1c indikerar att inte heller religion har ett statistiskt samband med upplevd arbetsplatsdiskriminering. Muslimer upplever inte signifikant mer diskriminering än andra. När totalmättet beräknas för alla upplevelser efter varje religionsgrupp, visar tabellen att bland personer som inte uppger någon religionstillhörighet upplever sammantaget 29 procent diskriminering. Bland dem som uppger en religion rapporterar muslimer 25 procent upplevelser av diskriminering och bland kristna är samma totalandel 16 procent.

I tabell 1d kan man granska hur svarsfrekvensen fördelar sig efter fyra socioekonomiska faktorer. Ett signifikant samband med upplevd diskriminering saknas i alla dessa fall.

Vad avser sysselsättningen tycks det inte finnas signifikanta skillnader när det gäller hur alla undergrupper upplever »arbetsplatsdiskriminering«. Det förvånar att personer som har en fast anknytning till en arbetsplats inte rapporterar signifikant fler diskrimineringsupplevelser än t.ex. personer som av olika skäl, tillfälligt eller permanent, saknar en koppling till arbetslivet.

En beräkning av »totalmättet« för alla upplevelser för varje sysselsättningsgrupp visar att bland personer med anställning är det 22 procent som sammantaget redovisar en eller flera upplevelser, vilket kan jämföras med 28 procent hos arbetssökande och i åtgärd. Notera att en del av dessa personer faktiskt har en tillfällig anknytning till en arbetsplats genom en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Lägst andel som upplever diskriminering finns bland dem som studerar (18 procent).

Tabell 1d: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – på arbetsplatsen? (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte arbetat under 2005 <i>tas bort</i>) %.															
	Alla	Sysselsättning					Årsinkomstklass (1 000 kr)					Boende		Har fått socialbidrag	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskriven, pension	0–80'	80'–130'	130'–180'	180'–230'	230'–	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	77	77	77	81	71	85	80	81	80	71	77	77	78	76	78
1 gång	8	8	6	6	10	10	9	6	9	7	7	8	7	12	7
2–3 gånger	8	8	7	8	10	0	5	3	6	13	9	8	7	4	8
4 gånger eller fler	6	6	9	4	8	5	5	11	5	8	5	6	8	7	6
Vet ej	0	0	2	0	1	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	774	548	50	95	67	14	183	69	128	174	256	491	315	77	724

Personer med lägre inkomster upplever inte mer diskriminering

Tittar man på årsinkomsten visar det sig att det inte förekommer ett statistiskt samband. Personer med lägre inkomst upplever vare sig mer eller mindre arbetsplatsdiskriminering.

Beräknas totalmåttet för alla som upplever diskriminering visar det sig att den högsta andelen personer som upplever diskriminering finns bland dem som har högre årsinkomster (180–230 000 kr). I det fallet är det 28 procent som upplever diskriminering på arbetsplatsen, vilket är markant högre än andelen som drabbas i de tre lägsta inkomstklasserna. Där upplever 19–20 procent diskriminering.

När man testar för skillnader i hela undersökningsmaterialet, dvs. när man inkluderar dem som svarar att »ej varit aktuellt att arbeta«, visar det sig att de som har högre inkomster upplever en högre grad av diskriminering. Personer med lägre årsinkomster svarar i klart större utsträckning att det inte varit aktuellt att vara aktiv på en arbetsplats, vilket indikerar att inkomsten troligen främst består av transfereringar. Motsatsen gäller för höginkomstgruppen där kategorin »inte aktuell på en arbetsplats« är minimal. Värt att notera är också det signifikanta resultatet att den högsta inkomstgruppen i högre grad än andra rapporterar att de »aldrig« upplevt diskriminering på arbetsplatser.

2.2 Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen

Ett första institutionellt sammanhang där upplevelser av etnisk diskriminering beskrivs avser kontakter med sociala myndigheter på kommunal nivå. En sådan kontakt kan ha flera orsaker. Olika typer av frågor och problem kring familj, barn och skola liksom samhällsstöd av olika slag kan leda till att man kommer i kontakt med sociala myndigheter. I denna undersökning uppger 45 procent att detta inte varit aktuellt under 2005.

13 procent upplever diskriminering

Tabell 2a redovisar svarsfördelningen efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svaren »Ej varit aktuellt att ta kontakt med sociala myndigheter« (45 procent av de intervjuade). *Tar man hänsyn till situationsexponering är det 13 procent av utrikes födda som sammantaget upplever diskriminering en gång eller flera gånger vid kontakt med sociala myndigheter under 2005. Så många som 86 procent uppger att de aldrig upplevt diskriminering.*

Tabellen visar att det inte förekommer statistiskt relevanta skillnader mellan kvinnor och män när det gäller upplevd diskriminering. Inte heller finns det signifikanta skillnader när man granskat hur en bakgrund i fem födelseregioner är associerad med upplevd diskriminering.

Tabell 2a i) redovisar resultat utan hänsyn till situationsexponering. Alla svaren inkluderas, även svaren från 45 procent intervjuade som svarar »Ej varit aktuellt att ta kontakt med sociala myndigheter«. I detta fall upplever 7 procent av hela populationen diskriminering på grund av sin utländska bakgrund vid kontakt med sociala myndigheter under 2005. I detta fall är det nästan 50 procent som uppger att de aldrig upplevt diskriminering vid kontakt med sociala myndigheter.

Tabell 2a): Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen? (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte haft kontakt med sociala myndigheter under 2005 <i>tas bort</i>) (%)								
	Alla	Kön		Födelseregion				
		Man	Kvinna	Mellan- östern	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	86	84	88	83	90	87	93	78
1 gång	6	6	5	5	1	8	4	5
2–3 gånger	2	3	2	3	3	1	3	3
4 gånger eller fler	5	6	4	6	6	3	0	10
Vet ej	1	1	2	3	0	0	0	4
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	593	279	314	154	102	198	69	70

Tabell 2a i): Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen? (Alla svarande omfattas).								
	Alla	Kön		Födelseregion (*)				
		Man	Kvinna	Mellan- östern	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	47	45	49	44	47	52	43	52
1 gång	3	4	3	3	1	+5	2	3
2–3 gånger	1	1	1	2	2	1	1	2
4 gånger eller fler	3	3	2	3	4	2	0	+5
Ej varit aktuellt att ...	45	47	44	47	47	40	+54	45
Vet ej	1	1	1	1	0	0	0	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1076	514	562	285	180	331	151	129

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5 procent; + högre värde än förväntat.

En beräkning av totalmättet för alla upplevelser av diskriminering när det gäller de situationsexponerade svarande i tabell 2a visar att bland födda i Afrika finns en totalandel på 18 procent drabbade, medan samma andel bland födda i Asien är 7 procent. De andra ursprungsregionerna finns i en mellanposition.

Tabellen 2a i) visar att när man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta sociala myndigheter« – förekommer ett samband med ursprungsregion, som innebär en signifikant överrepresentation av personer födda i Afrika som upplever upprepade diskriminering (4 gånger eller mer). Personer som kommer från gamla Östeuropa upplever mer diskriminering i mindre intensiva uttrycksformer (endast en gång) under 2005. Den tredje signifikanta skillnaden är att de i Asien födda i högre utsträckning än andra uppger att det inte varit aktuellt att ta kontakt med sociala myndigheter. Det är fler än hälften som svarar att de ej haft kontakt med sociala myndigheter i kommunen.

Varken ålder eller utbildning särskiljer upplevd diskriminering

Tabell 2b redovisar den situationsexponerade svarsfördelningen efter ålder och utbildning. Resultaten visar att det inte föreligger ett statistiskt beroende mellan variablerna. Räknar man totalmättet på alla upplevelser av diskriminering efter ålder finns det bland 40-åringar 16 procent som drabbas, vilket kan jämföras med 8 procent bland 50-åringar och 12 procent bland personer yngre än 30 år.

Tabell 2b: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen? (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte haft kontakt med sociala myndigheter under 2005 <i>tas bort</i>) (%)										
	Alla	Ålder				Antal utbildningsår i Sverige				
		-29	30-39	40-49	50-	Inga	1-2	3-6	7-9	10-
Aldrig	86	85	85	82	92	87	84	88	83	82
1 gång	6	4	7	8	2	4	7	7	5	5
2-3 gånger	2	2	4	2	1	3	3	2	1	2
4 gånger eller fler	5	6	3	6	5	6	3	2	10	10
Vet ej	1	2	1	2	0	1	2	2	1	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	593	129	165	149	150	166	151	167	41	66

När det gäller utbildningen i Sverige dokumenteras inga signifikanta skillnader för upplevd diskriminering. När man beräknar totalmättet på alla upplevelser av diskriminering visar det sig att bland dem som studerat i 10 år eller mer känner sig 17 procent drabbade av diskriminering och bland personer som saknar utbildning eller har den lägsta utbildningsinvesteringen i Sverige är det 13 procent.

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta sociala myndigheter« – visar det sig att det föreligger ett statistiskt beroende mellan upplevd diskriminering å ena sidan, och ålder och utbildning å den andra. När det gäller åldern erfår yngre personer mindre diskriminering. De svarar i större utsträckning att de »aldrig« upplevt diskriminering. Även 30-åringar upplever i lägre grad upprepade diskriminering (4 eller flera gånger). Det är också signifikant att kring hälften av personerna under 30 år svarar att det ej varit aktuellt att kontakta de sociala myndigheterna. Det innebär att hälften av dem inte har

exponerats för en kontakt som eventuellt kan innebära erfarenheter av en orättvis och missgynnande behandling baserad på etnisk bakgrund.

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren när det gäller utbildning i Sverige, skiljer sig också fördelningen över svarsskalan för upplevd diskriminering. Personer med högsta utbildningstiden i Sverige svarar i mindre utsträckning att de »aldrig« upplevt diskriminering. Motsatsen gäller för personer med lägre utbildningstid som rapporterar högre nivå av diskrimineringsupplevelser. Utbildningen är också signifikant för svarskategorin att det inte varit aktuellt att ta kontakt med sociala myndigheter. De som har längre utbildningstid i Sverige svarar i större utsträckning att de inte haft kontakt med de sociala myndigheterna. Motsatsen gäller för personer i den lägsta utbildningsgruppen.

Muslimar upplever mer diskriminering

Tabell 2c visar hur svaren fördelas efter antal år som svensk medborgare samt efter religionstillhörighet. När det gäller svenskt medborgarskap dokumenteras inget statistiskt samband med upplevd diskriminering. De som saknar eller har kortvarig eller långvarig naturalisering upplever diskriminering ungefär i samma utsträckning.

En beräkning av totalmättet ger som resultat att bland personer som inte är svenska medborgare, eller har kortvarig naturalisering, upplever 10–12 procent diskriminering. Det kan jämföras med totalandelen 8 procent för dem som har den näst längsta naturaliseringstiden.

När det gäller religionstillhörighet dokumenteras i tabell 2c ett statistiskt samband när man slår samman alla upplevelser av diskriminering (dvs. 1 gång, 2–3, 4 gånger eller flera) till en svarsgrupp; muslimer och kristna upplever mer diskriminering. Avvikelsen är starkare för muslimer.

En beräkning av totalmättet för alla diskrimineringsupplevelser efter religionsgruppering visar att bland muslimer är totalandelen som upplever diskriminering (18 procent) betydligt större vid jämförelsen med kristna (6 procent). Dessutom finns hos muslimer en klart högre andel som har mer intensiva upplevelser av diskriminering (4 gånger eller fler) under 2005.

Tabell 2c: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med sociala myndigheter i kommunen? (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte haft kontakt med sociala myndigheter under 2005 <i>tas bort</i>) (%)										
	Alla	Antal år som svensk medborgare					Trosbekännelse/Religion(**)⊠			
		Ej medb.	1–3	4–6	7–15	16–	Ingen	Kristen	Muslim	Annan
Aldrig	86	89	83	89	81	91	83	92	81	91
1 gång	6	5	3	6	9	3	9	+3⊠	++6⊠	5
2–3 gånger	2	3	2	4	2	0	1	1	5	
4 gånger eller fler	5	2	7	1	7	5	5	2	7	4
Vet ej	1	1	3	0	2	0	2	1	1	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	563	161	104	64	164	70	83	248	214	44

** sambandet är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.

⊠ statistiskt oberoendetest genomförs på en sammanslagning av »1 gång«, »2–3« och »4 gånger eller flera« gånger till en svarsgrupp. Värdena som markeras ⊠ gäller för hela svarsgruppen.

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det Ej varit aktuellt att kontakta sociala myndigheter – är det värt att notera att de som saknar eller har kortvarig naturalisering i större utsträckning visar sig vara mindre sårbara. De svarar i högre grad att de »aldrig« upplevt diskriminering. En annan signifikant skillnad berör dem som svarar att det ej varit aktuellt att ta kontakt med myndigheter; de som har varit svenska med-

borgare en längre tid svarar i större utsträckning att de inte haft kontakt med myndigheter. Motsatsen gäller för kortvarig eller avsaknad av naturalisering.

Svagare socioekonomisk ställning ger mer sårbarhet

Av tabell 2d framgår att det finns ett statistiskt samband mellan upplevd diskriminering och två socioekonomiska faktorer (bostadsägande och socialbidrag). Det föreligger dock inga signifikanta skillnader när det gäller »sysselsättning« och årsinkomst. En beräkning av »totalmättet« för alla upplevelser för de olika undergrupperna under sysselsättning, visar att bland personer utanför arbetslivet (sökande/i åtgärd, sjukskriven/pension) finns en större totalandel (20 procent) som rapporterar diskrimineringsupplevelser. Totalandelen är klart lägre för undergruppen »anställda« (13 procent).

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt« att kontakta sociala myndigheter – visar det sig att personer med ett *ofrivilligt utanförskap* från arbetslivet (i undergrupperna sökande/i åtgärd och sjukskriven/pension), uppger att de upplever fler fall av diskriminering vid kontakt med sociala myndigheter. Värt att notera är också att arbetssökande har mer negativa erfarenheter och att hälften av de som har anställning uppger att de inte haft med de sociala myndigheterna att göra.

	Alla	Sysselsättning					Årsinkomstklass (1 000 kr)					Boende**		Har fått socialbidrag**	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskriven, pension	0-80'	80'-130'	130'-180'	180'-230'	230'-	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	86	87	100	90	75	80	85	81	87	88	89	83	93	80	88
1 gång	6	6	0	0	10	13	2	12	9	4	7	6	4	3	6
2-3 gånger	2	3	0	1	5	0	4	3	1	3	1	3	1	+6	-1
4 gånger eller fler	5	4	0	5	5	7	7	5	2	4	3	+6	--1	++9	-3
Vet ej	1	0	0	3	4	0	2	0	1	1	0	1	1	2	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	534	302	27	95	74	36	205	65	100	108	115	412	178	145	440

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5 procent. (**) sambandet är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.

- lägre värde än förväntat; -- mycket lägre värde än förväntat.

Ett negativt samband med bostadsägande och uppbärande av socialbidrag kan också utläsas i tabell 2d. De som inte äger sitt boende och de som varit beroende av samhällsstöd upplever mer diskriminering. Särskilt starkt är sambandet i det senare fallet. Det kan förklaras av större kontaktextponering vilket resulterar i starkare upplevelse av diskriminering.

När det gäller inkomster dokumenteras ingen signifikant skillnad. Personer med lägre inkomster redovisar varken mer eller mindre upplevd diskriminering jämfört med dem som har högre inkomster. Denna bild bekräftas av en beräkning av totalmättet som omfattar alla upplevelser som redovisats inom varje inkomstklass. I den lägsta inkomstgruppen känner sig 13 procent drabbade, vilket kan jämföras med 11 procent i den högsta inkomstgruppen. Den högsta totalandelen som upplever diskriminering finns i den näst lägsta gruppen (20 procent).

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt« att kontakta sociala myndigheter – visar det sig att personer i den högsta inkomstgruppen är klart överrepresenterade bland dem som svarar att det inte varit aktuellt att kontakta sociala myndigheter.

2.3 Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med arbetsförmedlingen

En av de största statliga institutionerna är verksam inom arbetsmarknadsområdet. Huvudsyftet med denna institutionella uppbyggnad, vars viktigaste operativa gren är arbetsförmedlingen (Af), är att förmedla lediga arbeten och även erbjuda stöd till arbetssökande i form av tillfälliga åtgärder och yrkesutbildning. Även om effektiviteten i detta myndighetssystem ifrågasätts – bl.a. därför att många arbeten förmedlas via andra kanaler – fyller det en funktion genom att stödja många utrikes födda som saknar andra former av stöd och skyddsnät. I detta avsnitt redovisas en analys av utrikes föddas erfarenheter och upplevelser i kontakt med lokala yttringar av arbetsmarknadsmyndigheten, Af.

11 procent upplever diskriminering vid kontakt med Af

Tabell 3a redovisar svarsfördelningen efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svarsalternativet »Ej varit aktuellt att ta kontakt med arbetsförmedlingen«. När man tar hänsyn till situationsexponering är det sammantaget 11 procent av utrikes födda som erfarit diskriminering en gång eller flera gånger under 2005. Så många som 87 procent har »aldrig« upplevt diskriminering vid kontakt med Af.

Tittar man på svarsfördelningen efter kön och födelseregion visar det sig att det inte finns ett statistiskt samband med diskrimineringsupplevelser vid kontakt med Af. Dessa upplevelser är också jämnt fördelade på de tre intensitetsnivåer som mätts i denna fråga. Beräkningen av totalmättet för alla erfarenheter av diskriminering ger 14 procent för män och 7 för kvinnor. Totalandelen som upplever diskriminering är 16–17 procent för personer födda i Afrika och Asien och 8–10 procent för personer födda i Latinamerika respektive Östeuropa.

Tabell 3a. Upplevelser av diskriminering vid kontakt med arbetsförmedlingen (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte varit i kontakt med arbetsförmedlingen under 2005 tas bort) (%)								
	Alla	Kön		Födelseregion				
		Man	Kvinna	Mellan- östen	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	87	84	91	86	91	91	84	78
1 gång	4	5	3	4	5	5	3	3
2–3 gånger	3	4	2	5	2	2	4	6
4 gånger eller fler	4	5	2	3	1	3	9	8
Vet ej	1	1	1	2	0	0	0	5
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	548	259	289	144	89	186	69	60

Tabell 3a i) redovisar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta Af«. När man tar hänsyn till alla intervjuade minskar givetvis andelen som rapporterar diskriminering. I detta fall är det 6 procent som uppger erfarenheter av diskriminering vid kontakt med Af. Noteras bör att hälften av de intervjuade uppger att denna typ av kontakter ej varit aktuella för deras del.

Tabell 3a i) Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med arbetsförmedlingen? (Alla svarande omfattas) %.								
	Alla	Kön		Födelseregion				
		Man	Kvinna	Mellan- östen	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	45	43	47	44	42	55	38	36
1 gång	2	3	2	2	3	3	2	1
2–3 gånger	2	2	1	2	1	1	2	3
4 gånger eller fler	2	3	1	2	1	1	4	4
Ej varit aktuellt att ...	49	48	49	49	53	44	54	53
Vet ej	1	1	1	1	0	0	0	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1075	513	562	285	180	331	150	129

Varken ålder eller svensk utbildning särskiljer diskrimineringskänslor

Tabell 3b redovisar svarfsördelningen efter ålder och antal år i svensk utbildning. I båda fallen finns inget statistiskt samband med upplevd diskriminering. Alla ålders- eller utbildningsgrupper skiljer sig inte signifikant i sina upplevelser av diskriminering vid kontakter med Af.

En beräkning av totalmättet som omfattar alla upplevelser för varje åldersgrupp visar att bland 40-åringar upplever 15 procent diskriminering. Det kan jämföras med totalandelen 10–11 procent för alla andra åldersgrupper.

Inget statistiskt samband föreligger när det gäller svarfsördelningen efter *antal år av utbildning* i Sverige. Om man beräknar totalmättet som omfattar alla upplevelser för varje utbildningsgrupp framkommer det att de som upplever högst grad av diskriminering (21 procent) är de som har näst längst utbildningstid i Sverige. Detta kan jämföras med 7 procent bland dem som har den längsta utbildningstiden, och med 11 procent för gruppen utan utbildning i Sverige.

Tabell 3b: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med arbetsförmedlingen? (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte varit i kontakt med arbetsförmedlingen under 2005 tas bort) (%)										
	Alla	Ålder				Antal utbildningsår i Sverige				
		–29	30–39	40–49	50–	Inga	1–2	3–6	7–9	10–
Aldrig	87	88	89	85	89	87	90	86	78	92
1 gång	4	5	3	8	2	3	5	2	17	1
2–3 gånger	3	3	4	4	3	4	3	4	0	5
4 gånger eller fler	4	2	3	3	6	4	0	8	4	1
Vet ej	1	2	2	0	1	2	2	0	1	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	548	130	149	146	123	140	142	150	41	74

Religionstillhörighet särskiljer känslor av diskriminering vid Af

I tabell 3c nedan redovisas korstabuleringen mellan upplevd diskriminering och medborgarskap och religionstillhörighet. Inget statistiskt samband dokumenteras när det gäller antal år som naturaliserad svensk och upplevelse av diskriminering. Ett statistiskt samband föreligger dock när det gäller religion. Om totalmättet på alla diskrimineringsupplevelser beräknas för

undergrupper rörande medborgarskap, framkommer att de som inte är svenska medborgare sammantaget rapporterar en högre grad av diskriminering (14 procent) och motsatsen gäller för dem med svenskt medborgarskap sedan 16 år eller längre. Endast 6 procent upplever diskriminering i denna undergrupp.

När det gäller *religionstillhörighet* visar tabellen att det förekommer ett statistiskt samband med diskrimineringsupplevelser. Muslimer upplever markant mer diskriminering och motsatsen gäller för kristna. Notera att svarsskalan för upplevelse omkodats i syfte att genomföra det statistiska testet. Om detta se fotnot (⌘) i tabellen.

Tabell 3c: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med arbetsförmedlingen? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte varit i kontakt med arbetsförmedlingen under 2005 <i>tas bort</i>) (%)										
	Alla	Antal år som svensk medborgare				Trosbekännelse/Religion(**)⌘				
		Ej medb.	1-3	4-6	7-15	16-	Ingen	Kristen	Muslim	Annan
Aldrig	88	84	88	85	91	94	86	93	82	96
1 gång	4	7	4	4	1	3	6	-2⌘	++7⌘	2
2-3 gånger	3	4	0	5	3	0	5	2	5	0
4 gånger eller fler	4	3	6	6	3	3	4	2	6	3
Vet ej	1	1	2	0	2	0	0	2	1	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	511	150	89	60	156	56	75	234	192	44

** Sambandet i tabellen är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.

(⌘) Ett statistiskt test genomförs på en sammanslagning av »2-3 och 4 gånger eller flera« till en svarsgrupp. Värdena som markeras ⌘ gäller för hela svarsgruppen.

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta Af« – visar det sig att det finns ett signifikant samband som innebär att de som saknar medborgarskap upplever mer enstaka och upprepade (2-3 gånger) erfarenheter av diskriminering. Och tvärtom: de som har längre tid som naturaliserad svensk (7 år eller mer) upplever diskriminering i mindre utsträckning. De som varit naturaliserade 16 år eller mer uppger i signifikant större utsträckning att det inte varit aktuellt att ta kontakt med Af, vilket kan vara uttryck för en mer stabil arbetslivsförankring kopplad till långvarig naturalisering.

Tabell 3d redovisar svarsfördelningen efter 4 *socioekonomiska faktorer*. Av tabellen framgår att det föreligger ett statistiskt samband i endast en av dessa fyra faktorer, nämligen sysselsättning. I alla de tre andra deltabellerna framkommer inga signifikanta avvikelser som stöder hypotesen att en svag socioekonomisk ställning är associerad med högre grad av diskrimineringsupplevelser vid kontakt med Af.

När det gäller sysselsättning berör sambandet personer som är utanför arbetslivet och söker jobb eller är i åtgärd, dvs. befinner sig i en direkt och aktiv roll som brukare av Af:s service. Det handlar om en grupp av personer med klart socioekonomisk sårbarhet och en särskilt hög grad av situationsexponering när det gäller risk för diskriminering i den typen av myndighetskontakter. Denna avvikelse är därför inte överraskande.

Tabell 3d: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med arbetsförmedlingen? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de inte varit i kontakt med arbetsförmedlingen under 2005 *tas bort*) (%)

	Alla	Sysselsättning(**)☐					Årsinkomstklass (1 000 kr)					Boende		Har fått socialbidrag	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskriven, pension	0–80'	80'–130'	130'–180'	180'–230'	230'–	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	88	91	100	89	78	91	84	88	90	86	94	85	93	84	89
1 gång	4	4	0	5	++9☐	2	6	1	3	5	4	5	3	4	4
2–3 gånger	3	3	0	4	7	0	3	6	5	3	1	4	1	3	3
4 gånger eller fler	3	3	0	1	6	7	5	4	2	3	2	4	1	6	3
Vet ej	1	0	0	1	1	0	2	0	0	3	0	1	1	2	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	505	273	22	91	102	17	195	65	106	93	89	370	174	115	426

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det Ej varit aktuellt att kontakta Af – är det relevant att notera följande signifikanta avvikelser. Det är kanske logiskt att personer i den högsta inkomstnivån i större utsträckning uppger att det inte varit aktuellt att kontakta Af. Även studerande och sjukskrivna uppger i signifikant större utsträckning att det inte varit aktuellt att ta kontakt med Af. I signifikant *mindre* utsträckning svarar socialbidragstagare att det varit aktuellt att kontakta Af. Bostadsägandet och socialbidrag blir signifikant i väntad riktning, dvs. de som äger sitt boende drabbas mindre, och motsatsen gäller för socialbidragstagare.

2.4 Upplevelser av etnisk diskriminering när man handlar i affärer

Att handla i olika typer av affärer är en viktig del av alla människors vardag. Genom handlingar kopplade till anskaffandet av olika varor och tjänster deltar många utrikes födda i ett socialt samspel med andra människor, både infödda och invandrade. I detta samspel inträffar en social exponering där det kan finnas risk för att bli bemött på ett sätt som ibland kan upplevas som negativt och diskriminerande. Upplevd diskriminering när man handlar i affärer kan vara uttryck för en sorts organisationsdiskriminering i meningen att ett affärsföretag diskriminerar genom sin personals agerande. I viss mån kan det också vara uttryck för en form av social diskriminering som kan inträffa i olika former av social interaktion mellan människor i bestämda affärsmiljöer.

15 procent upplever diskriminering när de handlar i affärer

Tabell 4a visar att det är 15 procent av alla utrikes födda svarande som rapporterar upplevelser av diskriminering när de handlar i affärer 2005.

Könsfördelningen visar ingen skillnad mellan män och kvinnor när det gäller diskrimineringsupplevelser.

	Alla	Kön		Födelseregion*				
		Man	kvinnor	Mellan- östen	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	84	82	86	83	80	90	79	81
1 gång	5	7	3	5	7	4	6	4
2-3 gånger	5	5	6	5	6	-3	10	6
4 gånger eller fler	5	6	4	7	6	-2	5	+8
Vet ej	0	1	0	0	1	0	0	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1074	514	560	284	180	329	152	129

(*) sambandet är signifikant på 5%; - lägre värde än förväntat.

Tabell 4a visar ett statistiskt samband mellan upplevd »konsument-diskriminering« och etnisk bakgrund i form av uppgifter om de svarandes ursprungsregioner. I Afrika födda upplevde oftare en mer intensiv diskriminering (4 gånger eller fler) under 2005. Färre fall av upprepad diskriminering rapporteras av folk födda i gamla Östeuropa. Återigen framkommer bilden att personer som kommer från Afrika, och som troligen är svarta till hudfärgen, upplever diskriminering i högre utsträckning än andra grupper med annat etniskt relaterat regionursprung.

Längre utbildning – fler diskrimineringsupplevelser

Det föreligger statistiskt oberoende mellan ålder och upplevd konsument-diskriminering, enligt tabell 4b. Dvs. inget samband, alla åldersgrupper upplever diskriminering i ungefär samma omfattning. Om man ser till totalmättet av alla samlade upplevelser för varje åldersgrupp visar det sig att personerna i mellangruppen (40–49 år) upplever högre grad av diskriminering (19 procent) än andra. Lägst grad av diskriminering rapporteras av den yngsta gruppen (13 procent). Denna beräkning är dock inte statistiskt testad.

När det gäller utbildningsår i Sverige föreligger dock ett statistiskt samband. De som har högsta antalet utbildningsår rapporterar en högre grad av upprepad diskriminering (4 gånger eller fler). Personer i lägre utbildnings-

klass uppvisar en lägre grad av diskriminering. Tittar man på totalmättet bekräftas bilden av att personer som investerar mest i svensk utbildning upplever sammantaget mest diskriminering. Av de som har 10 års utbildning eller mer är det totalt 20 procent som upplever diskriminering, vilket kan jämföras med 14–15 procent bland personer med 1–6 års utbildning.

	Alla	Ålder				Antal års utbildning i Sverige (*)				
		–29	30–39	40–49	50–	Inga	1–2	3–6	7–9	10–
Aldrig	83	86	84	81	86	86	85	85	83	80
1 gång	5	4	5	6	5	5	5	5	4	7
2–3 gånger	6	4	6	6	6	4	5	6	9	4
4 gånger eller fler	5	5	5	7	3	5	5	-3	4	+9
Vet ej	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1074	269	276	279	250	289	229	276	109	167

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5.

+ högre värde än förväntat; - lägre värde än förväntat.

Finns det något samband mellan innehavet av svenskt medborgarskap och religionstillhörigheten med »konsumentdiskriminering«?

I tabell 4c redovisas uppgifter som visar att det inte föreligger något statistiskt beroende mellan variablerna. Upplevelser av diskriminering när människor handlar i affärer sker oberoende av om naturalisering finns, eller är kort- eller långvarig. En beräkning av totalmättet som omfattar alla upplevelser av diskriminering för varje medborgarskapskategori bekräftar detta resultat. När det gäller religionstillhörighet visar resultaten inget statistiskt samband med upplevd konsumentdiskriminering. Beräkningen av totalmättet som omfattar alla diskrimineringsupplevelser för varje medborgarskapskategori visar endast marginella skillnader mellan totalandelarna.

	Alla	Antal år som svensk medborgare					Trosbekännelse/Religion			
		Ej medb.	1–3	4–6	7–15	16–	Ingen	Kristen	muslim	Annan
Aldrig	85	85	86	87	84	84	82	87	85	77
1 gång	5	4	3	5	5	8	6	4	5	6
2–3 gånger	5	6	9	5	3	4	6	3	6	12
4 gånger eller fler	5	5	2	2	8	3	6	6	4	5
Vet ej	0	0	0	0	0	1	0	1x	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1067	235	158	120	330	152	166	442	366	91

När det gäller socioekonomiska faktorer visar tabell 4d att det förekommer ett statistiskt samband endast när det gäller årsinkomst. Detta innebär att personer i den näst högsta inkomstgruppen i högre grad än andra upplever upprepade diskriminering. Det statistiska testet visar att det inte förekommer någon säkerställd avvikelse när det gäller hur anställda eller arbetslösa, eller bostadsägare eller ej upplever »konsumentdiskriminering«. När man beräknar totalmättet, dvs. alla gånger som intervjuade upplever diskriminering, visar det sig att högst grad av diskriminering upplevs av arbetssökande och minst bland sjukskrivna och folk med pension. En annan bild framkommer när man beräknar alla de gånger diskriminering upplevts i de olika inkomstklasserna. I detta fall är det inte de svagare som upplever högst grad av diskriminering – tvärtom. Sammantaget upplevs lägst grad av diskriminering i den lägsta (13 procent) och högst grad i den näst största inkomstgruppen (19

procent). De två andra variablerna uppvisar inget samband med upplevelser av diskriminering i affärer.

Tabell 4d: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – När du handlar i affärer? (%)

	Alla	Sysselsättning					Årsinkomstklass* (1.000 kr)					Boende		Har fått socialbidrag	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskrivnen, pension	0-80'	80'-130'	130'-180'	180'-230'	230'-	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	84	84	94	85	82	88	86	84	86	80	84	84	85	86	84
1 gång	5	6	2	6	5	2	4	2	4	7	6	5	4	4	5
2-3 gånger	5	6	1	6	6	3	5	6	2	+7	4	6	4	5	5
4 gånger eller fler	5	5	3	4	7	7	4	8	6	5	5	5	5	5	5
Vet ej	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1074	561	54	214	107	60	364	106	153	188	263	691	379	161	894

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5%; + högre värde än förväntat;

2.5 Upplevelser av etnisk diskriminering på en restaurang eller krog

Krogdiskriminering – problemet störst för män och i Afrika födda

Restaurang- och krogbesök är för de flesta personer i Sverige förknippade med positiva upplevelser, men så är det inte för alla. För många som är födda i andra länder och kulturer är umgänge på krog och restaurang en viktig del av deras kultur, men erfarenheterna från dessa miljöer är förknippade med problem. Det finns många utsagor och vittnesmål som beskriver hur personer med utländsk bakgrund, främst i storstadsmiljöer, på ett otillbörligt sätt hindras från att få komma in i dessa lokaler. Projektet »Krogkoll« har genom ljudupptagningar och videoinspelningar lyckats redovisa hur personer med annan etnisk och kulturell bakgrund än den svenska oftare blir nekade inträde till restauranger och krogar. Den s.k. »krogdiskrimineringen« fick särskild massmedial uppmärksamhet under 2005 som en följd av ett omtalat rättsfall i Göteborg. I denna undersökning ställs en fråga som belyser hur ofta personer med rötter i andra länder upplever »krogdiskriminering« under 2005.

11 procent upplever diskriminering i restaurantmiljöer

Tabell 5a redovisar svaren för hela urvalspopulationen när det gäller upplevd diskriminering i restaurangmiljöer. Totalt är det 11 procent av alla utrikes födda intervjuade som rapporterar denna typ av erfarenhet. Tabellen visar att det föreligger ett statistiskt samband mellan upplevd krogdiskriminering och kön, som innebär att män drabbas i klart högre utsträckning än kvinnor. Totalmättet som beräknar alla diskrimineringsupplevelser visar att mer än dubbelt så många män som kvinnor upplever krogdiskriminering.

När det gäller specifik regionbakgrund finns det också ett statistiskt samband som innebär att personer födda i Afrika och även i Latinamerika upplever upprepade krogdiskriminering i högre utsträckning än andra. Motsatsen gäller för personer födda i Asien. En beräkning av totalmättet bekräftar att det främst är personer födda i Afrika (totalandelen är 20 procent) som upplever högst grad av diskriminering, följt av Latinamerikaner (16 procent). Lägst grad av krogdiskriminering rapporterar svarande födda i gamla Östeuropa (utanför EU15) där totalandelen drabbade är två gånger lägre än för afrikaner. Diskrimineringsupplevelser hos personer födda i Afrika är dessutom mer intensiva och har inträffat vid upprepade tillfällen.

	Alla	Kön**		Födelseregion*				
		Man	Kvinna	Mellan- östern	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	87	82	92	85	82	93	88	79
1 gång	3	+4	-2	3	5	2	4	5
2-3 gånger	5	++7	--3	6	+8	-3	3	+8
4 gånger eller fler	3	+5	-2	4	3	-2	3	++7
Vet ej	1	1	1	1	2	1	2	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1069	510	559	284	179	326	151	129

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5%; (**) sambandet i tabellen är signifikant på 1%.
+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.
- lägre värde än förväntat; -- mycket lägre värde än förväntat.

Yngre och utbildade upplever högst grad av »krogdiskriminering«

Har ålder eller utbildning något samband med »krogdiskriminering«? Tabell 5b bestyrker att det finns ett statistiskt samband när det gäller ålder, men inte när det gäller antal utbildningsår i Sverige. Tabellen visar att personer yngre än 30 år upplever krogdiskriminering i högre utsträckning än andra. Klart större andel yngre upplever upprepade gånger (4 gånger eller fler) ett diskriminerande bemötande. En beräkning av totalmättet visar att totalandelen av yngre som upplever krogdiskriminering är 16 procent, vilket kan jämföras med 11 procent för 40-åringar och 8 procent för gruppen äldre än 50 år.

Inget samband föreligger mellan utbildningstiden i Sverige och upplevd diskriminering. Uppgifter från totalmättet som omfattar alla upplevelser för varje utbildningsklass visar att 14–19 procent av dem som har 7 eller fler års utbildning rapporterar diskriminering. Minst diskriminering upplevs sammantaget av personer utan svensk utbildning. Denna typ av beräkning är dock inte statistiskt testad.

Tabell 5c redovisar hur svaren fördelar sig efter förvärvandet av svenskt medborgarskap och religionstillhörighet. Resultaten visar att det inte finns statistiskt samband mellan medborgarskap och diskrimineringsupplevelser. Personer födda i andra länder upplever krogdiskriminering ungefär på samma sätt oavsett om de är naturaliserade eller ej. När det gäller religionstillhörighet visar tabellen ett samband som innebär att personer som inte uppger någon religionstillhörighet sammantaget upplever högst grad av diskriminering. Muslimer upplever mindre diskriminering när detta sker endast en gång. Totalmättet visar att det inte finns någon nämnvärd skillnad mellan kristna och muslimer om man ser till totalandelen av diskrimineringsupplevelser.

	Alla	Ålder*				Antal år av utbildning i Sverige				
		-29	30–39	40–49	50–	Inga	1–2	3–6	7–9	10–
Aldrig	87	80	90	86	92	90	85	90	85	81
1 gång	4	+5	3	3	2	1	5	3	4	4
2–3 gånger	5	6	3	6	4	4	4	4	6	10
4 gånger eller fler	3	++6	3	2	2	3	4	2	4	5
Vet ej	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1069	269	274	276	250	288	227	275	108	167

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5%.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.

	Alla	Antal år som svensk medborgare					Trosbekännelse/Religion**			
		Ej medb.	1–3	4–6	7–15	16–	Ingen	Kristen	muslim	Annan
Aldrig	87	87	88	87	87	90	76	90	89	89
1 gång	3	1	6	1	4	1	5	3	-2	7
2–3 gånger	5	5	3	8	5	5	++12	3	5	3
4 gånger eller fler	3	5	1	2	4	3	+7	3	3	0
Vet ej	1	2	3	2	1	1	0	2	1	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	1020	100	100
N	1064	234	158	120	330	150	165	441	364	90

(**) sambandet i tabellen är signifikant på 1%.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.

- lägre värde än förväntat.

Skiljer sig upplevelser av jämlikt bemötandet om man har högre inkomster och generellt sett bättre socioekonomisk ställning?

I tabell 5d redovisas hur svarfs fördelningen gällande krogdiskriminering ser ut i samband med fyra socioekonomiska faktorer. Av tabellen framgår att det finns ett statistiskt samband i endast ett fall (bostadsägande) och därmed förekommer inget statistiskt samband mellan de andra tre faktorerna och krogdiskriminering. Dvs. upplevelser av »krogdiskriminering« inträffar ungefär på samma nivå oavsett om man har anställning, är företagare, arbetslös, har låg eller hög inkomst, har fått social bidrag eller ej.

En beräkning av totalmättet för alla upplevelser diskriminering i alla kategorier som omfattas av »sysselsättning« visar att nästan alla som upplevt krogdiskriminering varierar mellan totalandelen 11 och 12 procent. En beräkning av totalmättet för årsinkomst ger ungefär samma resultat. Den högsta andelen personer (14 procent) som upplever diskriminering finns i den näst lägsta inkomstklassen (80–130.000 kr). Detta kan tas som indikation på att det kan finnas en tendens till fler diskrimineringsupplevelser i gruppen med lägre inkomster. Men, som tidigare sagts, totalmättet är inte statistiskt testat.

När det gäller bostadsägande pekar det statistiska sambandet åt samma håll som tidigare resultat. Personer som inte äger sitt boende, vilket i många fall rimligen kan förklaras av en svag ekonomisk ställning som minskar utrymmet för denna möjlighet, upplever krogdiskriminering i högre utsträckning än dem som äger sin bostad.

Tabell 5d: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – På en restaurang eller krog? (%)

	Alla	Sysselsättning					Årsinkomstklass (1.000 kr)					Boende*		Har fått socialbidrag	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskrivnen, pension	0–80'	80'–130'	130'–180'	180'–230'	230'–	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	87	88	88	86	88	87	87	84	89	87	88	85	92	86	88
1 gång	3	4	5	3	3	2	2	1	4	3	5	4	2	2	3
2–3 gånger	5	5	5	6	7	3	5	4	2	7	5	+6	3	5	5
4 gånger eller fler	3	2	2	4	2	6	4	9	4	1	1	4	2	4	3
Vet ej	1	1	1	0	0	2	2	2	1	1	1	1	1	3	1
N	1069	558	54	214	105	60	364	104	152	186	263	690	375	160	890

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5%; + högre värde än förväntat.

2.6 Upplevelser av etnisk diskriminering när man åker tunnelbana, buss eller tåg

Kollektivtrafiken är en viktig del av många invandrades vardagsliv. Ett stort antal är beroende av kollektiva transportmedel för att ta sig till jobbet och kunna resa under fritiden. Beroendet av kollektivtrafiken är kanske större för många med rötter i andra länder därför att de flesta bor i stadsmiljöer med god tillgång till kollektivtrafik och många saknar också bil. Brukandet av kollektivtrafik medför härigenom att många utrikes födda deltar i ett socialt samspel med andra vilket gör att de hamnar i situationer där de blir bemötta på ett sätt som ibland kan upplevas som negativt och diskriminerande. Beskrivningen som följer nedan bidrar med ny kunskap vad gäller frågan om hur personer födda i andra länder upplever sina vardagliga möten när de använder sig av kollektiva transportmedel.

»Busdiskriminering« är i huvudsak en form av social diskriminering

Att personer med rötter i andra länder och kulturer upplever utsatthet vid brukande av kollektivtrafik är inte främst kopplat till ansvarig personal i olika funktioner. Känslan av utsatthet framkommer främst i samspel med andra brukare. Detta, som något förenklat kan kallas »busdiskriminering« uttryckt som en subjektiv upplevelse är inte i så hög grad en strukturell diskriminering i meningen att en organisation diskriminerar genom sina anställda, utan är huvudsakligen en form av social diskriminering, dvs. en diskriminering som kan ske i olika former av social interaktion mellan människor i bestämda miljöer.

11 procent upplever diskriminering i kollektivtrafiken

Tabell 6a redovisar att det är 11 procent av hela undersökningspopulationen som sammantaget upplever diskriminering en eller flera gånger under året 2005. Dessa upplevelser är ganska jämnt fördelade mellan de olika gånger som sådana upplevelser rapporteras. Inget statistiskt samband föreligger mellan »busdiskriminering« och kön, men däremot föreligger det ett tydligt samband med ursprungsregionen.

Tabell 6a: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – När du åker tunnelbana, buss eller tåg? (%)								
	Alla	Kön		Födelseregion**				
		Man	Kvinna	Mellan- östern	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	88	87	88	85	88	95	78	83
1 gång	4	5	3	6	+6	-2	6	3
2–3 gånger	5	4	5	6	4	--2	++11	4
4 gånger eller fler	2	2	3	3	2	--1	2	++10
Vet ej	1	1	1	2	1	1	2	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1069	510	559	284	179	326	151	129

(**) sambandet i tabellen är signifikant på 1%. ++ mycket högre värde än förväntat.

- lägre värde än förväntat; -- mycket lägre värde än förväntat.

En specifik etnisk bakgrund (kopplad till de fem regioner som de svarande kommer ifrån) är associerad med upplevd diskriminering: i Afrika och Asien födda redovisar i högre grad än andra upprepade erfarenheter av diskriminering. Motsatsen gäller för personer med bakgrund i gamla Östeuropa. När totalmättet på alla diskrimineringsupplevelser beräknas visar det sig att de som markant upplever högst grad av diskriminering totalt sett är personer som är Asienfödda (19 procent), följt av födda i Afrika (17 procent) medan

lägst grad av diskriminering (5 procent) upplevs av personer från länderna i gamla Östeuropa.

Bättre utbildade upplever mer »bussdiskriminering«

Vilka upplever mest diskriminering vid användandet av kollektiva transportmedel? Tabell 6b redovisar svarsfördelningen efter ålder och antal år i utbildning i Sverige och i hemlandet. När det gäller åldersgrupperna finns en underrepresentation av äldre än 50 år som upplever diskriminering en enda gång. En beräkning av totalmättet visar att yngre än 30 år sammantaget upplever mer diskriminering än äldre – om man räknar alla upplevelser som rapporteras. Bland yngre är det 14 procent som upplever diskriminering, vilket kan jämföras med 8 procent bland äldre.

Tittar man på svarsfördelningen efter antal år av utbildning i Sverige rapporteras i Tabell 6b ett samband som innebär att en högre utbildningsinvestering (7 år eller mer) i Sverige är associerad med högre grad av diskrimineringsupplevelser. Totalmättet visar att sammantaget upplever 16 procent av de bäst utbildade diskriminering. Av dem som saknar eller har den lägsta är motsvarande totalandel 9 respektive 11 procent.

	Alla	Ålder (*)				Antal års utbildning i Sverige**				
		-29	30-39	40-49	50-	Inga	1-2	3-6	7-9	10-
Aldrig	88	86	88	87	90	90	88	89	86	83
1 gång	4	6	5	4	-1	3	5	3	0	++10
2-3 gånger	4	6	3	4	5	3	4	4	++11	4
4 gånger eller fler	3	2	2	4	2	3	2	3	2	2
Vet ej	1	1	1	1	2	1	2	1	1	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1069	269	274	276	250	288	227	275	108	167

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5%; (**) sambandet i tabellen är signifikant på 1%.
++ mycket högre värde än förväntat.

Tabell 6c dokumenterar ett statistiskt beroende mellan medborgarskap och religion och upplevd diskriminering. En långvarig naturalisering är associerad med lägre grad av upplevelser av diskriminering vid användandet av kollektivtrafik. Räknar man alla upplevelser av diskriminering för varje medborgarskapskategori visar det sig att bland dem som varit svenska medborgare en längre tid (16 år eller mer) är det 7 procent som upplever diskriminering, vilket kan jämföras med dubbelt så stor totalandel drabbade i gruppen som har en kortvarig naturalisering. När det gäller religionstillhörighet innebär det statistiska sambandet att kristna upplever lägre grad av diskriminering medan motsatsen gäller för muslimer.

	Alla	Antal år som svensk medborgare*					Trosbekännelse/Religion*			
		Ej medb.	1-3	4-6	7-15	16-	Ingen	Kristen	Muslim	Annan
Aldrig	88	85	85	91	89	92	84	91	85	91
1 gång	4	6	+6	2	-2	2	+7	-2	6	3
2-3 gånger	4	4	6	4	5	-2	5	-2	+6	6
4 gånger eller fler	2	3	2	2	2	3	3	2	3	0
Vet ej	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	1020	100	100
N	1064	234	158	120	330	150	165	441	364	90

(*) sambandet i tabellen är signifikant på 5%.
+ högre värde än förväntat. - lägre värde än förväntat.

Tabell 6d visar att upplevelser av diskriminering skiljer sig åt i samband med tre av de fyra socioekonomiska faktorerna. För att uppfylla testets förutsättningar omkodas diskrimineringsupplevelser till en grupp – se fotnot (⌘)- när det gäller sysselsättning. Resultatet visar att de som studerar upplever i högre grad än andra diskriminering. Ingen signifikant avvikelse dokumenteras i de andra sysselsättningsgrupperna.

Datauppgifter om *inkomster* visar att personer i den lägsta inkomstgruppen upplever mest diskriminering. Motsatsen gäller för personer i högre inkomstgrupper, med undantag för den näst högsta inkomstklassen som oftare upplever upprepad diskriminering (4 gånger eller mer) under 2005.

Uppbärandet av socialbidrag är associerat med upplevelser av diskriminering på samma sätt som i tidigare beskrivningar. Sårbara personer upplever fler fall av diskriminering, i detta fall i de miljöer som berörs av kollektivtrafiken.

Tabell 6d: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – När du åker tunnelbana, buss eller tåg? (%)															
	Alla	Sysselsättning* (⌘⌘)					Årsinkomstklass* (1 000 kr)					Boende		Har fått socialbidrag*	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskrivnen, pension	0–80'	80'–130'	130'–180'	180'–230'	230'–	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	88	89	92x	83	87	93	87	86	94	85	88	87	90	84	89
1 gång	4	-2	4	+7⌘⌘	6	4	+6	5	2	-2	4	5	3	6	4
2–3 gånger	5	5	2	7	3	2	4	6	-2	6	5	5	4	4	5
4 gånger eller fler	2	2	0	3	5	1	3	2	0	+5	2	3	2	++5	2
Vet ej	1	1	1	0	0	0	0	1	2	2	1	1	1	1	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1069	558	54	214	105	60	364	104	152	186	263	690	375	160	890

* Sambandet i tabellen är signifikant på 5%.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat; - lägre värde än förväntat.

(⌘⌘) Ett statistiskt test genomförs på en sammanslagning av »1 gång, 2–3 och 4 gånger eller flera« till en svarsgrupp. Värde +6⌘⌘ i tabellen gäller för hela svarsgruppen.

2.7 Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med polisen

Ett annat viktigt institutionellt sammanhang där det finns föreställningar om förekomsten av etnisk diskriminering gäller polismyndigheterna. Med jämna mellanrum förekommer det uppgifter i medierna om att polisen agerar fördomsfullt mot personer med annan etnisk bakgrund. Så har t.ex. poliskontroller kritiserats för att förekomma oftare och vara mer närgångna när det är fråga om personer av avvikande etniskt ursprung. Då och då framförs också individuella klagomål om fördomsfullt agerande. Det är dock svårt att genomföra en mer systematisk och kritisk granskning av avvikelser från principen om lika och rättvist bemötande när det gäller de utrikes föddas kontakter med polismyndigheten.

Frågan om situationsexponering är också viktig att uppmärksamma. Det är förhållandevis inte många som under den relativt korta tidsperioden av ett år (intervjufrågan avser upplevelser under 2005) kommer i kontakt med polisen. En sådan kontakt kan bero på en mängd olika omständigheter. Orsaken kan vara odramatisk och ha att göra med den byråkratiska hanteringen av olika slags anmälningar, uppehållstillstånd, passärenden m.m. I detta underavsnitt redovisas aktuella data som belyser frågan om invandrade personers erfarenheter av möten med polisen.

13 procent upplever »polisdiskriminering«

Tabell 7a redovisar svarsfördelningen efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svarsalternativet »Ej varit aktuellt att ta kontakt med polisen« (omfattar 58 procent av de intervjuade). *Tar man hänsyn till situationsexponering är det sammantaget 13 procent av utrikes födda som erfar diskriminering vid kontakt med polisen en gång eller flera gånger, under 2005. Totalt sett finns det en koncentration av erfarenheter vid enstaka tillfällen. En majoritet på 87 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering vid kontakt med polisen.*

Tabell 7a i) redovisar svarsfördelningen för alla svaren – även de 58 procent som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta sociala myndigheter«. I detta fall blir det som väntat en lägre andel som upplever »polisdiskriminering«: 6 procent av hela urvalspopulationen. Värt att notera är att kvinnor i signifikant större utsträckning än män anger att det »inte varit aktuellt« att vara i kontakt med polisen.

Kvinnor och födda i Latinamerika drabbas mest

Hänger upplevelser av »polisdiskriminering« ihop med kön och födelse-region? Efter en sammanslagning av alla upplevelser av diskriminering till en grupp, visar en korstabulering mot kön i tabell 7a att män är statistiskt överrepresenterade när det gäller att erfara diskriminering. En beräkning av »totalmättet« indikerar att mer än dubbelt så många män som kvinnor upplevt »polisdiskriminering«, vilket kan ha att göra med en större social exponering för män.

Vidare visar tabell 7a på ett statistiskt samband mellan »polisdiskriminering« och födelse-region då personer från Latinamerika signifikant rapporterar att de upplever mer diskriminering. Motsatsen gäller för personer födda i Östeuropa, som signifikant upplever mindre känslor av diskriminerande behandling vid kontakt med polisen. (Notera att ett statistiskt test genomförs efter s.k. dikotomisering, vilket innebär att alla diskrimineringsupplevelser samlas i en kategori).

Tabell 7a. Upplevelser av diskriminering vid kontakt med polisen efter situationsexponering, ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med polisen under 2005 *tas bort*) (%)

	Alla	Kön(**) (α)		Födelseregion(*) (α)				
		Man	Kvinna	Mellan- östen	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	87	83	92	88	82	91	82	75
1 gång	7	+8α	-6α	5	+13α	-5α	13	12
2-3 gånger	2	3	1	2	2	0	5	5
4 gånger eller fler	4	6	1	4	3	4	0	5
Vet ej	1	0	1	1	0	0	0	3
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	444	243	201	130	79	143	48	44

Tabell 7a i): Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med polisen? (Alla svarande omfattas) %.

	Alla	Kön(**)		Födelseregion(*) (α)				
		Man	Kvinna	Mellan- östen	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	36	39	33	+40	31	38	-26	-26
1 gång	3	4	2	2	++7	2	4	4
2-3 gånger	1	1	0	1	1	0	2	2
4 gånger eller fler	2	++3	-0	2	2	2	0	2
Ej varit aktuellt att ...	58	-53	+64	54	59	58	-69	66
Vet ej	0	0	0	0	0	0	0	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1074	512	562	283	180	331	151	129

* Sambandet i tabellen är signifikant på 5 procent; ** sambandet är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat; - lägre värde än förväntat.

(α) Ett test genomförs på en sammanslagning av 1 gång, 2-3 samt 4 gånger eller flera gånger till en svarsgrupp. Värdena som markeras α i tabellen gäller för hela svarsgruppen.

Yngre erfar diskriminering oftare än andra

Har ålder och utbildning ett samband med polisdiskriminering? Tabell 7b visar ett statistiskt samband vad gäller ålder. Sambandet berör personer yngre än 29 år som i större utsträckning än andra upplevt diskriminering. Det kan bero på att yngre personer oftare än äldre rör sig i offentliga miljöer som idrottsarrangemang, på diskotek eller fester, där man i högre grad kan bli utsatt för polisens granskning. Motsatsen gäller för 30-åringar som rapporterar mindre upplevd diskriminering.

En beräkning av totalmättet för alla upplevelser av diskriminering visar att nästan 30 procent av de som är yngre än 29 år drabbas av diskriminering, vilket kan jämföras med 5 procent av 30-åringar och 8 procent bland 50+.

Tabell 7b: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med polisen? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med polisen under 2005 *tas bort*) (%)

	Alla	Ålder (**) α				Antal utbildningsår i Sverige (**) α				
		-29	30-39	40-49	50-	Inga	1-2	3-6	7-9	10-
Aldrig	87	-72	93	89	92	95	92	85	74	73
1 gång	7	++15α	-4α	6	4	--2	-6	7	+13α	++16 α
2-3 gånger	2	3	1	3	0	0	0	4	4	2
4 gånger eller fler	4	10	0	2	4	2	1	3	8	10
Vet ej	1	0	+2	0	0	1	0	1	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	444	103	123	117	101	113	108	122	36	64

(**) sambandet är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.

- lägre värde än förväntat

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta polisen« – är det värt att notera att personer

i åldrarna 30–39 år oftare uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering vid kontakt med polisen.

Mer utbildning i Sverige – mer upplevelser av »polisdiskriminering«

När det gäller antalet utbildningsår i Sverige visar tabell 7b flera signifikanta samband. De som saknar svensk utbildning eller har 1–2 års utbildning upplever i mindre utsträckning »polisdiskriminering«. Ett ytterligare statistiskt samband ger vid handen att personer med längre utbildningsinvestering (7 års utbildning eller längre) är särskilt utsatta.

Totalmättet visar att 28 procent av dem som har den högsta utbildningstiden har erfarit diskriminering, vilket kan jämföras med 4–7 procent bland dem som saknar eller har mycket låg utbildning i Sverige. *Här finns stöd för föreställningen att ju fler utbildningsår, desto fler kränkande upplevelser vid kontakt med polisen.*

Varken medborgarskap eller religion särskiljer upplevd diskriminering

Tabell 7c redovisar inga statistiska samband mellan diskriminering och antal medborgarskapsår eller religionstillhörighet. En beräkning av »totalmättet« på alla upplevelser i de olika undergrupperna kan dock ge några indikationer på avvikelser. Totalandelen för dem som upplever »polisdiskriminering« bland dem som är naturaliserade 16 år eller mer är 8 procent. Bland personer som saknar medborgarskap är denna andel 13 procent och 10 procent bland dem som varit naturaliserade 1–3 år. Detta resultat ger inget statistiskt belegg som kan peka på att långvarig naturalisering minskar känslan av upplevd diskriminering.

Tabell 7c: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med polisen? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med polisen under 2005 <i>tas bort</i>) (%)										
	Alla	Antal år som svensk medborgare					Trosbekännelse/Religion			
		Ej medb.	1-3	4-6	7-15	16-	Ingen	Kristen	muslim	Annan
Aldrig	88	86	88	87	88	92	84	91	85	87
1 gång	6	7	8	5	7	3	10	5	7	10
2-3 gånger	2	1	0	3	2	3	3	1	2	3
4 gånger eller fler	3	5	2	5	3	2	3	3	5	0
Vet ej	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	410	109	66	43	134	58	76	183	145	34

Är en persons socioekonomiska ställning associerad med upplevelser av diskriminering vid kontakt med polisen?

Tabell 7d nedan visar på ett statistiskt samband med socioekonomiska faktorer. Tittar man på årsinkomsten ser man statistiska samband vad gäller personer med den svagaste ekonomiska ställningen, då de vittnar om en signifikant upprepade »polisdiskriminering«. Motsatsen gäller för den näst lägsta inkomstgruppen som i mindre utsträckning erfar diskriminering.

När man granskar svarsfördelningen för alla svaren – även de som uppger att det Ej varit aktuellt att kontakta polisen – visar det sig att det finns flera statistiska samband. Ett av dessa är att de som studerar i mindre utsträckning rapporterar att de aldrig upplever »polisdiskriminering«. De som studerar uppger också i signifikant större utsträckning att det inte varit aktuellt att ha kontakt med polisen.

Tabell 7d: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med polisen? ’ (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med polisen under 2005 <i>tas bort</i>) (%)															
	Alla	Sysselsättning					Årsinkomstklass (1 000 kr) (**) α					Boende		Har fått socialbidrag	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskriven, pension	0–80’	80’–130’	130’–180’	180’–230’	230’–	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	87	89	93	79	90	87	80	95	90	90	90	86	90	86	88
1 gång	8	7	4	13	10	0	++10 α	-2 α	7	10	3	8	6	6	7
2–3 gånger	2	2	0	2	0	0	2	0	0	0	5	2	2	0	2
4 gånger eller fler	3	2	3	5	0	13	8	3	1	0	1	5	2	6	3
Vet ej	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1	2	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	404	240	32	69	43	20	147	42	72	74	109	294	148	78	357

(**) sambandet är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat., - lägre värde än förväntat.

2.8 Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med vårdcentral och sjukhus

Ett annat viktigt institutionellt område där det är relevant att undersöka erfarenheter av lika möjligheter och rättvist bemötande är samhällets sjukvårdssystem. Förekommer det fler upplevelser av orättvist eller kränkande bemötande i detta institutionella system än i möten med andra myndighetsorgan? Hur mycket »sjukvårdsdiskriminering« upplevs av invandrade minoriteter i Sverige i dag?

Sex procent upplever diskriminering vid kontakt med sjukvården

Tabell 8a redovisar svarsfördelningen efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svarsalternativet »Ej varit aktuellt att ta kontakt med vårdcentralen och sjukhus« (omfattar 8 procent av alla intervjuade). När man tar hänsyn till situationsexponering är det sammantaget 6 procent av utrikes födda som erfar diskriminering en gång eller flera gånger under 2005. Det är en jämn fördelning mellan de olika intensitetsgraderna. Så många som 93 procent uppger att de »aldrig« upplevt »sjukvårdsdiskriminering«. Inga signifikanta skillnader som avser kön eller ursprungsregion förekommer.

När man analyserar svarsfördelningen för alla intervjuade – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta sjukvården« – uppstår samma resultat. När man tar hänsyn till hela urvalspopulationen är det sammantaget 6 procent som upplevt diskriminering vid kontakt med vårdcentral eller sjukhus. Andelen som svarar att de ej har kontakt med sjukvården är jämförelsevis liten, endast 8 procent. Fördelningen av svaren efter kön och födelse-region uppvisar mindre avvikelser och därför sker ingen redovisning av särskild tabell för hela urvalspopulationen, vilket har gjorts tidigare i alla de upplevelsefrågor som har situationsexponeringsproblematiken (se inledning s. 19–20). Värt att notera är, att när det gäller kön, visar resultaten för hela urvalspopulationen en signifikant avvikelse; män uppger i högre grad än kvinnor att det »ej varit aktuellt att ha kontakt med sjukvård och vårdcentral«.

Tabell 8a: Upplevelser av diskriminering vid kontakt med vårdcentralen och sjukhus efter situationsexponering ¹ (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med sjukvården under 2005 <i>tas bort</i>) (%)								
	Alla	Kön		Födelse-region				
		Man	Kvinna	Mellan- östen	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	93	93	93	93	90	95	90	88
1 gång	2	3	2	2	3	1	4	6
2–3 gånger	2	2	3	3	4	2	3	1
4 gånger eller fler	2	2	2	1	3	2	2	3
Vet ej	1	1	1	1	0	0	0	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	990	457	533	258	165	307	142	118

Tabell 8b redovisar svarsfördelning efter ålder och utbildning i Sverige. Resultaten visar att inga statistiska samband förekommer. Personer i de äldre undergrupperna är inte statistiskt överrepresenterade vad gäller enstaka eller upprepade diskrimineringsupplevelser.

När man analyserar svarsfördelningen för alla intervjuade – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta sjukvården« – uppstår ett par signifikanta resultat. Yngre personer har av naturliga skäl inte varit i kontakt med sjukvården i lika hög grad som äldre personer. Därför uppger man också i större utsträckning än andra att det inte varit aktuellt att besöka vårdcentral eller sjukhus. Detta ska jämföras med åldersgruppen 30–39 som oftare anger det motsatta. Tittar man vidare på antalet utbildningsår i Sverige har personer med större utbildningsinvestering oftare än andra saknat all kontakt med vårdcentral eller med sjukvården i stort. Personer i åldern 40–49 år är statistiskt överrepresenterade vad gäller enstaka diskrimineringsupplevelser.

Tabell 8b: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – vid kontakt med vårdcentral/sjukhus? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med sjukvården under 2005 *tas bort*) (%)

	Alla	Ålder				Antal utbildningsår i Sverige				
		-29	30-39	40-49	50-	Inga	1-2	3-6	7-9	10-
Aldrig	93	93	93	92	94	92	93	92	94	93
1 gång	2	2	2	4	1	2	2	4	1	0
2-3 gånger	2	3	1	2	3	2	3	1	3	3
4 gånger eller fler	2	2	2	1	2	2	1	2	1	3
Vet ej	1	0	2	0	0	2	0	0	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	990	230	263	262	235	268	221	258	95	145

Hur ser svarsfördelningen och de statistiska sambanden ut när det gäller relationen mellan »sjukvårdsdiskriminering« och antalet år som svensk medborgare samt religionstillhörighet?

Tabell 8c uppvisar svarsfördelningen efter medborgarskap och religion. Det förekommer inget statistiskt samband. Om man beräknar »totalmättet« ligger alla upplevelserna av diskriminering på en jämn nivå av cirka 7 procent för samtliga religionsgrupper, med undantag för personer som anger att de har en »annan« religionstillhörighet (4 procent).

Tabell 8c: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med vårdcentral/sjukhus? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med sjukvården under 2005 *tas bort*) (%)

	Alla	Antal år som svensk medborgare					Trosbekännelse/Religion			
		Ej medb.	1-3	4-6	7-15	16-	Ingen	Kristen	Muslim	Annan
Aldrig	93	94	92	93	91	95	92	93	92	96
1 gång	2	3	3	5	2	0	1	3	3	3
2-3 gånger	2	2	0	1	4	4	5	3	2	1
4 gånger eller fler	2	1	3	2	2	1	2	1	3	0
Vet ej	1	0	2	0	0	1	0	0	1	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	925	220	147	107	307	144	149	415	331	86

Svagare socioekonomisk ställning ger inte större sårbarhet

Finns det något samband mellan de 4 socioekonomiska faktorerna och »sjukvårdsdiskriminering«? Resultaten i tabell 8d ger inget stöd för att ett sådant samband finns. Det föreligger inget statistiskt samband mellan att tillhöra någon av sysselsättningsgrupperna eller inkomstgrupperna och upplevd diskriminering.

En beräkning av totalmättet visar att personer med en sårbar ställning i arbetslivet, dvs. personer som söker arbete eller är i åtgärd, redovisar den högsta svarsfrekvensen av upplevd »sjukvårdsdiskriminering« (11 procent). Andelen är dubbelt så stor jämfört med undergruppen anställda.

Tittar vi på årsinkomst framträder bilden av att alla upplevelser av diskriminering i den näst lägsta inkomstklassen (11 procent) ligger på en högre nivå jämfört med den högsta inkomstklassen (4 procent).

När man analyser svarsfördelningen för alla intervjuade – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta sjukvården« – uppstår två signifikanta resultat värda att notera. Det finns en överrepresentation av personer i den lägsta inkomstgruppen bland dem som svarar att det varit aktuellt att kontakta sjukvården. Ett annat samband handlar om personer i den näst lägsta inkomstgruppen som är överrepresenterade när det gäller »sjukvårdsdiskriminering« vid upprepade tillfällen (dvs. 2 gånger eller fler).

Tabell 8d: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med vårdcentral/sjukhus? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med sjukvården under 2005 tas bort) (%)															
	Alla	Sysselsättning					Årsinkomstklass (1 000 kr)					Boende		Har fått socialbidrag	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskriven, pension	0-80'	80'-130'	130'-180'	180'-230'	230'-	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	93	94	91	92	89	91	93	89	94	91	95	92	95	90	94
1 gång	3	2	4	4	5	0	3	1	2	3	1	3	1	2	2
2-3 gånger	3	2	0	2	4	7	1	5	3	3	3	2	3	1	3
4 gånger eller fler	2	1	4	1	2	1	2	5	1	2	0	2	1	5	1
Vet ej	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1	1	1	0	2	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	912	527	50	180	101	54	322	100	145	177	246	635	351	149	827

2.9 Upplevelser av etnisk diskriminering vid kontakt med bostadsföretag och mäklare

En omfattande etnisk bostadssegregering har dokumenterats i flera studier, något som på olika sätt skapar sämre förutsättningar för personer med minoritetsbakgrund, t.ex. när det gäller skola, sociala kontakter och tillgång till samhällsservice. Frågan om i vilken mån den etniska bakgrunden hos de berörda styr deras valmöjligheter på bostadsmarknaden kan inte ges ett entydigt svar. Aktuella studier pekar på att den svenska bostadsmarknaden är etniskt segregerad som en effekt av diskriminerande förfaranden från bostadsföretagens och fastighetsmäklarnas sida (Integrationsverket, 2006b).

13 procent upplever bostadsmarknadsdiskriminering

Tabell 9a redovisar svarsfördelningen efter situationsexponering, dvs. när man tagit bort svarsalternativet »Ej varit aktuellt att ta kontakt med bostadsföretag eller mäklare« (omfattar 39 procent av de intervjuade). *När man tar hänsyn till situationsexponering är det sammantaget 13 procent av utrikes födda som erfar diskriminering en gång eller flera gånger under 2005. Svarsalternativen visar en ganska jämn fördelning när det gäller hur många gånger diskriminering anses förekomma. En majoritet på 84 procent uppger att de »aldrig« upplevt diskriminering på bostadsmarknaden.*

Personer födda i Mellanöstern och i Afrika upplever mer diskriminering

Ett statistiskt samband visar att personer födda i Mellanöstern och i Afrika upplever diskriminering i högre grad än andra, och att motsatsen gäller för dem som är födda i gamla Östeuropa. (Testet genomförs efter s.k. dikotomisering, vilket innebär att alla diskrimineringsupplevelser samlas i en kategori).

I linje med det oberoendetestet visar en beräkning av »totalmättet«, dvs. summan av alla andelar som rapporterar upplevelser för varje undergrupp (kolumner), att sammantaget känner sig 20–22 procent av personer födda i Mellanöstern och Afrika drabbade av diskriminering och 6 procent av dem som är födda i Östeuropa.

Tabell 9a. Upplevelser av diskriminering vid kontakt med bostadsföretag och mäklare (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med bostadsföretag och mäklare under 2005 <i>tas bort</i>) (%)								
	Alla	Kön		Födelseregion (**)				
		Man	Kvinna	Mellan- östern	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	84	82	86	78	85	92	91	72
1 gång	5	4	6	+5	8	-- 4	6	+6
2–3 gånger	4	6	3	8	4	1	2	8
4 gånger eller fler	4	5	3	7	2	1	2	8
Vet ej	2	2	2	3	1	2	0	6
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	642	317	325	177	107	204	76	78

(**) sambandet är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; - lägre värde än förväntat; -- mycket lägre värde än förväntat.

() Ett test genomförs på en sammanslagning av »1 gång«, »2–3« och »4 gånger eller flera« till en svarsgrupp. Värdena i tabellen som markeras) gäller för hela svarsgruppen.

Tabell 9a i) redovisar svarfsördelningen för alla intervjuade utan hänsyn till situationsexponering, dvs. även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta sjukvården« inkluderas. Tabellen visar att det sammantaget är 9 procent av undersökningspopulationen som upplever bostadsmarknadsdiskriminering någon gång under 2005. Födelseregion visar på en signifikant avvikelse i linje med tabellen med endast situationsexponerade. Nästan 4 av 10 uppger att det för deras del inte varit aktuellt att kontakta bostadsföretag eller mäklare under 2005. Signifikant är att flera som är födda i Östeuropa uppger att de aldrig upplevt diskriminering på bostadsmarknaden. (Även i detta fall genomförs oberoendetestet efter s.k. dikotomisering vilket innebär att alla diskrimineringsupplevelser samlas i en kategori).

Tabell 9a i): Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – vid kontakt med bostadsföretag eller mäklare? (Alla svarande omfattas) %.								
	Alla	Kön		Födelseregion** (α)				
		Man	Kvinna	Mellan- östern	Latin- amerika	Öst- europa	Asien	Afrika
Aldrig	51	52	50	49	49	+58	45	44
1 gång	3	3	3	3	5	2	3	4
2–3 gånger	3	4	2	++5α	3	--1α	-1α	+5α
4 gånger eller fler	3	3	2	4	1	1	1	5
Ej varit aktuellt att ...	39	37	42	37	42	37	+50	39
Vet ej	1	1	1	2	1	1	0	3
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1055	503	552	279	177	322	148	129

** Sambandet i tabellen är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.

- lägre värde än förväntat; -- mycket lägre värde än förväntat.

(α) Ett test genomförs på en sammanslagning av »2–3 och 4 gånger eller flera« till en svarsgrupp.

Värdena i tabellen som markeras α gäller för hela svarsgruppen.

Är erfarenheter av diskriminering på bostadsmarknaden oberoende av ålder och utbildning? Upplever äldre och yngre diskriminering i ungefär samma omfattning under 2005?

Resultaten i Tabell 9b visar att det i båda fallen inte föreligger något statistiskt samband. Värden i tabellen visar att varken äldre eller yngre upplever mera diskriminering på bostadsmarknaden. Om man räknar »totalmättet« på alla upplevelser av diskriminering för varje åldersgrupp visar det sig att bland personer yngre än 30 redovisas 16 procent diskriminering under 2005, 15 procent bland 40-åringar och endast 10 procent bland 50+.

Tabell 9b: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med bostadsföretag eller mäklare? (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med bostadsföretag och mäklare under 2005 tas bort) (%).										
	Alla	Ålder				Antal utbildningsår i Sverige				
		-29	30-39	40-49	50-	Inga	1-2	3-6	7-9	10-
Aldrig	84	82	84	82	90	88	84	81	85	80
1 gång	5	4	6	5	4	2	5	7	5	7
2–3 gånger	4	7	3	4	4	3	5	6	0	7
4 gånger eller fler	4	5	4	6	2	4	3	4	5	4
Vet ej	2	2	3	4	0	3	3	2	4	1
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	642	139	190	164	149	176	147	177	51	89

När man analyserar svarfsördelningen för alla intervjuade – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta bostadsföretag eller mäklare« – visar det sig att personer äldre än 50 år signifikant upplever mindre diskriminering 4 gånger eller fler. Yngre personer uppger i större utsträckning än

andra att kontakt med bostadsföretag eller mäklare ej varit aktuell i deras fall, vilket kanske hör ihop med det faktum att yngre personer i många fall saknar både målsättning och ekonomiska förutsättningar för att agera aktivt på bostadsmarknaden. Motsatsen gäller däremot i högsta grad för 30-åringar (visar signifikant lägre värde för »ej varit aktuellt att vara aktiv på bostadsmarknaden«). I denna grupp finns också en högre andel personer som »aldrig« upplevt diskriminering i sina kontakter med bostadsmäklare och -företag.

Tabell 9b visar också att det inte finns ett samband mellan utbildningstiden i Sverige (antal utbildningsår) och upplevd diskriminering. Om man räknar »totalmättet« på alla upplevelser av diskriminering för varje utbildningsgrupp, visar det sig att bland människor med högsta antal utbildningsår redovisar en totalandel på 18 procent diskriminering någon gång under 2005. Bland dem som saknar utbildning redovisar 9 procent en sådan upplevelse. Hög andel (17 procent) finns också hos de som har 3–6 års utbildning.

Av tabell 9c redovisas svarsfördelningen efter medborgarskap och religionstillhörighet. När det gäller medborgarskap förekommer inget samband med känslor av diskriminering vid agerandet på bostadsmarknaden. En långvarig naturalisering är inte signifikant kopplad till färre eller fler erfarenheter av orättvis behandling.

Ett statistiskt samband föreligger när det gäller religionstillhörighet, vilket innebär att icke religiösa personer upplever diskriminering i större utsträckning än religiösa personer.

En beräkning av totalmättet för alla upplevelser av diskriminering för varje religionsgrupp visar att av de icke religiösa rapporterar sammantaget 25 procent diskriminering. Det är en högre grad än den totalandel som känner sig drabbad i de grupper som uppger en kristen och muslimsk religiös tillhörighet (11–13 procent).

Tabell 9c: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med bostadsföretag eller mäklare? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att det ej varit aktuellt att ta kontakt med bostadsföretag och mäklare under 2005 <i>tas bort</i>) (%) (
	Alla	Antal år som svensk medborgare					Trosbekännelse/Religion(**)⊠			
		Ej medb.	1–3	4–6	7–15	16–	Ingen	Kristen	Muslim	Annan
Aldrig	84	86	88	82	80	92	75	87	85	93
1 gång	5	5	4	5	6	1	++5⊠	6	5	-1⊠
2–3 gånger	4	4	2	5	6	2	10	4	3	2
4 gånger eller fler	4	5	4	4	4	4	10	1	5	3
Vet ej	2	1	2	4	4	0	1	3	2	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	610	163	98	73	199	77	98	264	222	52

** Sambandet i tabellen är signifikant på 1 procent.

++ mycket högre värde än förväntat; - lägre värde än förväntat..

⊠ Ett test genomförs på en sammanslagning av »2–3 och 4 gånger eller flera« till en svarsgrupp.

Värdena i tabellen som markeras ⊠ gäller för hela svarsgruppen.

Är erfarenheter av diskriminering på bostadsmarknaden oberoende av socioekonomisk ställning? Upplever personer med anställning och arbetslösa diskriminering i ungefär samma omfattning under 2005?

Normalt innebär en svagare socioekonomisk ställning att berörda personer har mindre handlingsutrymme som aktiva konsumenter på en bostadsmarknad som styrs av utbud av och efterfrågan på bostadsobjekt som ägs av andra. Bland utrikes födda personer finns det många som behöver en relativt sett längre tid för socioekonomisk etablering, något som begränsar handlingsmöjligheter på bostadsmarknaden. Utöver denna typ av förutsättningar kan personer med annorlunda etnisk och kulturell bakgrund och som vill

komma in på bostadsmarknaden, stöta på svårigheter och hinder som kan resultera i att de hamnar i situationer där de upplever att de missgynnas och diskrimineras. Det finns vittnesmål som ger fragmentarisk information om att så kan vara fallet. Men, hur många får egentligen uppleva ett orättvist och diskriminerande bemötande?

Tabell 9d visar att det delvis finns stöd för tanken att en svagare socio-ekonomisk ställning gör utrikes födda mer sårbara på bostadsmarknaden. För två av de fyra ekonomiska faktorerna finns ett statistiskt samband med upplevd diskriminering. Det finns inga signifikanta avvikelser när det gäller samsättningsgrupperna. Samma sak gäller för årsinkomst.

Om man beräknar »totalmättet« för alla diskrimineringsupplevelser för varje undergrupp visar det sig att många som studerar (19 procent) samt arbetslösa och i åtgärd (17 procent) redovisar upplevelser av diskriminering någon gång under 2005. Bland personer med anställning är motsvarande andel 12 procent.

När det gäller *inkomster* finns det ingen signifikant skillnad. Personer från olika inkomstgrupper tycks uppleva diskriminering ungefär på samma sätt. Räkningar man s.k. »totalmätt« på alla rapporterade upplevelser för varje inkomstgrupp, visar det sig att lite flera personer (18 procent) i näst lägsta inkomstgruppen upplever diskriminering. Det kan jämföras med lägre totalandel för de två högsta inkomstgrupperna (9–13 procent).

Det statistiska sambandet med bostadsägande visar som väntat att de som hyr är mer sårbara och upplever mer diskriminering på bostadsmarknaden. Samma sak gäller för dem som haft socialbidrag under 2005. Signifikant fler som haft detta samhällsstöd rapporterar upplevelser av diskriminering när de kontaktar bostadsföretag och mäklare.

När man analyserar svarsfördelningen för alla intervjuade – även de som uppger att det »Ej varit aktuellt att kontakta bostadsföretag eller mäklare« – kommer det fram ett par signifikanta skillnader som är värda att notera. Signifikant flera som studerar svarar att de ej varit aktiva på bostadsmarknaden. Nästan hälften av de studerande uppger att det ej varit aktuellt att kontakta mäklare eller bostadsföretag under 2005. Motsatsen gäller för socialbidragstagare. Ett svårtolkat resultat innebär i detta fall att signifikant färre uppger att det ej varit aktuellt att kontakta bostadsföretag eller mäklare.

Tabell 9d: Har du egen erfarenhet av att ha blivit diskriminerad under 2005 på grund av din utländska bakgrund – Vid kontakt med bostadsföretag eller mäklare? ' (Endast situationsexponerade svar, dvs. svarande som uppger att de ej haft kontakt med...tas bort) (%)															
	Alla	Sysselsättning					Årsinkomstklass (1 000 kr)					Boende(**)		Har fått socialbidrag(**)⌘	
		Anställd	Företagare	Studier	Sökande, åtgärd	Sjukskrivna, pension	0–80'	80'–130'	130'–180'	180'–230'	230'–	Hyr	Äger	Ja	Nej
Aldrig	84	86	90	78	83	83	82	77	89	87	86	80	93	74	87
1 gång	5	5	1	6	6	0	5	3	5	3	6	6	3	++6⌘	5
2–3 gånger	5	4	9	5	5	5	5	7	3	3	4	+6	-1	6	4
4 gånger eller fler	4	3	0	8	6	8	5	8	2	3	3	+6	--1	9	3
Vet ej	2	2	0	3	0	5	2	5	1	3	1	2	1	4	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	590	340	45	100	74	31	202	68	101	115	156	428	210	119	517

(**) sambandet är signifikant på 1 procent.

+ högre värde än förväntat; ++ mycket högre värde än förväntat.

- lägre värde än förväntat; -- mycket lägre värde än förväntat.

(⌘) Statistiskt test genomförs på en sammanslagning av »1 gång«, »2–3« och »4 gånger eller flera« till en svarsgrupp.

3 Övergripande analys av diskrimineringsupplevelser

3.1 Övergripande beskrivning av alla diskrimineringsupplevelser

Tidigare i avsnitt 2 redovisades frekvensen för alla situationsindikatorer, dvs. indikatorer för diskrimineringsupplevelser i nio situationer, samt dessas samband med ett antal bakgrundsfaktorer. Denna redovisning ger en detaljerad beskrivning av specifika erfarenheter av etnisk diskriminering i bestämda situationer och områden. Det blir med nödvändighet en något fragmentarisk bild när varje situationsrelaterad upplevelse beskrivs för sig.

I syfte att ge en mer övergripande bild av datamaterialet redovisas här en sammanställning av alla frågor som rapporterar upplevelser insamlade i en enda variabel med beteckningen »Samlade upplevelser av diskriminering i 9 situationer«. Denna nya variabel har värde 0 för alla som inte upplevt diskriminering i någon av de nio frågorna som omfattas av undersökningen. Alla personer som rapporterar upplevelser i en bestämd situation ges värde 1. Om man upplever diskriminering i två situationer ges värde två, om man upplever diskriminering i 3 situationer får man värde 3, osv.

Fyra av tio upplever diskriminering inom ett eller flera områden

I tabell 10 a redovisas resultatet av denna sammanställning. Om man bortser från personer som inte svarar eller svarar »vet ej« är det nästan 40 procent av alla intervjuade som i någon av de nio situationer som omfattas av undersökningen upplevt etnisk diskriminering under 2005. Eller, sagt på ett annat sätt: cirka 60 procent uppger att de inte upplevt diskriminering i någon av de nio situationerna.

Antal situationer	Frekvens %	Antal
0	59,3	593
1	19,3	193
2	9,9	99
3	5,4	54
4	3,2	32
5	1,5	15
6	0,9	9
7	0,2	2
8	0,3	3
Total	100	1000

Det är alltså 40 procent som upplevt diskriminering och nästan 20 procent upplever diskriminering endast inom en situation. Dvs. nästan hälften av diskrimineringsupplevelser avgränsas till en situation eller ett område. Det är viktigt att notera att denna uppgift inte berör intensiteten, dvs. hur många gånger en intervjuperson upplever diskriminering inom ett eller flera områden. Värde 1 i tabellen indikerar att det förekommer upplevelser av diskriminering (det kan vara en eller flera gånger) inom en av de nio situationer

som omfattas av analysen. Värde 2 att det förekommer i två situationer, etc. I tabell 10a redovisas också att 10 procent uppger att de upplevt diskriminering i två situationer, och att 5,4 procent upplevt diskriminering i tre situationer.

Tabell 10b visar hur svaren fördelas efter kön och födelseregion. Här bekräftas bilden att männen är mer sårbara och att födda i Afrika och Latinamerika upplever mest diskriminering (4 eller fler situationer) inom flera situationer.

Tabell 10b. Svartsfördelningen på 'Alla upplevelser av diskriminering i 9 situationer under 2005' efter kön och ursprungsregion. (%)							
Antal situationer	Kön		Födelseregion				
	män	kvinnor	Östeuropa	Mellan- östern	Afrika	Latina- merika	Asien
Inga (*)	55,5	62,8	69,3	54,4	48,7	60,7	53,8
4 eller fler situationer	7,8	3,9	2,9	5,4	12,1	9,6	5,6

(*) respondenter svarar att de inte upplevt diskriminering i någon av de nio situationerna.

Den slutsats som kan dras av denna beskrivning är att diskrimineringsupplevelser i huvudsak sker i form av subjektiva erfarenheter kopplade till en bestämd situation. Detta gäller för hälften av dem som rapporterar diskriminering. Endast en minoritet uppger mer omfattande erfarenheter av diskriminering som skett i olika situationer eller inom samhällsområden. Exempelvis är det endast 6 procent erfar diskriminering i fyra eller fler situationer/områden. Det finns dock markanta skillnader i samband med kön och ursprungsregion.

Två indikatorgrupperingar

Ett ytterligare sätt att ge en mer sammansatt bild av alla upplevelser av diskriminering är att gruppera de 9 situationsindikatorerna efter ett antal större områden som ger en mer generell och gemensam tolkningsram. Två sådana områden definieras som relevanta. Det ena indikatorområdet avgränsas genom att identifiera kontakter med flera myndighetsinstitutioner. Det andra området omfattar kontakter på ställen som kan betecknas som »offentliga platser«. Beskrivningen nedan preciserar avgränsningarna.

- Områdesindikatorn »Upplevelser av diskriminering vid kontakt med myndigheter« omfattar följande fyra situationsindikatorer: kontakter med sociala myndigheter, arbetsförmedlingen, polisen och sjukvården.
- Områdesindikatorn »Upplevelser av diskriminering på offentliga platser«. Här innefattas tre situationsindikatorer, nämligen frågorna om erfarenheter i kollektivtrafiken, på restaurang och krog, samt i affärer.

Vid sidan av dessa två områdesgrupperingar återfinns två situationsindikatorer som står för två viktiga marknadsrelaterade områden: arbets- och bostadsmarknad. När det gäller dessa båda är det varken lämpligt att inlemma dem i något av de båda ovan redovisade områdena eller att sammanföra dem i en gemensam områdesindikator. Upplevelser av diskriminering på arbetsplatser och bostadsmarknaden får stå för två egna specifika områdesindikatorer.

I tabellerna 10c och 10d beskrivs svartsfrekvensen för två nya sammanställda variabler rörande upplevelser av diskriminering vid kontakter med myndigheter och på offentliga platser under 2005. Tabellerna redovisar andelen som »aldrig« upplevt diskriminering och andelen som upplevt »upprepad diskriminering«, dvs. känt sig drabbade i »2–4 situationer«. Sju av tio upplever aldrig diskriminering vid kontakt med de fyra aktuella sam-

hällsinstitutionerna. Könsfördelningen visar att män erfar »upprepad diskriminering« i betydligt högre grad än kvinnor. Samma könsrelaterade skillnader återfinns när det gäller erfarenheter av diskriminering på offentliga platser.

Antal myndigheter/situationer	Alla		Män		Kvinnor	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Ingen (*)	763	73,2	343	69	420	77
2-4 situationer	101	8,4	61	12,1	40	7,4

(*) respondenter svarar att de inte upplevt diskriminering i någon av de 4 myndighetskontakter.

Antal platser/situationer	Alla		Män		Kvinnor	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Ingen (*)	861	81,5	405	80,5	456	82,5
2-3 situationer	47	4,5	28	5,6	19	3,4

(*) respondenter svarar att de inte upplevt diskriminering i någon av de 3 situationerna.

Efter denna beskrivning studeras sambandet mellan de fyra ovannämnda områdesindikatorer. Man kan utgå ifrån att det finns ett positivt samband i meningen att personer som upplever diskriminering inom ett område också upplever diskriminering inom de tre övriga områdena. Frågan är om dessa samband skiljer sig åt mellan de olika områdena.

Tabell 10e granskar sambandet mellan upplevelser på arbetsplatserna och de tre övriga områdena: kontakter på offentliga platser, med myndigheter och på bostadsmarknaden. I tabellen redovisas ett statistiskt mått (Phi-värde) för att bedöma styrkan i sambandet. Som väntat framgår det av tabellen att det i samtliga fall föreligger ett samband och att sambandet är starkare mellan diskrimineringsupplevelser på arbetsplatserna och upplevd myndighetsdiskriminering (Phi-värde .29). I detta fall är det nästan 60 procent av dem som känner sig diskriminerade på arbetsplatser som också känner sig diskriminerade vid kontakt med de fyra myndigheterna. På en något lägre nivå ligger sambandet mellan erfarenheter av diskriminering på arbetsplatser och på offentliga platser. I detta fall är det ca 40 procent av dem som erfar diskriminering på arbetsplatser som också rapporterar diskriminering på offentliga platser.

Områden för upplevelser av diskriminering	Ej upplevd diskriminering på arbetsplatsen	Upplevd diskriminering på arbetsplatsen	Phi- koeficient	Sig
i kontakt med myndigheter	22	57	.29	.000
på offentliga platser	14	41	.26	.000
på bostadsmarknaden	6,4	18	.16	.000

3.2 Övergripande analys med CHAID-metoden

Nästa steg i den översiktliga analysen av upplevd diskriminering innebär att genomföra en analys med hjälp av CHAID-metoden som ingår i det statistiska programmet Answer Tree. CHAID står för »Chi-Squared

Automatic Interaction Detector« och har som funktion att genom en mängd snabba korstabuleringar, som kan styras av programmet, möjliggöra identifieringen av de kännetecken som bäst förutsäger vilken typ av egenskaper som kan relateras till dem som upplever diskriminering i en bestämd situation. Resultatet av denna metod är ett trädidiagram som försöker indela de intervjuade i särskiljande och åskådliggjorda grupper efter de bakgrundsvariabler som ingår i analysen.

Sammanfattningsvis omfattar denna segmenteringsanalys följande två utfallsvariabler: a) alla upplevelser av etnisk diskriminering i 9 situationer, och b) upplevd diskriminering vid kontakt med myndigheter. Den senare variabeln är en sammanställning av fyra situationsindikatorer (vilka indikatorer som ingår ses i beskrivningen ovan under rubriken »Två indikatorgrupperingar«). De bakgrundsvariabler som ingår i analysen är de 10 som används i korstabuleringar plus vistelsetiden i Sverige. (En beskrivning av alla bakgrundsvariablerna finns i Bilaga 3.)

Diagram 1 nedan redovisar CHAID-resultaten i form av trädidiagram för en beskrivning av effekten av bakgrundfaktorerna på »Alla upplevelser av diskriminering i 9 situationer«. Den första faktorn som metoden identifierar som den mest relevanta för att splittra upp svaren om upplevelser av diskriminering är etnisk bakgrund i form av »födelseregion«. I Östeuropa födda förs till en grupp och övriga 4 utomeuropeiska regioner till en annan grupp. I den senare grupperingen finns den största andelen som upplever diskriminering, nästan 50 procent, vilket kan jämföras med den mindre andel (32 procent) som återfinns i den andra gruppen, i Östeuropa födda.

När det gäller gruppen med i Afrika, Asien, Mellanöstern och Latinamerika födda identifierar programmet den mest relevanta möjligheten att hitta signifikanta skillnader i variabeln ålder: flera än hälften (52 procent) av 30- och 40-åringar med rötter i ovannämnda regioner upplever diskriminering. Sedan programmet splittrat svaren efter ålder kan inte metoden hitta någon ytterligare möjlighet att särskilja påverkan från andra bakgrundsfaktorer. Därmed redovisar trädidiagrammet inte någon ytterligare delning.

Flera relevanta skillnader finns däremot under gruppen i Östeuropa födda, dvs. den regiongrupp som drabbas minst av diskriminering. Den största signifikanta skillnaden identifieras när svaren splittras efter religion: muslimer i en grupp och alla andra i en annan gruppering. Nästan hälften av östeuropeiska muslimer (sannolikt bosnier och albaner) redovisar diskrimineringsupplevelser, vilket är dubbelt så många som icke religiösa och religiösa av annan trosuppfattning som kommer från samma region. Nästa signifikanta splittring i materialet berör gruppen icke-religiösa och icke-muslimer födda i Östeuropa och avser kön. Männen från Östeuropa med den religiösa bakgrunden upplever en högre grad av diskriminering än kvinnor med samma bakgrund. Nästa signifikanta splittringsnivå gäller bostadsägande och visar att män som inte äger sitt boende är särskilt sårbara. Gruppindelningen på denna nivå är i särskilt relevant då den inte berör så många personer.

Diagram 2 nedan redovisar en CHAID-analys för upplevelser av diskriminering vid kontakt med myndigheter. Trädidiagrammet visar att den mest signifikanta skillnaden i detta fall hittas i relation till bostadsägande. Att äga eller hyra sin bostad är den mest relevanta faktorn när det gäller att identifiera grupperingar med den största andelen erfarenheter av etnisk diskriminering. Bostadsägande är en bakgrundsfaktor som används i denna analys som en socioekonomisk indikator (t.ex. i tidigare redovisade korstabuleringar). Den starka effekten som kommer fram i denna analys bör tolkas i det perspektivet. Personer med svagare socioekonomisk ställning känner sig mer

sårbara vid kontakter med myndigheter. Resultaten visar att den största andelen som upplever diskriminering återfinns hos dem som inte äger sitt boende (32 procent), vilket kan jämföras med en lägre nivå för bostadsägare (21 procent). Gruppen av icke bostadsägare (som omfattar 65 procent av de intervjuade) splittras sedan i nästa analysnivå efter kön, och detta innebär att män upplever högre grad av myndighetsdiskriminering än vad kvinnor gör.

När det gäller gruppen som äger sitt boende (som är 35 procent av alla intervjuade) är födelseregion den faktor som är mer relevant när det gäller att hitta nya gruppindelningar. Bostadsägarna delas upp i två grupper; dels födda i Östeuropa och dels födda i de andra 4 utomeuropeiska regionerna. I den förstnämnda gruppen rapporteras endast 10 procent upplevt diskriminering, vilket kan jämföras med två gånger flera i de utomeuropeiska regionerna. Detta resultat som visar en klart större sårbarhet hos personer med utomeuropeiskt ursprung bekräftar från ett annat perspektiv en bild som kommer fram i tidigare redovisad Chaid-analysen.

3.3 Beskrivande analys med hjälp av logistisk regression

Ett ytterligare steg i beskrivningen av datamaterialet är att genomföra en multivariat analys för att granska vilka faktorer som i en gemensam modell kan relateras till upplevd diskriminering. Denna analys genomförs med hjälp av en (binär) logistisk regression. Denna regressionsteknik används när den beroende variabeln är en s.k. dikotom variabel med endast två värden (1 för en händelse som inträffat, 0 för frånvaro av samma händelse). En analys med denna teknik tillåter oss att granska effekten av en variabel på diskrimineringsupplevelser när andra effekter hålls under kontroll. Dvs., man kan beskriva individens upplevelser när man i övrigt har samma förhållanden vad gäller t.ex. kön, ålder och inkomster. Viktigt är att understryka att denna analys här främst görs i deskriptivt syfte och inte med ambitionen att åstadkomma prediktioner, vilket är en viktig funktion i denna regressionsteknik.

Deskriptiv statistik som redovisas

Resultat från den logistiska regression som redovisas selektivt i form av statistik som avser oddskvoter och signifikansvärden för respektive bakgrundsvariabel. Oddskvoter är en statistik som kan användas för åskådliggörande av ett datamaterial – när man antar att det är meningsfullt att justera utfallsvariabeln för olika bakgrundsvariabler. Ett sätt att hitta lämpligare tillämpningar av denna metod är att uppställa andra referensgrupper. Genomgående i denna analys har det valts till referensgruppen den kategori som har den högsta kodnummer (»last category«).

Hur tolkas en oddskvot? En oddskvot kan aldrig vara negativ eftersom det är en kvot mellan två odds. Låt oss som exempel tala om utfallsvariabeln »Upplevelse av diskriminering på arbetsmarknaden«. Om oddskvoten för kategorin »Latinamerika« i variabeln »födelseregion« är exempelvis 1,073 är oddset för förekomst av diskriminering på arbetsmarknaden 7,3 % högre för en respondent från Latinamerika än en för en respondent från Asien. (Asien är referensgrupp för bakgrundsvariabeln region och värde och har värde 1). Om samma oddskvot hade varit 0,970, hade oddset för en respondent från Latinamerika varit 3,0 % lägre ($1 - 0,970 = 0,030$) än för en respondent från Asien.

40 åringar riskerar mest att uppleva diskriminering, födda i Östeuropa minst

Nedan beskrivs regressionsanalysen för utfallvariabeln »Alla upplevelser av diskriminering i nio situationer« i form av en tabell med oddskvoterna för de mest inflytelserika förklarande variabelerna.

Tabell 11a redovisar att regressionstekniken väljer ut med hjälp av en stegvis urvalsmetod tre variabler av de tio som ursprungligen inkluderas i analysen. Dessa tre bör definieras som de mest relevanta faktorerna som kan påverka upplevelser av diskriminering, i ett läge där man kontrollerar för de andra faktorerna. Dessa tre faktorer är: födelseregion, ålder och religions-tillhörighet. Vad gäller etnisk bakgrund påverkar födelseregionen i följande ordning, rangordnat från högsta till lägsta odds: födda i Afrika, Asien (värde 1, referensgrupp) och Latinamerika. Födda i Östeuropa har lägsta oddskvoten (0,588).

Oddset för en person från Afrika att uppleva diskriminering är 24 procent högre än för födda i Asien. Däremot är oddset för födda i Asien 42 procent. När det gäller oddskvoten för åldern är det 40-åringarna den grupp som riskerar att bli mest diskriminerade. Oddset att uppleva diskriminering om man tillhör den åldersgruppen är 76 procent högre. För den yngsta gruppen är 39 procent högre.

Tabell 11a. Logistisk regression med utfallvariabeln »Alla upplevelser av diskriminering i nio situationer«.		
Svarskategorier	Oddskvot	P-värde
Religion		,01
Ingen religion	1,237	,48
Kristna	,747	,29
Muslim	1,220	,48
Annan religion (referensgrupp)		
Ålder		,03
16–29	1,393	,10
30–39	1,423	,06
40–50	1,757	,00
50+ (referensgrupp)		
Födelseregion		,00
Östeuropa	,588	,03
Mellanöstern	,946	,81
Afrika	1,240	,43
Latinamerika	,964	,89
Asien (referensgrupp)		

När det gäller religionstillhörigheten är oddskvoten för muslimer och även icke religiösa högre än för kristna. För den gruppen är oddsen att uppleva diskriminering 22 procent högre än för de som har »annan religion« (referensgruppen). Oddset är lite högre för de som inte är religiösa (24 procent), och oddset för kristna att uppleva diskriminering är 26 procent lägre.

Diagram 1 – CHAID-analys på utfallvariabeln »Alla upplevelser av diskriminering i nio situationer«.

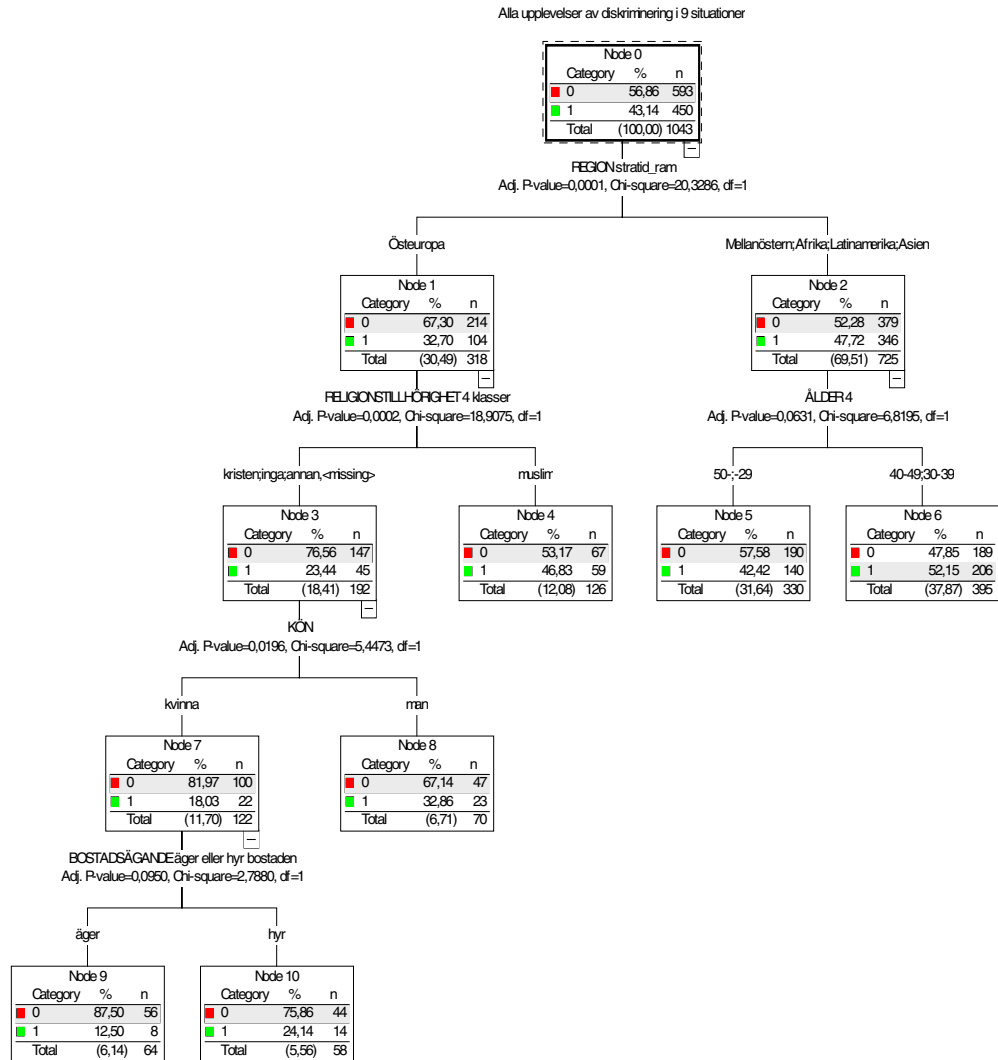
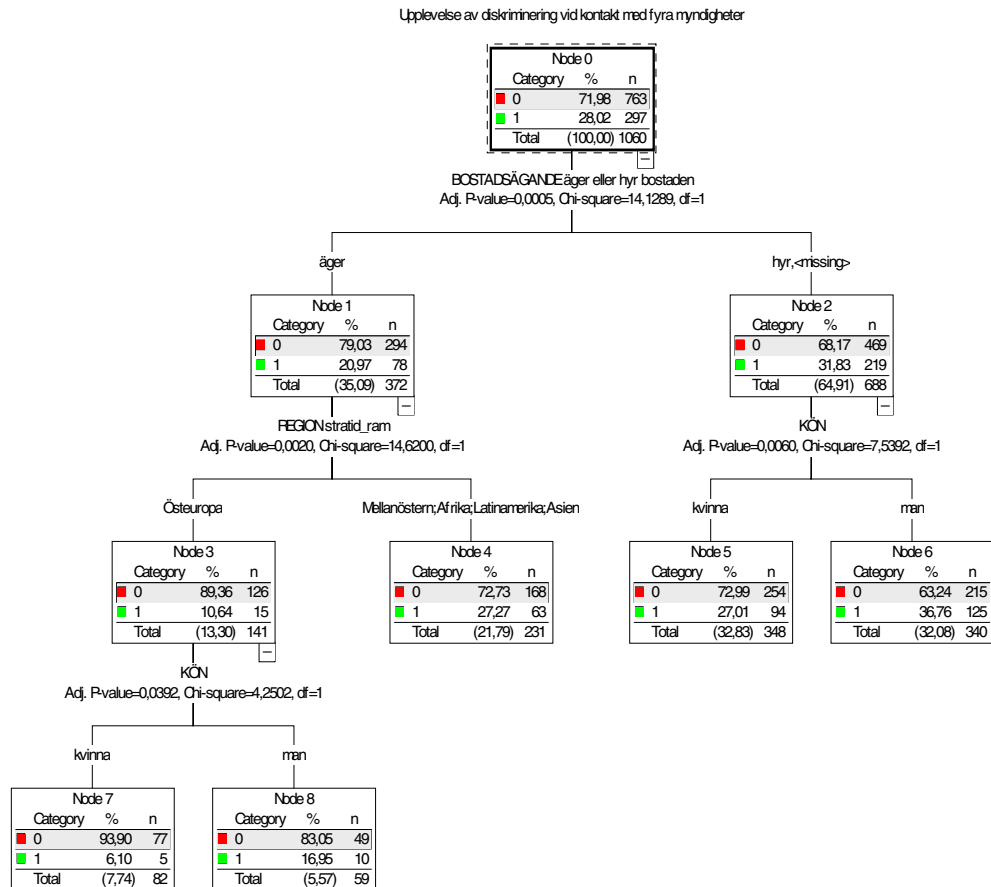

Diagram 2 – CHAID-analys på utfallvariabeln »Upplevelser av diskriminering vid kontakt med fyra myndigheter«.

Litteratur

- Ceifo 1995, *Invandrare och diskriminering: en enkät- och intervjuundersökning om etnisk diskriminering på uppdrag av Diskrimineringsombudsmannen (DO)*
- Integrationsverket 2004, *Rapport Integration 2003*
- Integrationsverket 2006a, *Integrationsbarometer 2005 – En rapport om allmänhetens attityder, erfarenheter och kunskaper inom områdena integration, mångfald och diskriminering*. Integrationsverkets rapport serie.
- Integrationsverket 2006b *Rapport Integration 2005*
- Integrationsverket 2006c. *Fickfakta*
- Lundström, S. & Särndal, C.E., 2001, *Estimation in the Presence of Non-response and Frame Imperfections 2001*. Statistics Sweden.
- Lundström, S. & Särndal, C.E., 1999, »Calibration as a standard method for treatment of nonresponse«, *Journal of Official Statistics*, 15, 305–327.
- Särndal, C.E. & Lundström, S., 2005, *Estimation in Surveys with Nonresponse*. New York: Wiley.

BILAGOR

Bilaga 1

Fältarbete, population och urval

Denna bilaga är en kortfattad version av SCB:s tekniska rapport.

Målpopulationen i denna undersökning var personer i åldrarna 16–68 år som invandrat till Sverige 1975–2002 från regionsgrupperna 1 Östeuropa, 2 Mellanöstern, 3 Afrika, 4 Latinamerika och 5 Asien och som ej var adopterade. Totala urvalet var 2 024 personer varav 557 från (1), 552 från (2), 299 från (3), 306 från (4) och 310 från (5). Som urvalsram användes SCB:s register över totalbefolkningen (RTB) där adoptivbarn exkluderats. Urvalet drogs med urvalsmetoden stratifierat obundet slumpmässigt urval (STOSU).

a) Metod och fältarbete

Undersökningens fältarbete (huvudsakligen besöksintervjuer, men också ett mindre antal telefonintervjuer och enkäter) genomfördes under perioden 1 februari och 30 maj 2006. Huvudmetoden som användes vid fältarbetet var besöksintervjuer med frågorna inlagda i SCB:s datoriserade frågeprogram WinDati.

Då urvalspersonen inte kunde tänka sig att ställa upp på en besöksintervju, försökte intervjuaren som en andrahandsmetod att få intervjun genomförd med hjälp av telefonintervju. Om inte heller det lyckades ställdes frågan om urvalspersonen gick med på att få en enkät hemsänd för ifyllande.

Innan undersökningen startade hade ett utkast till frågor gått igenom *ett minitest* och efter ändringar som testet gav upphov till, testades frågorna ytterligare för att få en uppskattning av intervjutidens längd. Fem intervjuer gjordes av erfarna intervjuare med invandrare. Intervjutiden vid testintervjuerna varierade mellan 45 och 54 minuter, trots att testpersonerna kunde antas vara mer etablerade i det svenska samhället än vad som kunde förväntas av genomsnittet i undersökningen. Den genomsnittliga intervjutiden i undersökningen blev 52,4 minuter.

Nästa moment i undersökningen var att sända ut informationsbrev till urvalspersonerna. Informationsbrevet utformades i fem varianter, en för varje region. På alla varianter av informationsbrevet fanns information på svenska på första sidan. På baksidan fanns översättningen av informationen på ytterligare två, tre eller fyra språk. I informationsbrevet beskrevs undersökningens syfte, metod och att SCB skulle genomföra undersökningen. Det angavs också vilka variabler som skulle hämtas från register (s.k. informerat samtycke).

Intervjuarna fick innan undersökningen en svensk version av frågorna. Dessutom fick dom en version utskriven på vardera engelska, franska, spanska, ryska, serbokroatiska, turkiska och arabiska. Översättningarna gjordes av översättare hos Tolkservice, Örebro. Översättningarna var ämnade att underlätta intervjuandet vid språksvårigheter, då urvalspersonen hade möjlighet att få se frågan skriftligt på sitt födelselands språk.

I undersökningen användes samma *tolkregler* som i ULF (Undersökningen om levnadsförhållanden) dvs. att vän eller anhörig, 15 år eller äldre

fick tolka. Om en sådan inte fanns till hands och tolkhjälp krävdes fick professionell tolk användas i slutskedet av undersökningen.

Deltagande intervjuare fick innan undersökningen information om undersökningens utformning, syfte och förutsättningar i övrigt. En instruktion erhöles också från Integrationsverket, där viktig information om de olika frågorna förmedlades. Stort arbete har nedlagts för att kunna spåra personernas telefonnummer och även korrekta bostadsadress. Telefonnummersättning skedde först genom matchning av personuppgifter hos telefonföretag vilket gav ca. 60 procent telefonnummer. Därefter gjordes spårning manuellt av resterande.

Förutom informationsbrevet fick personer för vilka vi saknade telefonnummer även ett »telefonbrev« bifogat i utsändningen. I telefonbrevet ombeds urvalspersonen att tala om för oss när vi lämpligast borde söka honom/henne per telefon och på vilket telefonnummer som det kunde ske. Den vägen får vi in en ett antal telefonnummer som vi inte har kännedom om från början.

Undersökningens urvalskategorier har varit svåra att nå

Stor andel har inte kunnat nå antingen för att telefonnummer inte hittats eller för att svar inte erhöles trots ett stort antal ringförsök. När intervjuarna inte lyckats nå urvalspersonen per telefon har besök gjorts på hemadressen, vilket resulterat i kontakt i många, men inte i alla fall, trots otal försök. Farhågor som funnits att olikhet i kön mellan intervjuare och urvalsperson för speciella kulturer skulle kunna ge upphov till vägran har inte rapporterats i något fall av intervjuarna.

b) Resultat av fältarbetet och bortfall

Urvalet omfattade 2 024 personer. Populationen delades in i fem strata efter födelseland: Östeuropa, Mellanöstern, Afrika, Latinamerika och Asien.

Urvalet drogs med urvalsmetoden stratifierat obundet slumpmässigt urval.

Stratum	Populationsstorlek	Urvalstorlek
(1) Östeuropa	161 325	557
(2) Mellanöstern	168 307	552
(3) Afrika	37 110	299
(4) Latinamerika	42 902	306
(5) Asien	52 738	310
	462 382	2 024

En översikt av fältarbetets resultatet, utan hänsyn till strata och olika designvikter, redovisas i tabell 2:

Kategori	Antal	Procent
Svar	1 155	57,1
därav		
övertäckning	74	3,7
Bortfall	869	42,9
därav		
Ej anträffade	442	21,8
Vägrare	297	14,7
Övrigt bortfall	130	6,4
Summa	2 024	100,0

Från tabell A2 kan det utläsas att undersökningen innefattar 1155 »svarande«. Eftersom 74 »svar« utgörs av övertäckning uppgår antalet valida observationer till 1 081 st.

Tabell A3 redovisar ett ovägt mått över det totala bortfallet. Dvs. vi beaktar inte att urvalspersonerna har olika designvikter. Det ovägda bortfallet ger information om hur väl SCB lyckats med datainsamlingen för detta speciella urval. Den ovägda svarsandelen uppgick till 57,1 procent.

Tabell A3. Resultat av fältarbetet – en översikt (ovägda mått)

Fördelning över regioner

Region	Östeuropa		Mellanöstern		Afrika		Latinamerika		Asien	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Svar	343	61,6	299	54,2	144	48,2	197	64,4	173	55,8
därav										
övertäckning	11	2,0	13	2,4	13	4,3	17	5,6	21	6,8
Bortfall	214	38,4	253	45,8	155	51,8	109	35,6	137	44,2
därav										
Ej anträffade	74	13,3	141	25,5	94	31,4	69	22,5	64	20,6
Vägrare	109	19,6	71	12,9	42	14,0	28	9,2	46	14,8
_ Övrigt bortfall	31	5,6	41	7,4	19	6,4	12	3,9	27	8,7
Summa	557	100,0	552	100,0	299	100,0	306	100,0	310	100,0

De ovägda svarsandelarna och motsvarande bortfall visar stora skillnader mellan regionerna, där östeuropéer svarat i störst utsträckning och har anträffas i högst utsträckning, medan motsatsen gäller för personer från Afrika. För att få en uppfattning om vad man skulle få för svarsandel eller bortfallsandel i populationen om en totalundersökning hade gjorts måste vägda mått beräknas.

c) Beräkning av vikter

Population, redovisningsgrupper och parametrar

Populationen utgörs av personer i åldern 16–68 år, som invandrat till Sverige 1975–2002 från någon av regionsgrupperna Östeuropa, Mellanöstern, Afrika, Latinamerika eller Asien. I de flesta fallen önskas information om parametrar av typen procentuella andelen personer med viss egenskap. Motsvarande skattningar önskas också för redovisningsgrupper (delpopulationer).

Från rampopulationen drogs 2024 personer med urvalsmetoden stratifierat obundet slumpmässigt urval (STOSU). Av dessa medverkade 57,1 procent. Svarsandelarna varierar kraftigt mellan olika grupper av utvalda, vilket tabellerna 2–9 visar.

I en urvalsundersökning är alltid skattningarna behäftade med *urvalsfel* beroende på att endast en delmängd (urval) av populationen studeras. Ett annat fel, *bortfallsfel*, uppkommer p.g.a. att de som inte medverkar (bortfall) avviker från de svarande beträffande det ämne undersökningen handlar om.

Både urvalsfelet och bortfallsfelet kan reduceras genom att använda ett effektivt viktningförfarande. I följande avsnitt visas hur det görs i denna undersökning.

Viktningförfarande (estimation)

Allmänt om kalibrering av vikter

I undersökningen använder vi tekniken med kalibrering av vikter, vilket är en effektiv och flexibel metod (se litteratur från Lundström och Särndal, 1999, 2001 och 2005) att reducera urvalsfel och bortfallsfel. I korthet består tekniken i att utnyttja »starka« hjälpvariabler (registervariabler). Kalibreringsvikterna är sådana att uppräkningsgen ger exakta skattningar av hjälptotalerna (konsistens).

En hjälpvariabel är stark om en eller flera av följande principer är uppfyllda: (i) variabeln samvarierar väl med svarsbenägenheten (-sannolikheten), eller/och (ii) den samvarierar väl med (viktiga) målvariabler, eller/och (iii) den avgränsar (viktiga) redovisningsgrupper.

Princip (i) är den viktigaste. Om man hittar hjälpvariabler som uppfyller den principen reduceras bortfallsskevheten för *samtliga* skattningar. Om dessa variabler dessutom samvarierar med (viktiga) målvariabler reduceras bortfallsskevheten ytterligare för de skattningar som innehåller dessa målvariabler. Även princip (iii) leder till en minskning av skevheten. Principerna (ii) och (iii) ger också minskad varians.

I följande avsnitt redovisas de presumtiva hjälpvariablerna och den analys som leder till det slutliga valet.

Presumtiva hjälpvariabler

Urvalet har dragits från Registret över totalbefolkningen (RTB), varifrån vi också hämtar hjälpinformation. Stratumindelningen bestäms, som tidigare nämnts, av regionsgrupper. De utgör viktiga redovisningsgrupper (talar för princip (i)) och visar sig också förklara svarsbenägenheten på ett bra sätt (se tabell 2). Genom att låta regionsgrupper ingå i hjälpvektorn blir också skattningarna konsistenta mot stratumstorlekarna.

Förutom regionsgrupper har vi följande presumtiva hjälpvariabler: *kön*, *ålder*, *inkomst* och *civilstånd*. Det visar sig ofta att svarsbenägenheten är betydligt lägre i storstadsområden än i övriga riket och därför bildar vi variabeln *storstadsområde/övriga* med hjälp av kommunindelningen.

Vi gör redan i ett första steg vissa transformationer av variabler, t.ex. kategorisering av kontinuerliga variabler. Resultatet presenteras i tabell 1.

Tabell 1. Presumtiva hjälpvariabler

Variabel	Koder
Stratum	Regionsgrupperna Östeuropa, Mellanöstern, Afrika, Latinamerika, Asien
Kön	Man; kvinna
Åldersklass	16–25; 26–30; 31–40; 41–50; 51–60; 61–68 år
Inkomst	0–149; 150–299; 300– (tkr)
Civilstånd	Gift eller registrerat partnerskap; övriga
Storstadsområde / övriga	

Bestämning av slutlig hjälpvektor

För att uppfylla princip (i) studeras sambandet mellan den dikotoma variabeln svarande/bortfall och hjälpvariablerna. Det görs genom att jämföra skattad andel svarande i olika grupper bestämda av respektive hjälpvariabel. Vid skattningen används en »konventionell« teknik utan utnyttjande av hjälpinformation. Vid stora skillnader mellan svarsandelarna utgör variabeln en stark kandidat till hjälpvariabel.

Tabell 2. Skattad procentuell andel svarande fördelat på regionsgrupper (strata)

Regionsgrupper (strata)	Öst-europa	Mellan-öster	Afrika	Latin-amerika	Asien
Svarsandel (%)	59.8	52.0	44.1	59.6	50.2

Tabell 3. Skattad procentuell andel svarande fördelat på kön

Kön	Man	Kvinna
Svarsandel (%)	53.3	54.4

Tabell 4. Skattad procentuell andel svarande fördelat på åldersklasser.

Åldersklass	16–25	26–30	31–40	41–50	51–60	61–68
Svarsandel (%)	55.4	55.7	52.2	53.2	57.4	44.3

Tabell 5. Skattad procentuell andel svarande fördelat på civilstånd

Civilstånd	Gift eller registrerat partnerskap	Övriga
Svarsandel (%)	59.3	48.4

Tabell 6. Skattad procentuell andel svarande fördelat på inkomst (tkr)

Inkomst	0–149	150–299	300–
Svarsandel (%)	48.7	60.8	62.4

Tabell 7. Skattad procentuell andel svarande fördelat på storstad/övriga

Storstad/övriga	Storstad	Övriga
Svarsandel (%)	46.6	64.5

Vi ser av ovanstående tabeller att skattade svarsandelar varierar kraftigt mellan olika kategorier för regionsgrupper, civilstånd, inkomst och storstad/övriga. Däremot förklarar inte kön och åldersklasser svarsbenägenheten särskilt mycket.

I ovanstående bortfallsanalys behandlas varje presumtiv hjälpvariabel var för sig. Det finns en större eller mindre samvariation mellan variablerna och därför är det inte lätt att se hur mycket ytterligare »styrka« en variabel ger till den befintliga hjälpvektorn. Särndal and Lundström (2005, Ch.10) har förslagit en indikator (*IND1*) som ger information om den sammanlagda styrkan. I följande tabell visas värdet 10^3 *IND1* för ett antal intressanta hjälpvektorer. Ju större värdet är desto kraftfullare är hjälpvektorn.

Tabell 8. Värdet på 10^3 *IND1* för olika hjälpvektorer

Hjälpvektor	10^3 <i>IND1</i>
Strata (regionsgrupper)	30.0
Kön	1.1
Åldersklasser	12.1
Civilstånd	26.3
Inkomst	37.5
Storstad	82.1
Strata + Storstad	103.6
Strata + Inkomst	65.6
Strata + Civilstånd	59.7
Strata + Civilstånd + Inkomst	84.7
Strata + Civilstånd + Inkomst + Storstad	165.2
Strata + Kön + Åldersklasser + Civilstånd + Inkomst + Storstad	220.2

Tabell 1 visar att *Strata + Storstad* är en stark hjälpvektor, men den starkaste är hjälpvektorn *Stratum + Kön + Åldersklass + Civilstånd + Inkomst + Storstad*. För att ytterligare bedöma hur denna hjälpvektor fungerar har vi analyserat vikterna v_k ; se uttryck (6.6) nedan. Kraftigt avvikande vikter kan ge problem vid skattningen av variansen. Det visar sig att inga vikter är anmärkningsvärt avvikande.

Hjälpvektorn *Stratum + Kön + Åldersklass + Civilstånd + Inkomst + Storstad* är också lämplig med avseende på princip (ii) och (iii). Vi väljer därför denna hjälpvektor.

Kalibrering av vikter leder till att urvalsfelen och särskilt bortfallsfelen reduceras. Dessutom leder det till konsistenta skattningar, vilket innebär att estimatormer ger exakta skattningar av antalet personer i olika regionsgrupper, kön, åldersgrupper, civilstånd, inkomstklasser och storstad/övriga.

Referenser

Lundström, S. and Särndal, C.E. (1999). »Calibration as a standard method for treatment of nonresponse.« *Journal of Official Statistics*, 15, 305–327.

Lundström, S. and Särndal, C.E. (2001). *Estimation in the Presence of Nonresponse and Frame Imperfections*. Statistics Sweden.

Särndal, C.E. and Lundström, S. (2005). *Estimation in Surveys with Nonresponse*. New York: Wiley.

Bilaga 2

Länder som ingår i de olika regionsgrupperna

Östeuropa	Mellanöstern	Afrika (ej Medelhavsländer)	Latinamerika	Asien
ALBANIEN	ALGERIET	ANGOLA	ARGENTINA	AFGHANISTAN
ARMENIEN	EGYPTEN	ERITREA	BOLIVIA	AZERBAJDJAN
BOSNIEN- HERC.	BAHRAIN	ETIOPIEN	BRASILIEN	BANGLADESH
BULGARIEN	EGYPTEN	GAMBIA	CHILE	CYPERN
ESTLAND	IRAK	GHANA	COLOMBIA	FILIPPINERNA
GEORGIEN	IRAN	GUINEA-BISSAU	COSTA RICA	HONGKONG
JUGOSLAVIEN	JORDANIEN	KAP VERDE	DOMINIKANSKA R	INDIEN
KROATIEN	KUWAIT	KENYA	ECUADOR	INDONESIEN
LETTLAND	LIBANON	KONGO	EL SALVADOR	JAPAN
LITAUEN	LIBYEN	KONGO D R	GRENADA	KAMBODJA
MAKEDONIEN	MAROCKO	LIBERIA	GUATEMALA	KINA
MALTA	PALESTINA	MADAGASKAR	GUYANA	KOREA, SYD-
MOLDAVIEN	SYRIEN	MAURITIUS	HAITI	LAOS
POLEN	TUNISIEN	MOCAMBIQUE	HONDURAS	MALAYSIA
RUMÄNIEN	TURKIET	NIGERIA	JAMAICA	MONGOLIET
RYSSLAND	YEMEN	SENEGAL	KUBA	PAKISTAN
SCHWEIZ		SIERRA LEONE	MEXIKO	SINGAPORE
SLOVAKIEN		SOMALIA	NICARAGUA	SRI LANKA
SLOVENIEN		SUDAN	PANAMA	TAIWAN
SOVJETUNIONEN		SYDAFRIKA	PARAGUAY	THAILAND
TJECKIEN		SYDJEMEN	PERU	VIETNAM
TJECKOSLOVAKIEN		TANZANIA	TRINIDAD OCH TOB.	
UKRAINA		UGANDA	URUGUAY	
UNGERN		ZIMBABWE	VENEZUELA	
VITRYSSLAND				
VITRYSSLAND				

Bilaga 3

Bakgrundsvariabler som ingår i analysen (ovägda mått)

Variabelnamn	Svarskategorier	värde	Frekvens i %
Kön	Man	1	48
	kvinnor	2	53
	Total		100
Födelseregion	Gamla Östeuropa	1	31
	Mellanöstern	2	27
	Afrika	3	12
	Latinamerika	4	17
	Asien	5	14
	Total		100
Ålder	-29	1	25
	30-39	2	26
	40-49	3	26
	50+	4	23
	Total		100
Utbildning antal år i Sverige	Inga	1	27
	1-2	2	22
	3-6	3	26
	7-9	4	10
	10+	5	15
	Vet ej /Ej svar	8, 9	1
	Total		100
Utbildning antal år i hemlandet	Inga	1	13
	1-6	2	4
	7-9	3	14
	10-14	4	11
	15+	5	56
	Vet ej /Ej svar	8	1
	Total		100
Trosbekännelse/Religion	Ingen	1	15
	Kristen	2	41
	Muslim	3	34
	Annan	4	8
	Vet ej /Ej svar	8, 9	1
	Total		100
Sysselsättning	Anställd	1	52
	Företagare	2	5
	Studier/Arbete	3	20
	Sökande, i åtgärd	4	10
	Sjukskriven/pension	5	6
	Annat	6	7
	Vet ej /Ej svar	9	0
	Total		100
Individuell disponibel årsinkomst	0-80.000	1	34
	80.001-130.000	2	10
	130.000-180.000	3	14
	180.000-230.000	4	18
	230.000+	5	24
	Total		100
Boendeägande	Hyr	1	65
	Äger	2	35
	Vet ej /Saknas	8, 9	0
	Total		100
Erhållitsocialbidrag under 2004/2005	Ja	1	15
	Nej	2	83
	Vet ej /Ej svar	8, 9	2
	Total		100

Antal år i Sverige	3-10	1	25
	11-15	2	28
	16-20	3	25
	21+	4	22
	Vet ej /Ej svar	9	0
	Total		100
SFI tiden	Ej deltagit	1	21
	-6 månader	2	29
	7-12 månader	3	24
	13 månader-	4	24
	Vet ej /Ej svar	8, 9	34
	Total		100

Bilaga 4

Upplevd diskriminering: erfarenheter och bedömningar från Sveriges antidiskriminerings- verksamheter

Under 2006 slutförde Integrationsverket en kartläggning för att tillvarata de erfarenheter och bedömningar som finns hos antidiskrimineringsverksamheterna och Centrum mot rasism (förkortas ADV) inom området upplevelser av etnisk diskriminering. Kartläggning genomfördes bland ett urval av Sveriges antidiskrimineringsverksamheter.

Kartläggningen »*Upplevd diskriminering – erfarenheter och bedömningar från Sveriges antidiskriminerings verksamheter*« genomfördes under perioden november 2005 till februari 2006 och syftar till att samla in information från ADV:erna angående deras uppfattningar om former och omfattning av upplevd diskriminering inom olika sektorer och branscher. Vidare strävar kartläggningen att undersöka på vilket sätt personer drabbats av diskriminering. ADV:ernas kunskaper baseras på deras arbete med råd och stöd till enskilda individer som upplevt diskriminering.

Dessutom har ADV ombetts att ge sin syn på tre återkommande begrepp inom området diskriminering nämligen; direkt, indirekt och strukturell diskriminering i relation till de återkommande beskrivningar de får höra från besökare som upplevt diskriminering.

Kartläggningen, som finns tillgänglig på Integrationsverket, har genomförts via plats- eller telefonintervjuer med antingen funktionärer eller styrelseledamöter. Som komplement har även ADV:ernas egen statistik över människor som söker råd och stöd använts.

Resultaten från kartläggningen visar inom vilka sektorer upplevelser av diskriminering förekommer mest. Majoriteten av de intervjuade ADV:erna tar främst emot personer som upplever diskriminering inom offentlig sektor. Förekomsten av upplevd diskriminering återfinns främst inom arbetsmarknad och offentlig service. Inom det förstnämnda området handlar diskrimineringsupplevelsorna bl.a. om att man blivit nekad att komma till anställningsintervju trots rätt kvalifikationer. När det gäller offentlig service kan diskrimineringsupplevelsorna kopplas till negativa beslut hos bl.a. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Socialtjänsten.

När det gäller ADV:ernas bedömningar av användbarheten av återkommande begrepp inom diskrimineringsområdet visar kartläggningen att flera ADV:er anser att direkt och indirekt diskriminering saknar betydelse för praktiker inom området. Den som är diskriminerad är det oavsett om det handlar om direkt eller indirekt diskriminering menar många. Det finns dock en motsatt uppfattning. Några ADV menar att direkt diskriminering, dvs att man exempelvis blivit nekad en tjänst med hänvisning till religiös bakgrund, förekommer oftare inom privat sektor. Några ADV:er bedömer att diskriminering inom offentlig sektor främst är av indirekt karaktär. En ADV påpekar att kommunala bostadsbolag ofta avvisar potentiella kunder med hänvisning till att man har en för låg inkomst. Några ADV:er menar att detta indirekt slår mot personer med annan religiös eller etnisk bakgrund.

Det finns en positiv attityd till begreppet strukturell diskriminering. En majoritet av ADV:erna anser att begreppet är värdefullt. I de fall där ADV:erna exemplifierar strukturell diskriminering beskrivs ofta svårigheterna för personer att få sin utländska examina godkänd. Det finns även några få ADV:er som kritiska till användbarheten av begreppet med anledning av att man anser att begreppet inte beskriver de konkreta mekanismer som ligger bakom diskriminering. En ADV formulerade det så att det inte hjälper den enskilde att veta att man drabbats av strukturell diskriminering. Individen vill veta hur man själv kan ta sig ur den känsla av utanförskap som diskrimineringen för med sig.